

Mamuşa

Evlad-i fatihan diyarı

TOPLUM BİLİM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Yıl 4 - Sayı 11 - İlkbahar - 2024- Mamuşa - Kosova

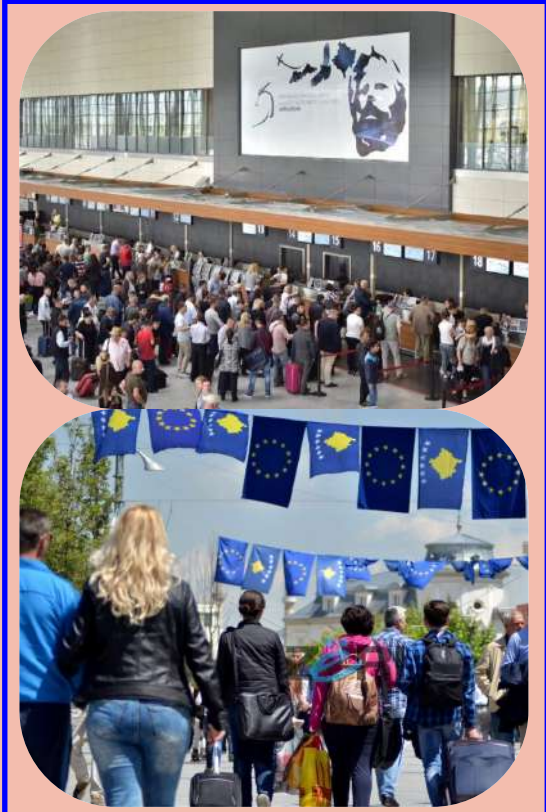
Çanakkale Zaferi Mamuşa'da Coşkuyla Kutlandı

T.C. Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı Çanakkale Şehitler Anıtı'na çelenk koyarken

Vize Muafiyetinin Ardından Kosovalı Gençler Avrupa Yollarında

Kosova 2024 Nüfus Sayımı

Sayımda ulaşılacak sayının 1389 yılındaki Kosova Meydan Muharebesi'nden bu yana geçen 600 küsur yıllık süre içerisinde şehit kanlarıyla sulanan ve bizler için kutsal sayılan bu Evlad-ı Fatihan diyarı gök kubbesinde ana sütü gibi ak ve pak Türkçemizin bundan böyle daha da gur bir şekilde yankılanmasını, dirlik ve birliğimizin güçlenmesini sağlayacağı akıldan çıkarılmamalı.

Ramazan Bayramı Mübarek Olsun!

Editör`den

Dirlik İçin Birlik...

Sevgili okurlar, merhaba... Üç aylık bir aranın, oruçlu geçen her günün ardından mübarek Ramazan bayramına doğru yaklaştığımız şu günlerde yeniden birlikteyiz.

Bu süre içerisinde hep birlikte önemli gelişmelere tanık olduk. Bunların başında geleni kuşkusuz AB tarafından açık bir hapisane yaşamına mahkum edilen Kosovalılara özgürlüklerinin 25. Yılında, 1 Ocak 2024 tarihinden başlayarak uygulamaya koyulan Şengen üyesi ülkeler için geçerli vizesiz seyahat uygulaması olsa gerek. Kosovalılar tarafından büyük bir coşkuyla karşılanan bu olumlu gelişme sonucu vizesiz seyahat uygulamasının daha ilk saatlerinden başlayarak yaşlısı, genci, erkeği, kadını, çoluk çocuğuyla Avrupa Birliği sınır kapılarına dayanan Kosovalılar üç aydan beri artık vizesiz seyahat etme heyecanını yaşıyorlar. İş bulma ümidiyle yola koyulanlar göle yoğurt çalan Nasrettin Hoca'nın "Ya tartsa..." sözlerinden hareketle oralarda bir iş bulma konusunda şanslarını da deneyecekler.

Bizi heyecanlandırıp, coştururken Yedi düvele verilen insanlık dersi, kazanılan zaferle gururlanırken kutsal Türk toprağını düşman çizmesine çığnetmek için verdikleri destanımı mücadele esnasında orada şehit düşen kahramanlarımızı anımsadığımızda gözyaşlarına boğulmaktan da kendimizi alamadığımız Çanakkale Zaferi'nin bu yıl 109. yıldönümü. Dünyada eşi benzeri görülmemiş destanımı bir zaferi oluşturan Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü başta Türkiye olmak üzere bütün Türk dünyasında düzenlenen törenlerin yanı sıra Türkiye dışında tek Çanakkale şehitler Anıtı'nın bulunduğu Kosova'nın Mamuşa beldesindeki Çanakkale şehitleri Anıtı önünde Kosova'da görevli Türk sivil ve askeri erkanın katılımlarıyla gerçekleştirilen törende de Çanakkale'de kazanılan destanımı zaferin anlamı ve önemi hakkında yapılan konuşmalarla dile getirilirken şehitlerimiz Kur'an tilaveti veyapılan dualarla bir kez daha anılıp yad edildiler.

Kosova Türk halkını ilgilendiren nüfus sayımı öncesinde bulunuyoruz. 05 Nisan-17 Mayıs tarihleri arasında yapılacak nüfus sayımı süresince vatandaşlar kendilerini evlerinde ziyaret edecek olan saymanlara milli, dini mensubiyetleriyle birlikte sahip oldukları konut, iktisadi işletmeleri hakkında bildirimlerde bulunabilecekler. Yaşadığımız bu ülkedeki hak ve hukukumuzu güçlendirip geliştirmek istiyorsak sayıma mutlaka katılmamız ve milli mensubiyetimizi milli bir bilinç içerisinde bildirmemiz gerektiğini unutmayalım. Sayımda ulaşılabilecek sayının 1389 yılındaki Kosova Meydan Muharebesi'nden bu yana geçen 600 küsur yıllık süre içerisinde şehit kanlarıyla sulanan ve bizler için kutsal sayılan bu Evlad-ı Fatihan diyarı gök kubbesinde ana sütü gibi ak ve pak Türkçemizin bundan böyle daha da gur bir şekilde yankılanmasını, dirilik ve birliğimizin güçlenmesini sağlayacağı akıldan çıkarılmamalı.

Okurlarımıza Ramazan bayramını kutluyor, bir sonraki sayımızda tekrar buluşmak ümidiyle esenlikler diliyorum.

Reşit Hanadan

YAZILARIYLA BU SAYIDA:

Balkan Kadınları/Anaları/ ve Şaşırma...
10. sayfada

Doç. Dr. Ertuğrul Karakuş

Yücelciler'in Aklanması

12. sayfada

Dr. Altay SUROY

Gora'da Mamuşa Türkçesi

16. sayfada

Refki Taç

Hatıramdaki Bayram

22. sayfada

İlaç Köprülü

Ramazan Bayramı'nda Çocuklar

27. sayfada

Enver Baki

Türklerin Balkanlara Göçü
Defterlerde Yazılıdır

30 sayfada

Hüdayi Ülker

Reşit Hanadan'ın "Sel" Romanını Okurken

32. sayfada

Prof. Dr. İrfan Morina

Papazın Adaleti

34. sayfada

Bahtiyar Sipahioğlu

Menzile Koşan Süvariler" Adlı
Esere Dair Görüşler

38. sayfada

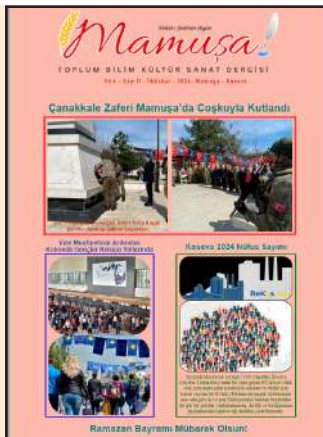
Dr. Mümin Ali

Gurbet Yolu

41. sayfada

Bayram Mazrek Mızrak

Yayın Yönetmeni:

*Reşit Hanadan

Yayın Danışmanı:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Yazı Kurulu:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Refki Taç

*Türker Mazrek

*Erol Morina

*Buyar Mazrek

*Reşit Hanadan

*Nazmi Morina

Türkiye Temsilcisi (Bursa):
Cemali Tunalıgil

Yazışma adresi: Mamuşa Dergisi
Mamuşa Belediyesi, 20540
Mamuşa-Kosova

E- mail adresi:
mamusadergisi@gmail.com

Gönderilen yazılar yayınlasın
veya yayınlanmasın iade edilmez.
Yazılarda sergilenen görüşlerin
sorumluluğu yazarlarına aittir

Mizanpaj ve Kapak Tasarım:
Esra Bütüç Osi

Logo: Nuri Morina

Mamuşa Dergisi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanır.

KOSOVAPORT

Priştine

KOSOVA'DA TÜRKÇE MEDYANIN ÇÖKERTİLMESİ...

Ercan Kasap

Bir halkın benliğini tesis etmekte eğitim ve kültür kadar medyanın da rolü azımsanacak değildir. Türkçe medyanın Türklerin ulusal kimliğinin tesis edilmesi sürecindeki rolünü tartışmak gerekmez.

Hele haberleşme, haberdar etmek, bilgilendirme, bilinçlendirme gibi azınlık topluluklarda bir çok rolü aynı anda olan medyaya önemsiz bir unsur olarak yaklaşım gösteriliyorsa, sonucu bellidir. Kor olup, külleri savrulur ki, bu durumu savaş sonrasında binbir gayretle kurulan Türkçe medya kuruluşlarının yayın hayatlarına son vermeleriyle yaşadık.

Kosova'da 1999 yılına kadar kamu radyo ve televizyon ile Tan gazetesi ve dergileriyle halka hizmet veren okullar ve derneklerle birlikte Türkçe medya güçlü bir unsur iken, savaş sonrasında adeta kıyıma uğradı.

Tan gazetesinin kapanmasıyla, Türkçe yayın yapan kamu radyo televizyon yayınlarının yayın hacminin asgariye düşürülmesiyle Türkçe medyaya belini bükecek şekilde derin bir darbe vuruldu.

Kosova'nın özgürlüğüne kavuştuğu 1999 yılından sonra yeni bir dönemin başlaması, Türkçe medya için hiç te hayırlı olmadı.

Ülkede Türk halkının haber alma hakkı, geçmişe kıyasla daha ileriye taşınmasını beklerken, kendi kaderine terk edilerek, toplumda marjinal duruma düşürüldü.

Gerek devlet tarafından gerek ise Türk halkını temsil edenler tarafından gereken desteği göremeyince, Kosova'da Türkçe yazılı, işitsel ve görsel medya Türk halkının çok yönlü gelişmesine katkı sağlayan zincirin en zayıf halkası konumuna düşürüldü.

Halbuki, Kosova'da Türklerin halk olarak resmen tanındığı ve haklarının iade edildiği 1951 yılında, okullar ve derneklerle birlikte bugün medyanın temel taşı olarak sayılan kamu Türkçe radyosu olan Priştine Radyosu Türk redaksiyonunun kurulması, halka hizmet açısından önem arz eden kurumlar arasında yer alması sebepsiz değildir. O dönemlerde, Türk kimliğinin tesis edilmesinde en etkili unsurların eğitim, kültür ve medyanın olduğu düşüncesinden hareketle, 1951 yılında her üç unsurun o yılda faaliyete geçmesi bir tesadüf değildi.

Çünkü daha sonraki toplumsal siyasi süreçlerde, Türk kimliğini pekiştiren Türkçe'nin ülke genelinde resmi dil olması, Türklerin temsil hakkının tüm diğer halklarla birlikte adaletçe bölüşülmesi, istihdamın eşite yakın

oranlarda sağlanması hedefine ulaşılmıştır.

Bir parantez açarak hatırlatalım ki, 1951 – 1999 döneminde iki kamaradan oluşan meclisin bir kamarasının başında Türk vardı, Türk bakan vardı, Türkçe eğitim görülen okullarda Türk müdürler vardı, kamu mülkiyetindeki havaalanından başlayarak, büyük ticari ve hizmet sektöründeki önemli şirketlerin müdürleri Türk'tü. Türk savcı da, Türk hakim de, farklı alanlarda Türk müfettiş te vardı... Türklerin de yaşadığı belediyelerde personelin önemli sayısı Türk'tü... Liste epeyce uzun...

Tek partili komünist sisteminden çok partili demokratik düzene geçişin ve yeni toplumsal düzenin getirdiği sonuçlardır bunlar diye savunmalar yapılsa da, hakları çiğnenmiş günümüzdeki Türklerin haklarının daha iyi bir durumda olması gerekmez miydi?

Gelgelelim, hak edilmeyen tartışılır bir yaklaşım sonucu Türkçe medyada savaş sonrası dönemde alınan kararlarla 100'e yakın Türk gazeteci işsiz kaldı, Türkler gazetesiz, dergisiz kaldı, dinleyici ve izleyiciler belli saatlerde kısa süreli yayınlara mahkum edildi. Bu arada Gilan yerel Türkçe radyosu kapandı, Prizren Türkçe radyosu da kapanmak üzere...

Buna rağmen, Türklerin bir nevi sesi olan medya alanında savaş sonrasında her çeşit çaresizliğe göğüs gererek, "Türkçem" Çocuk Dergisi, "Yeni Dönem" gazetesi, radyo ve televizyonu, ilerleyen yıllarda, "Kosova Haber" gazetesi, internet üzerinden yayın yapan "Kosova Haber" Haber Ajansı, "Kosovaport" Haber Portalı, Kent Fm Radyosu, "Tan Haber" gazetesi, "Kosova İmza" Dergisi, internet üzerinden yayın yapan "Paradigma" Dergisi çıktı.

Zaman içinde "Yeni Dönem" gazetesi ve Radyo Televizyonu, "Kosova Haber" gazetesi, "Tan Haber" gazetesi, "Kent FM" radyosu maddi darboğaz ve destek eksikliği sonucu yayın hayatlarına son verdiler.

Şu anda faal olan medyaları da biliyorsunuz zaten. Manzara bu...

Türk halkının sağlıklı olarak olup bitenler hakkında haberdar olması yeterli midir, hayır! Çünkü günümüzde bir çok sıkıntısı olan kamu medya kuruluşlarımız yanı sıra özel sektördeki medyalar da ayakta kalma mücadelesini veriyor.

Türkçe medya neden bu duruma düşürüldü? Su verilmeyen tarla ürün vermez de ondan!

KFOR Komutanı ULUTAŞ'a Mamuşa'da Coşkulu Karşılama

09 Şubat 2024 Cuma günü Mamuşa'ya gerçekleştirdiği ziyaret kapsamında Belediye'ye de uğrayan KFOR Komutanı Tümgeneral Özkan Ulutaş belediye binası önünde Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, belediye çalışanları ve Mmuşa halkı tarafından coşkuyla karşılandı. Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç makamında ağırladığı KFOR Komutanı Ulutaş ile beraberindekilere Mamuşa ile belediyenin çalışmaları hakkında bilgi verdi. Krasniç KFOR bünyesindeki destekleri ve ülkenin güvenliğine sağladıkları katkıyla birlikte aynı zamanda Mamuşa ve belediyeye gerçekleştirdikleri ziyaret için KFOR komutanı Ulutaş'a teşekkür etti. Tümgeneral Ulutaş KFOR Barış Gücü olarak Kosova'da yaşayan farklı etnik topluluklara mensup vatandaşların güvenliklerini sağlamak ve barışı korumak amacıyla büyük bir gayret sarf ettiklerini belirtti.

Samsunlu Ses Sanatçılarının Mamuşa Ziyaretleri

Kosova'nın çeşitli beldelerinde konserler vermek için ülkemize gelen Samsun Güzel Sanatlar Akademisi ses sanatçıları ekibi Mamuşa'yı ziyaretleri süresince belediye başkanı tarafından kabul edildiler. Yapılan görüşme esnasında Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç Samsunlu sanatçılara Mamuşa ve belediyenin çalışmaları hakkında bilgi verirken konuk sanatçılar da Kosova'yı gezip görmek ve konser vermektен duydukları memnuniyeti dile getirdiler.

Kosova TTHB Başkanı Albay Sabri Gökhan Karamürsel Mamuşa'da

Kosova Türk Temsil Heyet Başkanlığı Başkanı Albay Sabri Gökhan Karamürsel beraberindeki çalışma arkadaşlarıyla birlikte Mamuşa'ya yaptığı ziyaret esnasında Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç tarafından makamında kabul edildi. Yapılan görüşmede konuklara Mamuşa ve bu arada belediyenin çalışmaları hakkında bilgi veren Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç Albay Karamürsel'e KTTH Başkanlığı tarafından Mamuşa'da gerçekleştirilen başarılı çalışmalar için teşekkürlerini belirtti. KTTHB Başkanı Albay Sabri Gökhan Karamürsel görüşme esnasında KTTH Başkanlığı olarak yeni projelerle her zaman Mamuşa halkı ve belediyesinin yanında olacaklarını ifade etti.

TC Priştine Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri'nden Belediye Ziyareti

TC Priştine Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri Veysel Erdel Şubat ayı ortalarına doğru beraberindeki Maarif Okulları Kosova Koordinatörü Nedim Aslan ve Prizren Maarif Okulu Müdürü İbrahim Bucak ile birlikte Mamuşa Belediyesi'ni ziyaret etti. Belediye başkanı Abdülhadi Krasniç ile konuklar arasında yapılan ve Belediye Kültür Eğitim Gençlik ve Spor Müdürü Türker Mazrek'in de katıldığı görüşme esnasında ortak projeler üzerinde duruldu.

Gençlerin gitmek mi, kalmak mı ikilemi

Avrupa Birliği'nin Kosovalılara reva gördüğü açık hava hapishanesinin 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren başlatılan vizesiz seyahat uygulamasıyla birlikte sona erdirilmesi üzerine işsizlikten, yoksulluktan, ücretlerin düşüklüğünden, hayat pahalılığından, bu olumsuzluklara neden olan basiretsiz siyasetçilerin yolsuzluklarının yanı sıra her an yeni bir savaş çıkabileceği yolundaki demeçlerinden ne yapacaklarını şaşırarak gençler kitleler halinde Şengen ülkelerinin yolunu tutunca Avrupa Birliği sınır kapıları Kosovalılarla dolup taşmaya başladı.

Kosovalıların Avrupa ülkelerinin yolunu tutmaları aslında ilk kez görülen bir şey değil. Dolayısıyla Kosova'dan Avrupa ülkelerine yönelik olarak ekonomik veya siyasi nedenlerle ortaya çıkan bu kitlesel göç hareketlerinin Tito, Milošević ve son olarak da NATO müdahalesinin ardından Yugoslavya'dan bağımsızlığını ilan eden şimdiki Kosova'dan yapılanla birlikte 3 büyük dalga halinde gerçekleştiği bilinen bir gerçek. 1. Göç dalgası D bundan altmış yıl önce o zamanki Tito Yugoslavya'sı döneminde, çok sayıda Kosovalı o zamanlar Avrupa Ekonomik Topluluğu diye adlandırılan ülkelerin yolunu tutmuştu. 2. göç dalgası siyasi baskıların yaşandığı 1990-99 yılları arasındaki baskıcı Milošević döneminde yaşanmıştı. 3. kitlesel göç dalgası ise NATO müdahalesinin hemen ardından başladı. UNMİK diye adlandırılan Birleşmiş Milletler yönetimindeki ülkede daha iyi bir gelecekle ilgili hayallerinin suya düştüğünü gören gençler, insan kaçakçıları aracılığıyla Avrupa'ya kaçağı atmanın yoluna batılar. 2023 yılının sonuna kadar yasal olmayan yollarla gerçekleşen bu göçler esnasında Kosova'dan Avrupa ülkelerine gidenlerin sayısı yüz binlerle ifade ediliyor. Avrupa ülkelerinde yaşayan

Kosovalıların toplam sayısı ise yaklaşık 500.000 olarak ifade ediliyor. 3. göç dalgası vize uygulamasının kaldırılmasıyla birlikte görüleceği üzere hala, ama bu kez değişik koşullarda, daha yoğun, bir şekilde devam etmekte.

Avrupa ülkelerinde her Kosovalının mutlaka oturma ve çalışma hakkına sahip bir yakınının bulunduğunu göz önünde bulunduran uzmanlar ilk Avrupa ülkelerinin yolunu tutan gençler-

den çoğunun akrabalarının da yardımlarıyla ilk başta zor gibi görünse de sonunda otuma ve çalışma hakkına elde edebileceklerine inanıyorlar. Gidenler de sadece kalifiyesiz gençler değil. Aralarında doktor, hemşire, hastabakıcı, mühendis, bilgisayarçı, öğretmen, Avrupa ülkelerinde çok aranan, ancak Kosova'nın kalkınıp gelişmesi için de hayati önem taşıyan çeşitli meslek grubu mensupları da bulunuyor. Yüksek öğrenim görmüş, çeşitli meslek dallarında uzmanlaşmış genç kadroların dahi gidiyor ve bunun sonucu olarak Kosova'nın her geçen gün boşalıyor olması toplum açısından düşündürücü ve de üzücü bir durumu oluştursa gerek.

İşçilerin insanlık dışı koşullarda, çok düşük ücretle çalıştırıldıkları özel sektörde baş gösteren iş gücü sıkıntısı yüzünden Kosova'nın boşalması ve ülke ekonomisinin alarm zilleri çalmaya başlaması üzerine siyasetler ve işverenler sonunda ister istemez bu kitlesel göçler, dolayısıyla işgücü göçünü durdurmanın çaresini aramaya giriştiler. Ne var ki işsizlikten, düşük maaşlardan, kötü çalışma koşullarından bunalan işçiler ile kendilerine çağdaş köleler gözüyle bakma alışkanlığından bir türlü kurtulamayan işverenler arasında yıllar içerisinde oluşan güvensizlik ortamında kısa süre içerisinde olumlu bir sonuca ulaşmanın hayli zor olduğu da bilinen bir gerçek. Bu yüzden gitmek mi kalmak mı ikilemi arasında bocalayan, ama gitmeye daha çok meyil gösteren Kosovalı gençlerin Avrupa'ya yönelik bu ekonomik kitlesel göçleri Kosova'daki ekonomik, siyasi, sosyal koşullar düzeline dek bir süre daha aynı hızla süreceğe benziyor.

Kendilerine ve çocuklarına daha insancıl bir yaşam kurabilmelerini sağlayacak bir iş bulma umuduyla Avrupa ülkeleri kapılarına dayanan gençler arasında Mamuşalılara da rastlamak olası. Yasal veya yasal olmayan yollarla Avrupa ülkelerine gidip oralarda yaşayıp çalışmakta olan gençlerimize artık her geçen gün yenileri de katılıyor. Gün geçmiyor ki, tanıdığımız gençlerden birilerinin gece aşırı Avrupa yoluna çıktığı haberini duymayalım. Aile birleşmeleri nedeniyle de gidenlerin sayısı artınca Kosova genelinde olduğu gibi Mamuşa'da da nüfusun giderek azaldığı bir gerçek. Bu gerçeği ilkököl 1. sınıfa kayıt yaptıran öğrenci sayısından da anlamak mümkün. Bu üzücü durumu 30 yıl önce beldemizdeki ilkököl 1. sınıfa 100'den fazla öğrenci kayıt yaptırırken içinde bulunduğumuz öğretim yılı başında "Anadolu" ilkököl 1. sınıfına sadece 75 öğrencinin kayıt yaptırmış olması gerçeği de güzelce ortaya koyuyor.

Kosova 2024 nüfus sayımı ve biz Varlığımızı Göstermek Elimizde

Kosova 2024 Nüfus Sayımı çok halklı ve kültürlü bir ülke olan Kosova'da yaşayan etnik kökenleri farklı diğer insanlar için olduğu kadar biz Türkler için de hayati öneme sahip bir konu. Bu sayede 2011 yılında yapılan nüfus sayımından bu yana ne kadar çoğalmadığımızı öğrenmiş olacağız. Her etnik grup mensubu sayılarının ne kadar olacağını merak ediyor. Kosovalı biz Türkler de haliyle bunun merakı içerisindeyiz. Eski Yugoslavya döneminde 1991'de yapılan son sayımda ortaya 10.445 rakamı çıkarken Kosova'da en son 2011 yılında yapılan nüfus sayımında 18.738 vatandaşın milli kökenini Türk olarak ifade ettiği açıklanmıştı. Yapılmakta olan bu en son nüfus sayımında nüfusumuz ne kadar olacak? Bunun yanıtı Kosova İstatistik Kurumu tarafından 05 Nisan-17 Mayıs 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan nüfus sayımının ardından üç ayın sonunda açıklanacak.

Kosova vatandaşlarına sunulan pasta etnik gruplar arasında sahip olukları nüfusa göre paylaşıldığı için haliyle herkesin gönlünde nüfusunun çoğalması isteği yatıyor. Buna göre sayıma herkesin katılması büyük önem taşımaktadır. Bu olgu sayımız her yıl azaldığı gerekçesiyle biz Türkler için herkesten de önemli olsa gerek. Hak ve hukukumuzu koruyup geliştirmek, ana sütümüz kadar ak Türkçemizin şehit kanlarıyla sulanmış kutsal Evlad-ı Fatihan diyarı gökkubbesinde bundan böyle de yankılanmasını istiyorsak sayıma milli bilinç içerisinde katılıp kimliğimizi buna göre belirtmemiz gerekir.

Çanakkale Zaferi'nin 109.yıl dönümü dolayısıyla

ÇANAKKALE SAVAŞI'NIN TARİHÇESİ VE ÖNEMİ

Çanakkale Savaşı veya Çanakkale Muharebeleri, 1. Dünya Savaşı sırasında 1914 - 1916 yılları arasında Gelibolu Yarımadası'nda Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa) arasında yapılan deniz ve kara muharebeleridir. Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri [İngiltere, Fransa, Anzak (Yeni Zelanda), Avustralya] arasında 3 Kasım 1914 - 18 Mart 1915 tarihlerinde Çanakkale Boğazı'nda cereyan eden deniz savaşlarıyla Gelibolu yarımadasında 25 Nisan 1915 - 9 Ocak 1916 tarihleri arasında yapılan kara savaşlarında Türk ordusu, Türk tarihine altın harflerle yazılacak zaferle çıktı.

Çanakkale Savaşı'nın nedenleri

Osmanlı Devleti'nin Almanya yanında savaşa katılmasıyla zor durumda kalan İngiltere ve Fransa, Rusya ile doğrudan temasa geçip savaş güçlerini

arttırmak, Osmanlı Devleti'nin Süveyş Kanalı ve Hint yolu üzerindeki baskısını kaldırmak, ayrıca Orta Avrupa'ya sızan Alman-Avusturya ordularını arkadan çevirmek için bu harekâtı gerekli görmüşlerdi. Boğazlara karşı girişilecek bir deniz harekâtı ile İstanbul'un ele geçirilip Osmanlıların savaş dışı bırakılması fikri, özellikle İngiliz Bahriye nâzırı ve sonra başbakanı olan Winston Churchill tarafından savunulmuştu. İtilâf devletleri bu harekâtle ayrıca henüz savaşa katılmamış olan Balkan devletlerini de kendi yanlarına çekmeyi hedefliyorlardı.

Çanakkale Savaşı nasıl başladı?

"Gelibolu savaşları" adıyla da anılan Boğazlara yönelik bu harekâtın ilk deniz hücumu, 3 Kasım 1914'te iki İngiliz harp gemisinin Ertuğrul ve Seddülbahir, iki Fransız gemisinin de Kumkale ve Or-

Mustafa Kema Çanakkale Savaşı'nda silah arkadaşlarıyla birlikte düşman kuvvetlerini izlerken

haniye tabyalarını bombardıman etmesiyle başladı. Henüz Osmanlı Devleti'ne resmen savaş ilân edilmeden yapılan bu saldırı, hem fiilen savaş ilân edildiğinin, hem de yapılacak askerî harekâtın hedefinin Boğazlar olacağıının ilk habercisiydi. İtilâf devletleri (Fransa ve İngiltere) 5 Kasım 1914'te Osmanlı Devleti'ne savaş ilân ettiler. Osmanlı Devleti buna 11 Kasım'da çıkan bir irade ile cevap verdi. İngiliz ve Fransız savaş gemilerinin ikinci hücumu, 19 Şubat 1915'te boğazın gerisindeki Türk tabyalarını uzaktan topçu ateşine tutmak suretiyle gerçekleşti. Hemen arkasından İngiliz-Fransız filosu daha çok savaş gemisiyle boğazın önüne gelerek tekrar saldırıya geçti, Ertuğrul ve Orhaniye tabyaları tahrip edildi. Ardından İtilâf kuvvetlerine mensup bazı savaş gemileri 26-27 Şubat günleri boğaza girerek merkez tabyalarını ateş altına aldılar; bu saldırıyı mart ayı başlarında tekrarladılarsa da bir sonuç alamadılar.

Savaşın kaderini değiştiren hadise - 18 Mart bozgunu

17 Mart 1915'te Bozcaada'da, Akdeniz orduları başkumandanı General Hamilton'un da katıldığı bir toplantıda görüşülen deniz harekâtı planına göre, bir hafta önce mayınlardan temizlenmiş olan boğazın aşağı kesimlerinde bütün savaş gemileri kullanılarak boğaz zorlanacaktı. Fakat aynı günün akşamı, Türk donanmasına mensup Nusret mayın gemisinin Karanlık Liman bölgesini mayınlaması deniz harekâtının kaderini değiştirdi.

18 Mart 1915 sabahı boğaza giren ve tabyaları topa tutan İngiliz ve Fransız filoları, Çanakkale Boğazı'nın iki yakasındaki mevzilerden açılan yoğun ateş ve Karanlık Liman'a dökülen mayınların etkisiyle, mevcutlarının % 35'ini kaybedip çekilmek zorunda kaldılar. Manevralar sırasında mayınlara çarpan İtilâf donanmasının Bouvet, Océan, Irrésistible savaş gemileriyle iki muhrip ve yedi mayın arama gemisi battı; Gaulois ve Inflexible da dahil olmak üzere yedi zırhlı görev yapamayacak duruma geldi. Bu başarılı savunmayı idare eden Çanakkale müstahkem mevki kumandanı Cevad Paşa "18 Mart kahramanı" unvanı ile anıldı.

Anzac

18 Mart bozgunu İtilâf devletlerine, karadan destek almaksızın yalnız deniz kuvvetleriyle boğazın geçilemeyeceğini gösterdiğinden General Hamilton'un emrinde bir çıkarma ordusu hazırlanmaya başlandı. Avustralya ve Yeni Zelanda askerlerinden oluşan kolordu Arıburnu'na, İngiliz ve Fransız kuvvetleri de Seddülbahir'e çıkartılacaktı. Bu amaçla

yaklaşık 75 bin kişilik bir ordu Limni'de toplanırken Türk başkumandanlığı da Çanakkale bölgesindeki birliklerini yeni kuvvetlerle takviye ederek Beşinci Ordu'yu kurdu.

Çıkarma harekâtı, 25 Nisan 1915 günü sabaha karşı İngiliz Generali Hamilton ve Fransız Generali D'Amade'un (daha sonra Gouraud) idaresinde başladı. Asıl çıkartma Seddülbahir ve Arıburnu bölgelerine yapılacaktı. Savaş gemilerinin ve muhrip-lerin korumasında kıyıya yaklaşan Avustralya tümeninin bir tugayını taşıyan çıkarma gemilerinin, akıntı sebebiyle sürüklenerek kumluk bir kıyı (Kabatepe) yerine sarp bir kıyı olan Arıburnu bölgesine çıkmak zorunda kalmaları üzerine 57. Alay bir dağ bataryası ile takviye edilerek Arıburnu'na sevkedildi. Ayrıca Eceabat bölgesindeki 27. Alay'ın önemli bir kısmı da çıkarma bölgesine gönderildi. Böylece kıyıya çıkan İngiliz ve Fransız kuvvetleri geri püskürtüldü; ancak geriden gelen kuvvetlerin yardımıyla Kanlısirt batısı ile (Sivritepe-Merkeztepe) Yüksesirt hattında tutunabildiler.

İtilâf donanmasına mensup kuvvetler, aynı günün sabahında donanmanın ateş desteğiyle Seddülbahir'e de çıkarma yapmaya başladılar. Seddülbahir kesimini ay biçiminde çevreleyen yüzlerce geminin yakın mesafeden Türk siperlerine yönelttiği top ateşine rağmen Türk kuvvetleri çıkarmaya yeltenenlere ağır zayıat verdirdi. Daha sonra 27 Nisan'da İngilizler yeni bir saldırıda bulundularsa da Türk savunma mevzilerinin 700-800 m. ilerisinde Zığındere-Eski Hisarlık hattında durduruldular. 28 Nisan'da İngiliz ve Fransız birliklerinin ortak bir teşebbüste daha bulunarak Kirte'yi ele geçirme çabaları da Türk kuvvetlerinin karşı taarruzları sonucu başarısızlığa uğratıldı.

Türk ordusunun taarruzları

İtilâf kuvvetleri bütün güçleriyle boğazı zorlarken Türkler de sadece mevzilerini savunmakla kalmamış, zaman zaman karşı taarruzlarda bulunmuşlardır. İlk Türk taarruzunu, Anafartalar bölgesine çıkan İngilizler'e karşı 27 Nisan 1915 sabahı Arıburnu kesimindeki Türk birlikleri gerçekleştirdi. Ancak İngiliz-Fransız savaş gemilerinin yoğun ateşi sebebiyle Türk taarruzu yavaşladı ve İngilizleri mevkillerinden söküp atma gücünü kaybetti. Türk birlikleri 1 Mayıs sabahı tekrar Merkeztepe, Sivritepe, Kanlısirt hattındaki İngiliz kuvvetlerine saldırıya da İngiliz donanmasının etkili desteği bir defa daha Anzak Kolordusu'nu imha edilmekten kurtardı.

Türk birliklerinin ikinci önemli taarruzu, 1-2 Mayıs gecesi Seddülbahir bölgesinde gerçekleştirildi ve

çok kanlı geçmesine rağmen önemli bir başarı sağlanamadı. Bunun üzerine 3-4 Mayıs gecesi yeniden taarruza karar verildi. Bu defa Türk birlikleri karşısında İngiliz ve Fransız hatlarında çözümler başladıysa da İngiliz-Fransız savaş gemilerinin açtığı şiddetli ateş yüzünden taarruz durduruldu ve birlikler eski mevkillerine çekilmek zorunda kaldı.

Türk ordusunda değişiklikler yapılırken General Hamilton da Türklerin mevzilerini tahkim edip takviye almalarına imkân vermeden Kirte bölgesini almak için 6 Mayıs günü İngiliz birliklerini harekete geçirdi; ancak bunlar Türk karşı taarruzu ve yan ateşleriyle geri püskürtüldüler. Taarruz İtilâf kuvvetlerince 7, 8 ve 9 Mayıs günleri tekrarlandıysa da yine başarısızlığa uğratıldılar.

Bundan sonra her iki cephede de günlerce siper savaşları sürdürülmüş, özellikle 21 Haziran'da Ker-evizdere, 28 Haziran'da da Zığındere çarpışmaları çok şiddetli geçmiştir. Bunun ardından İtilâf kuvvetleri kesin bir sonuç almak amacıyla büyük takviye kuvvetleri getirip Türk birliklerinin geri ile irtibatını kesmek için 6-7 Ağustos gecesi Arıburnu'nun kuzeyinde Suvla Limanı ve civarına asker çıkararak Anafartalar'a doğru ilerlemeye başladılar.

Çanakkale geçilmez

Dört gün süren muharebeler sonunda Osmanlı kuvvetleri tarafından Conkbayırı'nda durduruldular. Böylece 1. Anafartalar Zaferi'nden sonra İtilâf kuvvetlerinin yaptığı bütün taarruzlar neticesiz kaldı. Ancak 21 Ağustos'ta yeni bir saldırı başlattılar. 2. Anafartalar Muharebesi denilen bu harekât da başarılı olamayınca muharebeler günlerce süren siper savaşlarına dönüştü. Her iki taraf da büyük güçlükler içinde siperlerini korumaya çalıştı. Bu çarpışmalarda bütün mahrumiyetlere ve mühimmat yetersizliğine rağmen Türk askeri Çanakkale'nin geçilmez olduğunu ispatladı.

Çanakkale Savaşı'nın sonuçları

Kasım 1915'te cepheye gelen İngiliz Harbiye Nâzırı Lord Kitchener durumu görünce bölgeyi tahliye etmekten başka çare kalmadığına karar verdi. Böylece İtilâf kuvvetleri, 19-20 Aralık gecesi Anafartalar ve Arıburnu cephesinden, 8-9 Ocak 1916'da da Seddülbahir'den çekildiler.

İtilâf devletlerinin başarısızlığı ile sonuçlanan Çanakkale muharebeleri, I. Dünya Savaşı'nın seyrini değiştirip uzamasına sebep olduğu gibi Çarlık Rusya'sının çöküşünü de hazırlamış ve İngiltere'de hükümet değişikliğine yol açmıştır. Bir yıldan fazla süren ve dünya savaş tarihinde farklı bir yeri olan

bu muharebelerde her iki taraf büyük kayıplar vermiştir. İtilâf devletleri Çanakkale'ye 410 bin İngiliz, 79 bin Fransız olmak üzere yarım milyona yakın asker göndermiş, sadece İngiliz kuvvetlerinin toplam kaybı 213.980 kişiyi bulmuştur.

Çanakkale Savaşı'nda kaç şehit verildi?

Çanakkale muharebelerine katılan Türk kuvvetleri (yaklaşık 700.000 kişi) genellikle kısım kısım kullanıldığından zayıfın belirlenmesi güçleşmiş ve çeşitli rakamlar ortaya atılmıştır. Bu rakamlar 190 bin ile 350 bin arasında değişmektedir. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı'nın resmî kayıtlara dayanarak tesbit ettiği şehit sayısı ise 213.882'dir.

Çanakkale Savaşı'nın önemi

Türk milleti bu savaşta çok sayıda yetişmiş insanını kaybetmesine rağmen, kendine has bir kahramanlık örneği sergileyen ordusu sayesinde, Balkan Savaşı'ndan kalma ezikliği üstünden atarak Cevad Paşa, Mustafa Kemal ve diğer subay ve askerlerin insan üstü kahramanlıkları sayesinde büyük bir askerî başarı kazanmıştır. Bu zafer bütün İslâm dünyası ve ezilmiş milletler için yeni bir ışık olmuş, Türk edebiyatında halkın hislerini dile getiren pek çok esere de konu teşkil etmiştir.

NECMETTİN HALİL ONAN

BİR YOLCUYA

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu ıssız, gölgesiz yolun sonunda
Gördüğün bu tümsek Anadolu'nda,
İstiklal uğrunda, namus yolunda
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele,
Son vatan parçası geçerken ele,
Mehmed'in düşmanı boğduğu sele
Mübarek kanını kattığı yerdir.

Düşün ki, haşrolan kan, kemik, etin
Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin
Bir harbin sonunda bütün milletin
Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

Çanakkale geçilmez

Çanakkale Zaferi Mamuşa'da Coşkuyla Kutlandı

Çanakkale Zaferi'nin 109. yıldönümü ve Şehitleri Anma Günü dolayısıyla Mamuşa'daki Çanakkale Şehitleri Anıtı önünde coşkulu bir kutlama ve anma töreni gerçekleştirildi. T.C. Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı, Prizren Başkonsolosu Celal Doğan, Kosova TTHB Başkanı Albay Sabri Karamürsel, Mamuşa'daki Türk İVİT Evi Komutanı Binbaşı Hakan Özer, Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, Kosova Bölgesel Kalkınma

Bakanı Fikrim Damka, milletvekilleri Fidan Jilta ile Enis Kervan, Mamuşa Belediyesi meclis üyeleri, müdürleri, çalışanları, öğretmenler, öğrenciler, din görevlileri ve Mamuşa halkının katıldıkları tören Türkiye ile Kosova milli marşlarının çalınıp saygı duruşunda bulunulması, şehitlerin anısına anıta çelenklerin konulmasıyla devam etti. Törenin devamında Mamuşa İvit Komutanı Binbaşı Hakan Özer, Büyükelçi Sabri Tunç Angılı, Kosova TTHB Başkanı Albay Sabri Karamürsel tarafından günün anlamı ve önemi hakkında bilgilendirici konuşmalar yapıldı. Konuşmalarda Çanakkale Savaşı'nın önemi, burada verilen mücadeleye Mustafa Kemal ile birlikte katılan komutan ve askerlerin kahramanlıkları, Mustafa Kemal'in bu mücadele esnasında gösterdiği askeri deha, Türk bayrağı ve yurdunun savunulması için Anadolu, Arap Yarımadası, Kuzey Afrika ve Balkanlardan gelen Boşnak, Türk, Arnavut, Goralı, gönüllülerin, bu soylu mücadeleye Kosova'nın Prizren, Priştine, İpek ve diğer yöreleri ile Sancak'tan ge-

Mamuşa Belediye Başkanı A. Krasniç anıta çiçek koyarken

lenlerle birlikte Mamuşa'dan katılan vatanseverlerin de Türk bayrağı altında düşmana karşı omuz omuza verdikleri destansı mücadele dile getirildi. Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Töreni şehitlerin ruhlarına okunan Kur'an tilaveti ve yapılan duayla sona erdirildi.

Balkan Kadınları / Anaları/ Ve Şaşırmak...

Doç. Dr. Ertuğrul Karakuş
Bolu-Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bir Balkan kadını herkesi çok şaşırtmış!

“Şaşıranlara şaşıyorum, ama şaşırmak iyidir, en azından ‘anlamaya bir kapı’ aralar...”

Oscar adayı olan “Bal Ülkesi” filminde, İştîp ve Köprülü’ye yakın Bekirli köyünde yaşayan bir Yörük-Türk kadını Hatice Murat(kızı) herkesi şaşırtmış. Onun tabiatla kurduğu “hakkaniyetli” ilişki, çağımızın “çıkarıcı-pragmatist” dünyasını özümseyen, en azından normalleştiren pek çok kişiyi şaşırtmış...

Balkan kadını Hatice Hanım, yaklaşık 700 yıldır Anadolu’dan Balkanlar’a kucak kucak taşınan “tasavvufî irfan”ın “dağlarla korunmuş” bir numunesidir. Şaşırmamak lazım... Ama şaşırmak da iyidir. En azından anlamaya bir kapı aralar...

Üsküp’ün, Niş’in, Leskofça’nın, İvranya’nın, Kalkandelen’in, Kosova’nın, Yeni Pazar’ın, Debre’nin, Bosna’nın hatta Viyana’nın fethi için;

“Git evladım yıllarca ben oğulsuz kalayım,

Şu yaralı bağırına kara taşlar çalayım...”

diye biricik evladını gönderen Haticeler, Fatmalar... Balkan anaları... Şaşırtmaz mı!?..

Bu halisane duygu ve dualarla fethedilmiş Üsküp’te, Usturumca’da, Prizren’de, Mostar’da... Yahya Kemal gibi “kalem erleri” yetiştiren Nakıye’ler, Nurten’ler, Adile’ler...Balkan anaları... Şaşırtmaz mı!?..

Balkan anası bu... Şaşırmamak lazım... Ama günümüzün “bozulmuş, halisane görme duygusunu yitirmiş” gözleriyle baktığımızda, şaşırmamak elde değil...

Ya bir de 1915 yılında, dünyayı şaşırtan (şaşırtması gereken!) Balkan anaları var... Yedi düvel, Çanakkale önlerine “çelik zırlı duvarlarıyla” yani son model silahlarıyla geldiği zaman... Kınalı kuzularını, yiğitlerini, Mehmetçiklerini, “1912’de Osmanlı buradan gitti!” demeden Çanakkale’ye uğurlayan Balkan anaları... Şaşırtmaz mı!?.. Kimlerin anaları mı onlar? Sayalım bir kısmını:

Budaklar’lı Gazi Hamza Yakup, Kalkandelen’li Gazi Mürtezan Mürtezan, Üsküp’lü Gazi İslâm, Gazi Hacı Yusuf, Breştanik’li Gazi Şahin, Kalkandelen-Trebosç’lu Gazi Neyaz, Raptiştah’lı İki Kahraman: Ce-

mail Reşit ve Sakip Reşit, Konçeli Şehit Sait (Seyit) Yaşar, Novak’lı Gazi Ömer, Gostivar’lı Beş Kahraman, Aşağı Koliçan’lı Gazi Şerif Aga, Kocacık Kalesi Eteklerinden Üç Kahraman: Breştanik’li Şehit Şakir –Breştanik’li Gazi Kerim-Breştanik’li Gazi Becet (Behçet), Budaklar’lı Gazi Beyzat İsmail (Suskun Gazi), Üsküp-Karşiyaka’lı Üç Kahraman, Kalkandelen-Jazintsa Köyünden Gazi Yunuz Mustafa, Svetova’lı Lütfi İbrahim...

Can pazarı savaş meydanlarında bile “kalbindeki merhamet adlı çınarı” gerektiğinde düşmana bile gölgelik yapan kahramanlar... “Tasavvufî irfan”ın eğittiği evlad-ı fâtihân analarının çocukları...

Ve daha nice kahraman evladını “şehit” ya da “gazi” olmaya gönderen Balkan anaları... Ayşe’ler, Fatma’lar, Hatice’ler... Balkan kadınları... Balkan anaları...

Balkan anası bu... Yesi’den, Buhara’ya, Buharadan Horasan’a, Horasan’dan Bursa’ya, Bursa’dan Üsküp’e, Bosna’ya, İştîp’e, Köprülü’ye... aktarılan irfanın Balkan topraklarına uzanan halkası... Şaşırmamak lazım...

“Şaşıranlara şaşıyorum, ama şaşırmak iyidir, en azından ‘anlamaya bir kapı’ aralar...”

Yine de tekrarlıyorum:

**Balkan anası bu...
Şaşırmamak lazım!?...**

Hüzünlü Bir Bayram Sabahı

Ben bayram diyeyim sen hüzün anla
 Bosna'da matemle, Kudüs'te kanla
 Zulüm dağlarını sarsan imanla ...
 Bayram'ı bayram et bize ya Rabbi!

Ben bayram diyeyim sen hüzün anla
 Kaşgar'da gözyaşı, Gazze'de kanla...
 Zilleti, şeref eyleyen imanla
 Bayram'ı bayram et bize ya Rabbi!

Ertuğrul Karakuş

Mamuşa Yeni Camii

Bayramlarımız

Sevinç günüdür bayram
 İftar ve sahurun ardından gelir,
 Bir ay oruç tuttuk, neşe bulduk, sevindik.
 Hep birlikte aynı sofranın etrafında
 oturarak oruç açıp karnımızı doyurduk,
 Heyecanlı bekleyişin adıdır bayram.
 Sevme, sevilme ve sevindirme
 Günüdür bayram
 Sevindik, sevindirdik, sevildik.
 Sevinçlerimizi ailelerimizle paylaştık
 Bir olma, birlik olma günüdür bayram.
 Huzur ve esenliğin günüdür.
 Dayanışma, yardımlaşma, hediyeleşme,
 Birbirimizle kardeş olma günüdür bayram.
 Yetimlerin, gariplerin, kimsesizlerin
 Yardımlarına koşma günüdür bayram
 Darda ve sıkıntıda olan kardeşlerimize
 Dua etme günüdür bayram.
 Birlik, huzur ve muhabbet günüdür bayram.

Erol Morina
Mamuşa (Kosova)

GEÇİLMEZ ÇANAKKALE

Kor ateş çemberiyle sarıldı Gelibolu
 Düşmanlar birlik olup toplandılar işgale
 Vatan aşkıyla yanıp, birleşti Anadolu
 Kahraman askerimiz, ateşten bir şelale.
 'Duy, dünya' dedi zaman, geçilmez Çanakkale!

Çanakkale yurdumun; atan kalbi, al kanı
 Ölümüne savaştan, yiğitlerin destanı
 Denizden ve karadan, sarmış düşman dört yanı
 Çok çetin bir savaşım; kanla vardık visale
 Aşkla kurtuldu vatan, geçilmez Çanakkale.

Düşmanları alt edip, ordu püskürttü geri
 Koca Seyit Onbaşı, değiştirdi kaderi
 Tarih yazdı: Mustafa Kemal'in askerleri
 İlâhi bir güç sanki engel oldu işgale
 Birlikten doğan iman, geçilmez Çanakkale.

Yer, gök, deniz sarılmış; aman vermezken düşman
 Ölümüne baş koydu, askerle Baş Komutan
 Nusret Gemisi, tuzak kurdu, yaman mı yaman
 Ala boyandı Boğaz, elim bir mücadele
 Kanla kaynayan volkan, geçilmez Çanakkale.

Sömürgeci, işgalci göz koymuşlar vatana
 Seddülbayır ve Kirte, yol vermedi düşmana
 İngilizler, Fransızlar, uğradılar hüsrana
 Karadan ve denizden saldıranlar nafile
 Yer, gök, deniz bir çavlan, geçilmez Çanakkale.

Hepiniz bu vatanın, kahraman askerleri
 Gelibolu'nun tacı, yengilerin cevheri
 Dünya dönüp durdukça, bayrak için ileri
 Barış aydınlığında, türk çal, türk söyle
 Önce vatan, sonra can, geçilmez Çanakkale.

Gökkuşağı maviye yansıtır ya renkleri
 Çanakkale ruhunda direniş çiçekleri
 Memleket sevdasıyla bal dolar petekleri
 Gelibolu, aşk yolu, çağlara altın lâle
 Türk'ten dünyaya destan, geçilmez Çanakkale.

On sekiz Mart, düşmandan kurtuldu tüm Türkiye
 Bu büyük yengi Türk'ten, ulusuna hediye!
 Ta milat öncesinden, kazılar gelir dile
 Antik kent Troya, dünden, bugünlere meşale
 Dokuz tarihsel katman, geçilmez Çanakkale.

GÜLŞEN ŞENDERİN
Lefkoşa -KKTC

Şehadetlerinin yıl dönümü dolayısıyla

YÜCELÇİLER'İN AKLANMASI

Dr. Altay SUROY

1943 yılında Demokratik Federal Yugoslavya adıyla ilan edilen, 1946'da Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti ve nihayetinde 1963 yılında Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak değiştirilen ve federal cumhuriyetlerin dağılmasıyla 1992 yılında sönen Yugoslavya devletinin tarihi ülke vatandaşı olan Türk toplumunun da tarihidir. 1912 yılında Osmanlı iktidarının ortadan kalkmasıyla bu topraklarda azınlık durumuna düşmeleri sonucu ulusal haklarını kaybetmiş, anadilinde eğitim hakkı kısıtlanmış ve ülkeden göç etmeleri için çeşitli baskılar uygulanmıştır. Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti Üsküp'te ulusal haklara sahip olmak için örgütlenmeye başlayan ve "Yücelciler" kuruluşu olarak seslerini duyuran Türk aydınları ve bu kuruluş sempatanları 1947 yılının ağustos ayından itibaren tutuklanıp 19 Ocak 1947 günü başlayan ve 5 gün süren duruşma sürecinden sonra 25 Ocak 1948 tarihinde mahkeme haklarında son kararı vermiştir. Dört kişi medeni ve siyasi haklardan mahrum ve mallarının müsadere edilmeleri suretiyle idama mahkûm edilmiştir. İdama mahkûm edilen Şuayip Aziz, Nazmi Ömer, Ali Abdurrahim ve Adem Ali'nincezaları bir ay sonra, 27 Şubat 1948 tarihinde kurşuna dizilerek infaz edilirken teşkilatın diğer üyeleri ağır hapis cezalarına çarptırılmışlardır.

28 Şubat 1953 yılında Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında Ankara'da imzalanan ve Balkan paktı olarak adlandırılan üçlü politik antlaşma üç ülke arasında askeri iş birliğinin yolunu açarken 9 Ağustos 1954 tarihinde Slovenya'nın Bled şehrinde söz konusu ülkeler arasında askeri işbirliği antlaşması da imzalanmıştır. Yugoslavya ve Türkiye arasında iyi ilişkilerin kurulmasıyla hapis cezalarına mahkûm edilen "Yücelciler" in tamamı tahliye edilmiştir.

"Yücelciler" Teşkilatı üyelerinin Türk azınlığının ulusal haklara sahip olması için verdikleri mücadele, teşkilat üyelerinin mahkeme tarafından suçlu bulunup cezalanmalarından iki yıl sonra olumlu kabul edilip, Anayasal ve kanuni hak olarak düzenlenmiş ve Makedonya Cumhuriyeti dışında Kosova Özerk Bölgesi Halk Kurulu tarafından da kabul edilip Türklerin yaşadıkları yerlerde okullarda Türkçe eğitim görülecek sınıfların açılması için Karar onaylanmıştır.¹

Yugoslavya Krallığı 1941 Nisan ayında Almanya, İtalya, Macaristan ve Bulgaristan'ın işgaline uğramıştır. Almanların himayesini alan Hırvatlar, Hırvatistan Bağımsız Devleti'ni kurarak, Ortodoks Sırlara baskı uygulamaya giriştiler. Ülke içinde gerilla harpleri baş gösterdi. Sovyetler Birliği, İngiltere ve ABD'den destek alan Mareşal Yosip Broz Tito, 1945 yılında ülkenin kontrolünü eline geçirdi. Tito, iç savaş esnasında muhalifi olan Dragolyub Mihailoviç'i 1946 yılında idam ettirdi. Bu arada Yugoslavya 1945 yılında federal cumhuriyet oldu. Ardından 1946 yılında yeni Makedonya Halk Cumhuriyeti olarak Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti içinde federal özerk bir cumhuriyet oluşturuldu. 1963 yılında Yugoslavya Anayasası, bu cumhuriyetin adını "Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti" olarak kaydetti.

Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti, soğuk savaş döneminde (12 Mart 1947-25 Aralık 1991) ciddi miktarda Türk nüfusu barındıran bir Balkan ülkesi idi. Bu ülke içerisinde, özellikle Kosova Özerk Sosyalist Bölgesi, Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti ve Sancak bölgesinde Türklerden başka Arnavutlar da önemli bir nüfus oranına sahip idiler. Sosyalist sistemle yönetilen Yugoslavya'da bu iki halk üzerinde çoklukla devletin özel bir dikkati olmuştur. Devletin hakkaniyetle yönetildiği dönemde,

dil ve eğitim gibi hakları verilen bu halklar, ülkenin bütünlüğünde kendi yerlerini almışlardır. 1990'larla beraber çatırdayıp çöküşe giden Yugoslavya sistemiyle beraber halkların da kısmi tepkileri başlamıştır.

Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurucu halkı Makedonlardı. Arnavutlar ve Türkler resmi milli topluluklardı. Bunların nüfuslarının kalabalık olması Makedonlar için bir tehlike olarak görülüyordu. Bunların nüfus sayısını azaltmak için arayışlar içindeydiler. Türkiye ile yapılan göç sözleşmeleri 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi yüzünden ülke meclisleri tarafından onaylanmadığı için yürürlük kazanmamıştı.

1912 yılında Osmanlı iktidarının kalkmasıyla Makedon topluluğu başat milli topluluk olmuş, Türklerin eğitim kuruluşları kapatılmış, Türkçe resmîyetini kaybetmiş, devlet organlarında temsil edilmelerine önem verilmeyince Türk aydınları ve ileri gelenleri ulusal haklara sahip olmak için örgütlenmeye girişince "Yücelciler" kuruluşu olarak seslerini duyurmaya başladılar. "Yücelciler" in bu sırada ilk Türk okulu "Tefeyyüz"ün açılmasını, Yugoslav radyosunda ilk Türkçe yayınların yapılmasını ve ilk Türkçe gazete olan "Birlik" in yayına başlamasını sağladıkları görülür.

Teşkilata neden yücel adının verildiği ile ilgili olarak Yıldırım Ağanoğlu, Şerafettin Yücel'den şunları aktarmaktadır: "Yücel

bir emir kipidir; saygı ve hayranlık duygularını da kapsayan ve yükselmeyi amaç bilen bir aksiyon parolasıdır. Yücel ya da maddi sembolleri olan kartal, yıldızlar ve hilal Türklerin büyük değer verdikleri özgürlük içinde ahlak, fazilet, iman ve kâmil insanlığa doğru yönelişi ifade eder.”² “Yücel Teşkilatı” üyeleri veya kısaca “Yücelciler”, tıpkı birçok destan veya halk hikâyesi kahramanları gibi 1941 yılında Makedonya’da Türklerle karşı yapılan haksızlıklara karşı durmak, Makedonya Türklerinin millî ve dinî varlıklarını korumak ve yaşatmak üzere faaliyetler yürütmek için bir araya gelen aydınların oluşturduğu toplumsal bir hareket olarak tanımlanabilir. “Yücelciler”in kahramanca mücadele ettiklerini, mensup oldukları Türk toplumunu daha aydınlık bir geleceğe hazırladıklarını söyleyebiliriz. Buna inanmışlardı. Bu inanç onların Teşkilata girerken ettikleri yeminden de bellidir. Yücel mensubu olmak isteyenlerin Kuran, Bayrak ve silah üzerine el basarak ettikleri yeminin bir bölümü Şöyledir: “Türklük, Türkiye Cumhuriyeti menfaatleri için gerekirse kanımın son damlasına kadar çarpışıp canımı vereceğim.”³ Bu teşkilatçıların bir araya gelme ilkeleri doğrultusunda, tarihi bir şuurla fikirlerini hayata geçirdiklerini ve bu amaç uğrunda kurşuna dizilmek suretiyle canlarını feda ettiklerini görmekteyiz. “Yücelciler”in 1948 yılında yargılanıp suçlu bulunmaları ve birçoğunun kurşuna dizilerek idam edilmesi, verilen müebbet hapis cezaları, hükümlülerin el konulan malları, mahkeme kararlarının Türklerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde hoparlörlerle halka duyurulması, dün olduğu gibi bugün de Türk toplumunun hafızasında derin izler bırakmıştır. Yaşanan bütün bu acılar uzunca bir dönem baskı ve teh-

ditlerle unutturulmak istenmiş ve bunda da kısmen başarılı olunmuştur. Bugün üzeri örtülmesine rağmen Balkan Türk toplumunun vicdanında kanayan yaranın altında “Balkan Türklerinin kahramanları hüküm giyen Yücel Teşkilatı üyeleri hatırlanmaktadır.

“Yücelciler” teşkilatının ortaya çıkmasının sebepleri arasında Osmanlının 1912 Balkan savaşlarından sonra bölgeden çekilmesi üzerine Balkan Türklerinin çok kötü bir duruma getirilmesi bulunmaktadır. Uğradıkları baskılar, zulümler ve soykırımlar sonucunda 1924 de başlayan 1. göç dalgası sürekli kan kaybeden bir nüfus yapısına yol açmıştır. Dönemin Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı altında her türlü hakları ellerinden alınan, malları müsadere edilen Türkler zaman

içerinde buldukları bölgelerde azınlık durumuna düşmüştür. Tüm bunlar olurken 1925 yılında, daha sonra Yücel hareketine ilham verecek olan Makedonya, Sancak, Kosova ve Bosna Müslümanlarının kurduğu İslam Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti ile bu cemiyetten Arnavut milliyetçilerin baskısı sonucu ayrılmak zorunda kalan Türkler tarafından Cenubi Sırbistan Müslüman Teşkilatı ile Yardım Cemiyeti’nin kurulduğu görülür.⁴

Mahkeme sürecine kadar aylarca güneşe çıkarılmayan, ağır işkence ve hapis şartlarına mahkûm edilen Şuayip Aziz İshak, Ali Abdurrahman Ali, Nazmi Ömer Yakup ve Âdem Ali Âdem sadece Türk olmak ve Türk kalmak fikrinin müdavimi olmanın bedelini, beş gün süren mahkeme sonrasında 27 Şubat 1948’de, hayatlarıyla ödemişlerdi. Bugün dahi bu insanların mezarlarının nerede olduğu tam olarak bilinmiyor. Makedonya Türkleri için çok önemli kazanımları elde eden “Yücelciler” ilk Türk okulunu, radyosunu ve gazetesini kurmuşlardı. Teşkilat üyeleri, “Türk azınlığı arasında millî şuurunu kuvvetlendirmek amacıyla kültürel çalışmaların ilki, 23 Aralık 1944 tarihinde Nazmi Ömer’in teşviki ile Türk gazetesi olan Birlik gazetesini yayınlamaya girişmekle başlamışlardı. Birlik gazetesi bünyesinde geniş bir yazar ve okur kitlesi de oluşturmuşlardı. İlk Türk okulu olan ve günümüzde de eğitim-öğretim hizmetini sürdüren “Tefeyyüz” adlı okulu açarak yeni Türk alfabesi ile okuma kitapları basmaya başlamışlardı, Tiyatro oyunlarını Türkçeye çevirmeye önem vermekle birlikte Üsküp Radyosu’nda ilk Türkçe yayın ve eğlence programı yapılması için de yardımcı oluyorlar, Türkçe ders veren öğretmenlere kurslar düzenliyorlardı. Ayrıca millî şuur oluşturma noktasında önemli gördükleri bazı eserleri Türkiye’den Yugoslavya topraklarına getirmişlerdi. Atatürk’ün Nutuk’u başta olmak üzere, Mehmet Akif’in Safahat’ı, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Namık Kemal’in eserleri ve Yahya Kemal Beyatlı’nın şiirleri en çok okutulan eserler arasında yer almaktaydı. Dönemin Makedonya Türk aydınları arasında başlayıp dalga dalga bütün ücrâ köylere kadar yayılan bu teşkilat daha çok millî varlığın korunması, kimliksizleşmeye karşı durma, asimilasyonları önleme ve komünist rejime uyum sağlamak istememe amacı etrafında şekillenmişti ve herhangi askeri ya da siyasi başka bir hedefe sahip değildi.

Yücel davaları ile ilgili tutuklamaların ardından Türk toplumuna gözdağı vererek, ürküterek, onları sindirmek ve hatta ülkeyi terk etmelerini sağlamak amacı ile ülkede Türklerin yaşadığı mahallelerde düzmece mitingler düzenlenmekteydi. Burada “Yücelciler” aleyhine sloganlar atırılıyordu. Hatta bu mahallelerde “Yücelciler” aleyhine toplantılar düzenleniyor, katılmayanlar rejim düşmanı ilan edilerek can ve malları ile tehdit ediliyordu. (Özer, 1998:8-9) Dışarıda bunlar yaşanırken içeride tutuklu bulunanlara türlü işkenceler yapıldığı daha sonra içeriden sağ çıkan “Yücelciler” tarafından anlatılmaktadır. Duruşma salonlarında da baskı ve korku kendisini o kadar hissettirmişti ki, “Tutukluların avukat tutmalarına izin verilmemiş, yönetim herkese bir avukat tayin etmiştir. Ancak avukatlar da duruşma sonrası hapse atılmak için savunma yapmamışlardır.”

Gelişmelerden rahatsız olan siyasi yönetim 1947’de bir ihbarı gerekçe göstererek apar topar tutuklamalara, soruşturmalara başlar. İlk tutuklamalar Ağustos 1947’de gerçekleşir. “Zamanın ileri gelen tüm aydınları, sağduyu sahipleri, halkın gerçek temsilcileri bir gecede vatan haini ilan edilip, jet mahkeme kararlarıyla hüküm giyerler. Henüz hukuki yapılanın

bile tamamlanamadığı bir dönemde, terörist-ispioncu teşkilatını kurarak Makedonya'da yaşayan Türkleri Makedonya Halk Devletine karşı organize etmek, devlet düzenini değiştirmeye/yıkıma yönelik eylem hazırlığında olmak gibi asılsız iddialarla" yargılanırlar.⁶ "17 kişiden oluşan ilk grup tutuklunun duruşması 19 Ocak 1948'de başlar. Bu süreçte basın araçları ve hoparlörler kullanılarak "Yücelciler" aleyhinde kamuoyu oluşturulmakta, Türkler sindirilmeye ve psikolojik baskı altına alınmaya çalışılmaktaydı. 25 Ocak'ta mahkeme jet hızıyla kararını verir.⁷ "27 Şubat 1948 tarihinde "Göstermelik yargılama neticesinde dört kişi; Şuayip Aziz, Ali Abdurrahman, Nazmi Ömer Yakup, Adem Ali medeni ve siyasi haklarından mahrum ve mallarının müsadere edilmeleri suretiyle idama mahkûm edilirler." Mahkumiyet kararlarının ardından İdrizova'daki hapishaneye koyulan "Yücelciler"den 27 şubat 1948 tarihinde Şuayb Aziz, Ali Abdurrahman Ali, Nazmi Ömer Yakup ve Adem Ali Adem İdrizova hapishanesinden kamyonu bindirilerek Güreler köyü yakınındaki Suşitsa köyüne götürülür, köyün girişinde bir kayanın önünde (veya orada daha önce bulunan karakolun bahçesinde) kurşuna dizilerek şehit edilirler."⁸ "Geriyekalanlar o zamanın idamdan sonraki en büyük cezası olan 20 yıl ile 8 yıl arasında hapis cezalarına çarptırılır. Mayıs 1948 ve sonrasında da 2. ve 3. grup tutuklama ve sürgün furçası başlar. Bu Yücelciler de 9 yıl ile 1 yıl arasında hapis ve dört ay ile bir ay arasında sürgün cezasına çarptırılırlar.⁹ Böylelikle yargılanan "Yücelci"lerin dördü idama, yüzden fazla mensubu da hapis cezasına çarptırılır. Ancak gizliliğe önem veren teşkilat mensuplarının (100'den fazlasının) bir ihbarla yakalanmaları bugün hala cevaplanamayan bir sorudur."¹⁰ "Yücelciler", Yugoslavya'da halkların kardeşliği ve eşitliğini savunacak Sosyalist bir devlet kuruluşundan yanaydı. Yeni devletin idaresi içinde yer alarak Türklerin devlette eşit olarak temsilini sağlamak istediklerini söylüyor ve bunu duyuruyorlardı. Üyeleri arasında Hakim Nazmi Ömer, Üsküp Mahkemesi'nde görev yapıyordu. Birçoğu öğretmen olan gençler yeni kurulan okullarda görev yapıyordu. Ancak ortada henüz Yugoslavya Ceza Kanunu yazılmamışken, terörist ve casus teşkilat olarak suçlanıp yargılanıyorlardı. Hiçbiri silah taşımıyor ve devlete karşı eylemleri yoktu. Türkiye casusu oldukları iddia ediliyor ama teşkilatlandıkları zaman ortada Federal Yugoslavya halk devleti bile yoktu. Makedonya Bulgar işgali altındaydı. Böyle bir çelişki var. Tito rejimi; Sırp milliyetçisi Mihayloviçleri, Arnavutların Milliyetçi Demokratik teşkilatı, Bosna'da kurulan Genç Müslümanlar gibi yapıları da çökertip yöneticilerine idama varan ağır cezalar vermiştir. Amaç Yugoslavya'da Müslüman nüfusa gözdağı vererek onların ülkeden göç etmesiyle nüfuslarını azaltmaktı. O dönemde Makedonya Halk Cumhuriyeti'nin başbakanı görevinde Lazar Kolişevski (1945-1953 yılları döneminde) bulunmaktaydı.

Dönemin Makedonya Türk münevverleri arasında başlayıp dalga dalga bütün ücra köylere kadar yayılan bu teşkilat daha çok millî kültürün korunması, kimliksizleştirmeye karşı durma, asimilasyonları önleme ve komünist rejime uyum sağlanmasına engel olmaktı. Bunların dışında teşkilat herhangi askerî ya da siyasî başka bir hedefe sahip değildi. Çünkü Tito liderliğinde kurulan sosyalist rejimin anayasasına göre toplumun her kesimi eşit haklara sahipti, ancak bu eşitlik uygulanmıyordu.

O dönemde Türk nüfusun büyük bir çoğunluğunun zorla göç ettirildiğini, "1950 ile 1967 yılları arasında Makedonya top-

raklarında yaklaşık 200 bin Müslüman Türkün zorla veya kendi iradesiyle anavatan topraklarına göç ettiği istatistik kayıtlarından görülüyor.

İnsanların hayatı, hareketleri, fikirleri kanunlardan daha zengindir ve günceldir. Kanunlar insanların hareketlerini, yaşayışlarını, fikirlerini takip edip yasayla düzenlemelidir. "Yücelciler" halk, tarafından toplum tarafından aklanmışlardır. Anıt plakası, anma toplantıları, bilimsel çalışmalar, yayımlanan kitaplar, belgesel filmler bunların kanıtıdır. Şimdi vefa borcu olarak yasayla öngörölmüş şekilde aklanmaları da gerekir. Bunun için girişimde bulunmak gerekiyor.

"Yücelciler"ın yargılanması için kullanılan nedenler bugün BM Güvenlik Konseyinin evrensel beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne, Anayasa ve yasalara göre suç unsuru değildir. Garanti edilmiş olan fikir özgürlüğü kapsamına girmektedir.

Ülkenin bağımsız olmasıyla garanti altına alınmış olan insan hakları ve kurulan demokrasi ilkelerinin onaylanmasıyla geçmişte suç sayılan davranışlar, bugün suç olmadıkları için ceza alanlar aklanmalıdır. Böylece ülkenin geçmiş tarihinden kalma kara lekelerden arındırılmış olur.

Yücelciler teşkilatının varlığında, eylemlerinde, faaliyetlerinde suç sayılabilecek unsurlar yok. Yargılanların devlete karşı tek bir hareketi bulunmuyor. Hükümlüler silahlı değil, devletin düzenlediği hakların eşit kullanılması, uygulanması için çağrı yapılmasında suç unsuru bulunmuyor. Anavatan büyükelçisini ziyaret etmek, iki ülke arasında ilişkilerin kurulması için yardımcı olmak casusluk değildir.

İdam edilenlerin dışında yargılanların eylemlerinde suç unsuru olmadığı nedenlerinden biri hüküm giydikten beş yıl sonra tahliye edilmeleridir. Tahliye edilmelerinden sonra kanunla öngörülen sürenin geçmesiyle aklanma resen olur. Mahkûmiyet kararı yargılananlar kayıtlardan silinmiştir. Mahkemece el konulan malların iade edilmesi için hükümlüler veya onların varisleri, bu malın geri verilmesi veya tazminat için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Halk tarafından aklanmış idam edilen Yücelcilerin devlet tarafından aklanmasına son 70 yıl içinde ülkede ülke siyasi sistemin, yargı sisteminin değişmesi, kanunların Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1948 yılında onayladığı İnsan hakları beyannamesine ve Avrupa İnsan Hakları sözleşmesine ve protokollerine göre uygulanması nedendir.

"Yücelciler"ın mahkeme dosyasına halen ulaşamıyor. Bu yüzden üzerinde bilimsel çalışma yapılamıyor. O dönemde Yugoslavya'da benzer suçlardan yargılamaları karşılaştırmak mümkün değil. Kuzey Makedonya, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'ni 10 Nisan 1997'de onayladı.

"Yücelciler"ın mahkeme ve hapse atılma sürecinden de söz eden Salim Kadri Kerimi bu konu hakkında "İlk tutuklamalar Eylül 1947'de başlamış. Yücelciler ilk olarak Üsküp Kalesi yakınlarında bir hapishaneye sevk edilmişler. Orada 4 buçuk ay tutulmuş, sorguya çekilmiş ve eziyet edilmişler." diye bahsediyor. Yücelci rahmetli Mehmet Şerif Dalip - Ardıcı, da kitabında neler çektiklerini anlatırken. "19 Ocak 1948'te 17 Yücelci mahkemeye çıkarılmıştır. Mahkeme 5 gün sürmüş, duruşma pazartesi başlayıp, cuma günü sona ermiştir. Cumartesi günü Bit Pazar meydanında bir miting düzenlenmiş ve 25 Ocak 1948 Pazar günü haftalık tatil olmasına rağmen, mahkeme kararları açıklanmış ve o gün İdrizovo ceza evine götürölmüşler. Sadece Mehmet Şerif Dalip'i Türk vatandaşı olduğu için bir kaç hafta sonra Sremska Mitrovica hapisha-

nesine nakletmişler. 27 Şubat 1948 tarihinde dört Yücelci idam edilmiş. Diğerleri 1954 yılına kadar hapiste kalmışlar. Ardından Yugoslavya, Türkiye ile Balkan Paketi'ni imzaladıktan sonra, bir jest olarak bütün Yücelciler serbest bırakılmıştır. Yüzde 99'u aileleriyle birlikte göç etmiştir." diye konuşuyor.

"Yücelciler" in Türklerin milli haklarına sahip çıkmak, gazete çıkarmak, radyo yayını başlatmak, kitap yayımlamak gibi amaçlarından başka hiçbir amaç gütmemiştir."¹¹

O sıralarda 1943'te Türk konsolosu Emin Vefa Gerçek'in gönüllü olarak güvenliğine sağlıyorlar. Yine Emin Vefa Gerçek'in yönlendirmesiyle Belgrad Türk Büyükelçisiyle görüşüyorlar. Yeni devlette neler yapabileceklerini müzakere ediyorlar ama en çok da akraba buluşması gibi oluyor bunlar, hasret gideriyorlar. Bu görüşmeler, casusluk ve teröristlikle suçlanmalarını sebep oluyor. Aslında Yücelciler ne istediye Tito 1950'li yıllarda Türklere hak olarak verdi. Türkçe okuma hakkı, Türkçe öğretmen kursları, Türkçe gazete, radyo programları, tiyatro... Tüm istedikleri verildiyse nasıl bir terörist teşkilat bu?.¹²

"Yücelciler" i yargılamanın nedeni Türk halkını korkutup Türkiye'ye göç etmelerini hızlandırmaktır. Türkiye ve Yugoslavya arasında yapılan göç antlaşmaları meclislerden onaylanmasına ve ülkelerin resmi gazetelerinde yayımlanmasına, uluslararası kurallara ve ülkelerin anayasa ve yasalarına aykırı olmasına rağmen göçlerin yapılması bu durumu en iyi bir şekilde göstermektedir.

Federal Yugoslavya Halk Cumhuriyeti'nin konumu anayasayı, yani Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin en yüksek yasal düzenlemesiydi. 31 Ocak 1946'da FYHC Kurucu Meclisi'nin her iki meclisinin ortak oturumunda kabul edildi. Bu anayasanın kabul edilmesiyle, 29 Kasım 1945'te Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti'nin ilanına ilişkin Bildirge'nin kabul edilmesiyle başlayan, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin anayasal-yasal anayasa süreci sona erdi.

Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Anayasası'nın kabul edilmesiyle, 29 Kasım 1945 tarihli Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti'nin ilanına ilişkin Bildirge'de belirtilen temel program hedefleri hayata geçirildi. Temel hükümler cumhuriyetçi hükümet biçimini onayladı ve Yugoslav devletinin federal yapısını oluşturdu. 1946 yılında onaylanan Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Anayasası "halk cumhuriyetleri" olarak adlandırılan federal birimlerin isimleri konusundaki ikilemler nihayet çözüldü. Anayasa, altı "halk cumhuriyetinin" yanı sıra, Sırbistan'ın Halk Cumhuriyeti içinde Voyvodina Özerk Eyaleti ve Kosova-Metohiya Özerk Bölgesi'nin varlığını da doğruladı. Anayasa ayrıca yeni özerk iller ve özerk bölgeler oluşturma olanağını da sağladı. Anayasa metninde Yugoslavya halklarından genel olarak bahsedilirken, herhangi bir halkın adı geçmiyor. 1953 yılında onaylanan Yugoslavya Anayasa Kanunu, 1963 ve 1974 yılında onaylanan Yugoslavya Anayasaları ve federal cumhuriyetlerin anayasaları, azınlıkta olan toplulukların ve bireylerinin haklarını ve özgürlüklerini BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname, sözleşmeleri ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmeleri ile düzenlenmiş, adil yargılama hakkı, insan hakları, azınlıkları koruma çerçeve sözleşmesi, bölgesel ve azınlıkta olan dillerin korunması gibi sözleşmeleri uygulamış ve bu gibi sözleşmelerin ülke anayasasıyla ihtilaf durumunda uluslararası sözleşmelere öncelik tanınması ve siyasi kararlar, düşünce ve ifade özgürlüğü garanti altına alınmasıyla ceza kapsamı dışında kalmıştır. Böylece "Yücelciler" hakkında verilen mahkeme kararının ülkedeki gelişmelerle

ve yasalarla düzenlenen insan hakları ve özgürlüklerine ters düştüğü görülmüş, "Yücelciler" in hüküm giymeleri için neden olan istemlerin tamamı devlet tarafından kabul edilip yasalaşması ve uygulanması, Türkiye ile iyi ilişkilerin kurulması mahkûm edilenlerin taliye edilmelerine neden olmuştur. Yargılanan "Yücelciler" in Halk tarafından haklanmalarına rağmen devlet tarafından da formal olarak onların aklanması için henüz bir karar alınmamıştır.

Verilen hükümlerin, infaz edilen cezaların aklanmasıyla yargılananlara hiçbir fayda getirmeyecektir. Çünkü 76 yıl önce yargılananların tamamı hayatta değiller. Varislerinin tümü Makedonya'yı terk etmiş. Aklanmalarıyla Kuzey Makedonya vatanı olan Türkler ve diğer azınlıklar ülkede insan haklarına, adaletine, adalet sistemine güvenecekler ve kendilerini ülkenin asli vatandaşı olduklarına daha fazla inanıp ülkenin gelişmesi için canla başla emek vereceklerdir. Hüküm giyenlerin aklanmasıyla 8 Eylül 1991 tarihinde kendisini bağımsız devlet olarak ilan etmiş olan Kuzey Makedonya vatandaşları vefa borçlarını yerine getirmiş olacaklardır. Ülkelerinin insan hakları kurallarına bağlı olduğunu ve adalet sisteminin doğru ve tarafsız yargılanma hakkına sadık olduğunu imajını kazanacaklardır.

Mahkeme tarafından "Yücelciler" e kesilen cezaların siyasi nedenlerden dolayı olması, onların aklanması yine siyasi süreç ile gerçekleştirilmelidir. Çünkü aklamayla (Rehabilitasyonla) mahkûmiyet hükmü silinir ve her türlü hukuki sonuçları ortadan kalkar ve hükümlü, gayrimeşru sayılır. Suçun faili hüküm giymemiş sayılır ve rehabilitasyonu yapılan suçla ilişkin veriler kimseye verilemez ve hiçbir amaçla kullanılamaz.

¹Altay Suroy Recepoğlu: "Kosova'da Türkçe Eğitim Görme Hakkını ve Türk Kimliğini İfade Eden Karar", "Bay" Dergisi, Sayı 19, Mayıs-Haziran 1996, Prizren; "Kosova'da Türk Olmak", Özel yayın, "Siprint" Basımevi, Mart 2006, Prizren, sayfa 107-117.

²(Yücelden, 1969: 6-8; Yıldırım Ağanoğlu, 2012: 23-25)

³(Yıldırım Ağanoğlu, 2012: 27)

⁴Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 60 Mart - Nisan 2017 Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan <http://www.akademikbakis.org> 76 Balkan Türklerinin yakın dönem kahramanları "Yücelciler" Selçuk Kürşad KOCA

⁵Ağanoğlu, 2012: 32-33

⁶Çayırılı, www.kizildogankoyu.com, (Erişim tarihi:10.06.2016)

⁷<http://www.yenikosova.com/haberler/6/>, ET:10.06.2016

⁸Emin, 2016: <http://timebalkan.com>, (ET: 06.04.2016)

⁹<http://www.yenikosova.com/haberler/6/>, (ET:10.06.2016)

¹⁰Çayırılı, www.kizildogankoyu.com, (Erişim tarihi:10.06.2016)

¹¹Emekli diplomat ve tarihçi Salim Kadri Kerimi <https://yenibalkan.com/tr/gundem/idam-edilislerinin-75-inci-yildonumu-yucelcilere-yoneltelen-teror-ve-ajanlik-suclamalari-asi-Isizdir>(Erişim tarihi: 15.02.2024)

¹²Tarihçi-Yazar Yıldırım Ağanoğlu, <https://www.gzt.com/gercek-hayat/yucelcilerin-idami-bir-nufus-muhendisligiydi-3579936> (Erişim tarihi:15.02.2024)

Mamuşa Kaşesi (6)

Gora'da Mamuşa Türkçesi

Refki Taç

Tarihi Gora bölgesini kapsamlı incelemeye alan yazar-şair- araştırmacı Sadık İdrizi Aljabak, Admir İdrizi Aljabak ile birlikte, beraber bir girişimle, doğum köyü Kruşevo tanıtımını monografi adıyla adlandırarak, analiz bazında irdeleyerek eser oluşturmuşlar. Haliyle kitabı okuyorum. İlginç, bir o kadar da zengin bir yapıt. Anlatım biçimi halkçı, sunumu bilinçli, algıları akıcı, yöreselliği seviyeli, kalıcılığa hedefli, sınır ötesi gönderme amacı belli, açıklamaları net ve keskin gibi nitelikleri yanında daha birçok özellikler içerdiği sonucuna varıyorum, sayfaları geçerek sonuna yaklaştığımda.

Sonu birkaç sayfaya kalmış, bitirmekten vazgeçtim. Anında değil, her sayfada birkaç kelimenin Mamuşa'da kullanıldığına rastladığımda, *olur o kadar, eh işte, kulağa alışılacelmış* algısıyla hareket etmem yanlısını sezdiğimde karar olageldi. Gora bölgesine ait, Jupa bölgesinin benzeri, Pomakların konuştuklarına yakınlığı, Sırpçanın komşusu, Makedoncanın yan tarafı, Bulgarcanın biraz daha uzağı karışımın özelliğini anlatmakta zorluk çeken Goralı kardeşlerin, kendilerine has bir dil olduğu vurgusunu 'Naşki,' yani 'Bizimki' kelimesini kullanılarak incelik kavramını dile getirmelerinde haklılığı görüyorum okuduğum kitapta. Boşnakça ile bağdaştırmak ayrı bir şey, konuyu etkileyecek ve düşünce biçimini değiştirecek mahiyette olmadığı inancıyla hareket ediyoruz. Ve diyoruz ki, katkısı olabilir, eksiği yoktur. Kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Özellik taşıyıcı diğer bir unsuru, Türkçe kelimeleri spesifik dedikleri dilin kurallarına uyumlulaştırarak kelime türetişinden hareketle, kendilerine öz sözleri Türk-İslam kültürüyle harmanlayarak denge oluşumunda büyük gayret gösterdikleri bu eserde de belli oluyor. Çevresel ve genel kültür sahnesinde buluşmalardan oluşan etki- tepki değerlendirmelerin değerlendirmelelerinde kaymalar sarkıntılarına bakıldığında, gösterilerinde anlaşılacağı üzere, taraf belirtisi neticesinde tuttukları sarf bu eserde açıkça belli oluyor. Tasviri öyle betimleme gereği babında incelendiğinde, muhakkakın mutlağa uzandığı anlaşılıyor. Artı, aynı dini paylaşmakta inanç belirtilerini icra etmekte yanı sıra, aynı medeniyetin mensupları olma itibarıyla ve benimsenen kültür değerlerin paylaşımında aynı maksada ulaşımaya birleşiminden etkilenme sonucu, Türkçenin kabulü gayet doğal görünüyor. Bu görüş belirtisinde yalnız olmadığım inancını belli ederken, katılmayanlara saygımı iletmeden geçemiyorum.

Gora'da, yani onun köylerinden birinde, yani Kruşevo

adı ile anılan yerleşim yerinde kullandıkları Türkçe kelimelerin Mamuşa ağzıyla yer bulmasında ilgimiz, geriye dönüp yeniden okumaya, yani kitabın başına çevirdi. Türkçede bulunmayan, Mamuşa'da kullanılan hariç kelimelerin bazıları oradakilerin 'Sloven' dillerine ait olduğu denilebilecek, velhasıl oradakilerle aynı veya benzerlikler taşıdıklarını aramaya dönüyoruz. Bu düşünceyle hareket ederken, Kruşevo'yu Mamuşa ile buluşturmak amacını gerçekleştirmekte eskiye dönmek gereğini gösteriyor. Binaenaleyh, bugünkü konuşulan dilden atılan eskilerin bizi birbirimizden ne kadar uzaklaştırdığı da tespit edilebilmesi alımdan geçiriyorum. Bu düşünce istikametinde hareket ediyorum.

Sözü edilen eser, Mamuşa'yı Kruşevo ile anavatan Türkiye'de buluşturuyor. O Kruşevo'yu söylüyor biz Mamuşa'yı ekliyoruz. Kruşevo'dan Kara Deniz sahili etrafına güç ettikleri anlatımın kelimelerine dikkat edersek, 'İselenje' kelimesi yerine 'Macir' yani eskilerimizin kullandığı 'Muhacir' sözünü tercih ettiği manidardır. Ancak, şimdiki kafa oluşumuyla çalışan zihniyet, gelişen olaylara ne kadar tesadüf yüklemeye çalışsa, bugüne kalan Kruşevo yerleşim yerinden çok daha büyük bir 'Kruşevo'nun Kara Deniz bölgesinde bulunduğu gerçekten kurtulamaz. Dahası, 'Podima' (Bura bölgenin bir başka adı olan 'Podrima' yani 'Drim' (nehri) altı adıyla, sonradan 'Yeliköy' (Çatalca ilçesi) olarak isimlendiren gerçeğin karşısında, Mamuşa'nın yarısı eski Osmanlı payitahtı Bursa şehrinin 'Elmas Bahçelerine' yerleşmeleri lafi edilen girişimi çürütür. Her iki köyden gidenler muhacir oluyorlardı. Aynı dili konuşmayanların aynı dilde anlaşmaları, dilin sosyal yapısından kaynaklanan toplumsal birliklerin oluşum kurallarında aranmalıdır. İnkâra gelmeyen az irdelenmiş bu konuyu bir başka yazıda dönmemiz niyetiyle noktalayalım.

Kitabın içinde adım adım yürüyor, gözümden bir şey kaçmasın diye dikkat ediyorum. Etmeye çalışıyorum yani; demek istediğim. Birleşici yanlarına odaklanmış, kafayı buraya kodlamış biçimde, kâh yazıları okuyor kâh fotoğraflara bakıyorum, biraz da mısra aralarına sığmayan, çizime alınmayan, yazıya işlenmeyenleri kafamda çalıştırmaya koyuluyorum. Giyim kuşamda benzerliklere bakıldığında, düşündürenler arasında, dinde birliğin ötesine götürdüğü anlaşılıyor. Örf ve adetlerde, üzerlerinde taşınan eşyaların isimlendirilmelerinde: *cededen, gaitan, çakşır, hırka, cübbe, yelek, mintan, çorap* ve eklere gelen diğerler düşünebilecekten fazlaya geliyor; açıklaması olmayan gerçekler, cevaba yer uy-

durulmayacak belirtiler, söze sığmayan daha birçok renkler göz önüne sergileniyor, kafayı kurcalıyor, düşünceye zorluyor, fikir üretim gereğini gösteriyor.

Birleşme sürecinde uyum sağlamakta kaynaşmakla, bütünleşmeden gerçekleşen toplumlaşmanın dağılımında da aynı kaderi paylaşma sonucu ve talihsizliklerde yaşanan keder neticesi dolayısıyla bağlı kalmanın doğal hali olarak betimlenebilir diye düşünüyorum, her ne kadar kitapta yer verilirse de. Bu bağlar galiba bir keresinde kaynaşmaya uğramış, dolayısıyla, birbirinden ayrılması zor gibi görünüyor. Okumaktan kısa bir zamana için ayıran bir anı paylaşmak isterim.

Gora bölgesinin Brod köyünde, 1975 senesinde, Çanakkale'de şehit düşenin kardeşi olan zatın anlatımı bugün de beni ürpertmektedir. Dedesi göndermiş. Osmanlıdan kalma eski mavzeri eline vermiş, henüz sakalında tüy doğru dürüst bitmemiş genci ölüme göndermiş. Ardından gözyaşı dökene demiş ki: 'Gelibli bu düşerse bu dünyada bize yer yoktur. Ailemizi yaşatmak isterseniz kurban vermeye mecburuz. Müslüman nüfus Türkiyesiz yaşayamaz, sınırla ayrılacak da gölgesi yeter olur' söylemiş. Sonra öğretmen olmuş kendisi, Yugoslavya Krallığı zamanında, Kiril harfler öğretimi mecburi gelmiş, Türkçe kelimelerin atılmaları da beraberinde gelmiş. Öğretmenler de istenmiş. 'Hariç' kelimelerden kurtuluşunda gerekçe, 'İşgalcinin' dili olduğunda bir o kadar önem arz ettiği söylenmiş, yeni eğitim kurumları yetkilileri tarafından. Oğlunu Çanakkale'de kaybeden öğretmenin yaşlı babası jandarmanın önüne çıkmış, göğsünü tüfeğin namlusuna dayamış: 'Var olan Türkçemiz Anadolu'daki Goralı muhacirleri ile anlaşmaya zaten yetmiyor, bunu da dilimizden çıkarırsak birbirimize yabancı mı olacağız,' diye sitem etmiş ihtiyar, vurmamasını istercesine; anlattıysa zamanında emekli öğretmenin.

Sadık İdriz Aljabak hocanın, 'Gora dalječna i sama' eseri bu çeşit anlatımlarla dopdolu. Gora bölgesinin bütününü kapsayan bu kitabı ayrı bir değerlendirmekte tutarken, Kruşevo'yu daha iyi anlamak uğruna, adını taşıyan kitabı okumaya ara vererek, onun sayfalarını karıştırmaya geçiyorum, ardından, Mamuşa ile buluşturmada 'Kruşevo' eserini makul görüyor, ona dönüyorum ve okuyorum. Devam ediyorum. Türk kaynaklarına göre, 15 inci ve 16'ncı asrın verilerine bakıldığında, 1452 ve 1591 sayımlarına bakıldığında büyük bir nüfus artışı görülmektedir. Beş katına çıkan artışın ana sebebi buralara büyük bir akımın olageldiğini hatırlatmaktadır. Yazar dipnot verileriyle gösteriyor, açıklamaya girmiyor. Mamuşa'nın oluşumu da tahminen bu tarihe denk geliyor. Kim bilir boşluğunu dolduracak bağlar peşinde ikinci okuyuşta ilerliyorum.

Tarihi, tarih verilerinden okumaya çalışıyorum. Osmanlı'nın bu coğrafyada devletçilik sıfatını anlamaya çalışıyorum, tebaası olan ahaliye yaklaşımını, adı geçen eserin sunduğu delillerinden öğreniyorum. Bir zamanlar buraları mesken seçenlerin Osmanlı'nın çekilişinden (bazılarına göre kovuluşundan, daha doğrusu kurtuluş akabesi) sonra uğradıkları zulüm sonucu ka-

çılarına bakıyorum; kan dondurucu. 1917 Sonbaharında kaçıştan bahis ederken, Kruşevo'dan iki günde 70 aile güç ediyor, 1918'lerde bu köyde sadece ve sadece 8 hane kaldığını yazıyor, dipnot destekli verileri sunarken, adı geçen muharrir. Nereye göç ettiklerini de söylüyor- Türkiye'ye (tabi ki- RT) *İşgalcilerden kurtulmuş, bağımsızlığına kavuşmuş toprakları terk ederek işgalcilerde sığınak, barınak, hayatlarını kurtarmak için muhacir olmuşlar.* Bunlar kitapta böyle yazılmıyor, yazar gerek duymuyor, gerçekleri verilerle söylüyor. Zulümden kaçtıklarını yazıyor, daha ne desin. Diyor, 'Soygun' anlamına gelen, Boşnakça 'Plačka' kelimesi yerine haramija, yani 'Haramlıklar,' yani Türkçe, yani Mamuşa ağzını kullanıyor.

İslam- Türk medeniyetinin günümüz kültüründe yaşam köklerin derinliklerini, sözü edilen eserleri sarmaşıludurarak arama devamında, Mljike köyünde (Gora dalječa i sama, str. 55-56) (Halep'ten) Ahmedaga tarafında, 1238 (688) caminin inşa edildiğini, minareye yerleştirilen kayada yazıldığını, Halep Müftülüğü tarafından (1995) yılında kanıtlandığını belge dayanağıyla sunuşa rastlıyoruz. 1961 yılında yapılan nüfus sayımlarında, (Kruşevo, s, 37) neredeyse Gora nüfusunun yarısı, yüzde 45, Türk olarak nüfus sayımı belgelerine geçiyor. Güncel konjonktür gereği değişimler babında durum değerlendirme sonucu, Gora bölgesinde çoğunun Boşnak tanımı, ayınının hangi değişikliklerine; ya da değişikliklerin hangi ayınlarına tekbül eder? Cevabı, kültür yaşamında, dilin özelliğinde ve Türkçeyi içinde bulundurmakta arayalım.

Türkçeye çevirisiyle 'Köy' kelimesine gelen, 'Selo' olarak Kruşevo'nun tanımına maalo, yani mahallelere bölerek sunuyor (iki mahalle gösteriyor). Çeşmelerle suyun zenginliğini gösterme ötesinde arayışa girilirse, Türk kültürün silinmez kaynaklarından oluşan kelimenin sözlüğe değiştirilemeyecek biçimde oturduğu bir göstergesi olsa gerek. Pınarların (bunar) varlıklarını göstermesinde Gora kültür yapısını sunarken, tapuların insanlar arası ilişkilerde rolüne övgü yağdırması ile bir uygarlığın varlığını aktarmaya devam ettiği rahatlıkla söylenebilir. Arap harfleriyle evrakların tarihi değerlerini sunma hedefinde, geçmişe damgasını vuran ortak medeniyetin kültür sarkıntılarını zamanımıza uzantısını gösterme amacını belli ediyor. Dahası, bütün bunları büyük bir titizlikle işliyor. Bugünün diliyle arazi anlamına gelen kelimeyi, Osmanlı evraklarını göstererek timar kelimesini kullandığının altını çizerek okuyucuya sunarken gurur duyuyorum, yalan murdardır, demiş eskiler. 'Mezar' kelimesini kullanmanın aksisini düşünülemez vurgusuna getirmesi anlaşılıra gelir, fazla söze gerek yoktur.

Kitapta geçen şahısların isimlerine bakıyorum, Mamuşa'da kullanılan adlardan hiçbir farkı yok, kadın olsun erkek olsun. Dilin özelliklerine yakıştırılmış biçimlendirmeler dışında. Doğal haliyle. Özünü bozmadan. Önemli olan değil mi. Ötesi karakteristik olamaz. Soyadlar, Mamuşa'nın eski halini anımsatıyor. Soy oluşturmuş büyüklerin isimleriyle anılmalarını korumaya

başardıklarını gösteriyor. Aslıklarına sahip çıkmalarını kıskanarak selamlıyorum.

Mimar alanında kültür oluşumun başını çeken temizlik hassasiyetin hususiyetini 'Hamamcık' olarak kavramlaştırılmadan başlayarak, *avlu, ambar, karabina, abdesthane, ocak, merdiven, trabzan, poyata, plemya, kotar*, yanında (Mamuşa'da kullanılmayan Türkçe kelime) argaç kelimesini eş anlamda kullanılması gibi ve indimde daha manidar; binanın çatısını atma aşamasında ustalara yakınların sundukları bahşişlere teşekkür töresi, Mamuşa'dan oraya taşınmışını, kelimesine kelime biçiminde, Türkçe olarak, eksikleri birlikte: '**Ala bin bereçet versin**' kullanması manşet ettiğimiz görüşü kanıtıyor.

Konu hakkında yazılacak, kaleme alınması gereken daha çok şeyler var lakin bir dergide yayınlanması düşünülen yazıya sığmayacağı inancıyla noktalamayı uygun buldum. Mamuşa rengin hislerini ve hissettiğim koku dokusunu kaşesine kaydetme devamında, Mamuşa tarihinde gelmiş geçmiş ve katkılarıyla anılmaları gerekenleri başında, en büyük adam niteliğini hak eden, hemşerimiz Yunus bin Murad Müezzinz-zade'nin malum eserini işlemek niyetiyle, yeniden buluşmaya dek okuyucuları selamlıyor, esenlikler diliyorum.

Refki Taç'ın kitabı tanıtıldı

Avukat, şair, yazar ve dergimizin Yazı Kurulu Üyesi Refki Taç'ın geçen yıl Prizren "İmza" Yayınları arasında çıkan sosyoloji konulu "Toplumsal Hayat Kuralları" adlı kitabı geçenlerde Prizren Yunus Emre Enstitüsü'nde düzenlenen bir toplantıda kitapseverlere tanıtıldı. "İmza" Yayınları arasında çıkan diğer kitaplarla birlikte gerçekleştirilen tanıtım programı çerçevesinde kitaplarla ilgili olarak sunulan bilgiler, yapılan açıklama ve konuşmalar etkinliğe katılan çok sayıda kitapsever tarafından ilgiyle izlendi.

Türkçemin Belliği

Gün uykusundan yerel ağız Türkçesiyle
kalkmış
Yarına Türk kalkamayacağı korkusunu ilan
etmiş
Bi de eklemiş
Ne belli demiş
Baskıların ağırlığı ne denli olduğunu
ilavesiyle
İçinden söylemiş Türk kardeş
Ayakta kalmayı zor görmüş durum
değerlendirilmesinde
Direnci gereği gösterilmiş kendisine
Kültür varlığına eşlik yapan dil, kullanımdan
nasıl alınır
İnanılmazları inandırmak kimin işine yarar
Sorulması bile ayıptır be gardaş
Gerçeklik denilen deniliş bunu söyler
Yüreklere böyle bir algı yaşarken
Dil yok edilmez
Hele konu Türkçe olduğunda sorulur elbette
Kimin haddi ona yeter
Niyet gösterilenlere denilir ki
Bir daha gözden geçirsinler
Akabinde eklenir
Değerlendirmede Osmanlının son kalesi
Mamuşa da sözünü söylesin
Asırlar dili Türkçenin tarih sonu gelmiş
diyenlere fırsat verilmesin
Görölüre getirilin ötesinde bir esas var
Hatırlatılması gereken
Ve
Ardından açık söylemeli
Bu dil asla ve kata geçmişe gömülmez
Tarih sayfalarında çürütülemez
İnandırışı kimseye olmaz
İnsan olan tek birine bile
Doğal haliyle imkânsızlığı gösterir
inananlara
Yaşayışına ant içer
Kullanmasını kaldırmaya çalışanların
bildiresine
Türkçedir o
Şakaya gelmez
İlelebet kalacak
Umutta değil
Mutlakta yaşayacak

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı ile T.C. Kültür Bakanlığı - YTB işbirliği çerçevesinde gerçekleştirdiği "Kosova Basın Tarihi Çalışmalarında Sözlü Tarih ve Metin Madenciliği Yoluyla Tan (1969-1999) ve Yeni Dönem Gazete (1999-2008) Haberlerinde Kosova Türklerinin Temsili" konulu Uluslararası Dış Paydaş Projesi üzerine:

“PROJEMİZDE KOSOVA TÜRK TOPLUMUNUN SESİ OLACAK TÜRKÇE MEDYANIN GEREĞİ VURGULANIYOR”

2022 yılında Kosova Prizren'e proje işbirlikleri için gelen Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan ile Mamuşa ziyaretinde tanıştık. Bize proje düşüncesini anlatmış, katılmamız için davette bulunmuştu. Gazeteci-yazar Reşit Hanadan olarak şahsım "Kosova Basın Tarihi Çalışmalarında Sözlü Tarih ve Metin Madenciliği Yoluyla, Tan (1969-1999) ve Yeni Dönem Gazete (1999-2008) Haberlerinde Kosova Türklerinin Temsili" adlı projeye sözlü tarih çalışmaları bölümünde katkıda bulunmuştuk. Proje geçtiğimiz günlerde başarıyla tamamlandı. Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan ile dergimizde okurlarımız için projenin detayları ve Türk topluluklarına katkılarını anlattığı bir röportaj gerçekleştirdik.

-Merhaba röportajımıza hoşgeldiniz. Nasıl bir projeydi, bize anlatır mısınız?

- Hoşbulduk. Proje, T.C. Kültür Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından uluslararası dış paydaş projesi olarak yürütüldü. Projenin başlığı; "Kosova Basın Tarihi Çalışmalarında Sözlü Tarih ve Metin Madenciliği Yoluyla, Tan (1969-1999) ve Yeni Dönem Gazete (1999-2008) Haberlerinde Kosova Türklerinin Temsili" idi. 2023 Aralık ayında çalışmayı başarıyla tamamladık.

-Proje kimler katıldı?

Uluslararası dış paydaş proje olarak yürütülen çalışmada, Ege, Prizren ve Priştine Üniversitelerinden katılan 7 araştırmacı görev aldı. Projede, Ege Üniversitesi Öğretim Üyeleri Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan, Doç. Dr. Tolga Çelik, Dr. Öğr.Üyesi Soner Yağlı ve Araştırmacılar; Ayla Karataş, Sümeyye Akdağ ve Prizren Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Elsev Brina Lopar ve Priştine Üniversitesi'nden araştırmacı ve gazeteci Esin Muzbeg görev aldı. Bildiğiniz gibi ortak bir tarihin ve kültürün paylaşımcısı olarak soydaş topluluklara ilişkin çalışmalar yürüten Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye'nin dış politika açısından görev ve sorumluluk alanlarına önemli katkılar sunar. Bu anlamda YTB tarafından uluslararası dış paydaş projesi olarak bir yıllık bir süre için bizi destekledi.

-Projenin amacı neydi?

-Tarihsel süreç içerisinde Kosova balkan coğrafyasında önemli bir yere sahiptir. Balkanlarda önemli ticaret noktalarının merkezinde yer alan Kosova'nın bölgedeki stratejik konumu her zaman dikkat çeker. Kaldı ki Evlad-ı Fatihan toprakları bağlamında Projede Yu-

goslavya dönemi ve Kosova Cumhuriyetinin kurulmasında Türk topluluklarının yaşadığı sosyal değişim sürecinin yazılı basın tanıklığını tüm detayları ile araştırmak projenin amacını oluşturmaktaydı. Kosova basın tarihinin işlevselliği açısından araştırmada 1969-1999 yılları arasında Priştine'de kurulan, pek çok dünya ülkesine dağıtım yapılan ve Yugoslavya dönemine tanıklık eden Tan gazetesi ve 1999-2008 yılları arasında Kosova Cumhuriyetinin kurulmasına tanıklık eden Yeni Dönem gazetesi ele alındı. Her iki gazete dönemin gelişen koşullarını gazete haberlerinde yansıtırken aynı zamanda birtakım aktör ağ bağlantılarını da görmemizi sağlıyordu. Projede bu nedenle teorik arka plan olarak aktör-ağ teorisi ve haber çerçeveleme kuramları kullanıldı. Böylelikle hem tarihsel toplumsal süreç ele alınmış hem de oluşturulan ilişki ağlarının odak noktalarının tespiti sağlandı. Değerli verilere ulaşıldı.

-Türk topluluklarının sorunlarını Tan gazetesi bağlamında sözlü tarih çalışmasında ele aldınız değil mi?

-Balkanlarda Yugoslavya'nın parçalanmasıyla oluşan yeni düzen Türk topluluklarının toplumsal, kültürel ve ekonomik mücadelesini arttı. Bu süreçte Türkçe'nin kullanımın zorlaştı, ekonomik sorunlar, Türk topluluklarının haklarını kazanabilme çabaları başta olmak üzere bazı sorunlarla karşı karşıya kaldı. Bu mücadelenin en önemli mihmandarlığını yazılı basın üstlendi. Özellikle Kosova tarihinde kültürel, toplumsal ve siyasi açıdan önemli bir güce sahip olan Tan gazetesi yayınlandığı dönem ve sonrası için adından sıklıkla söz ettiren bir gazete idi. Türk kimliğinin tanınması açısından önemli bir yere sahip olan Tan Gazetesi geniş bir konu yelpazesine yayıncılığını belli bir süre sürdürdü. Tan gazetesi kapanmasının ardından gazetecilik faaliyetlerinin sürdürülmesi zorlaştı ve bazı maddi sorunlar yaşandı. Bu bilgiler sözlü tarih çalışması bağlamında gazeteci yazarların katılımı ile yapılan röportajlarda da desteklendi. Tan gazetesinde gazeteci ve yönetici konumunda çalışmış gazeteciler Reşit Hanadan, Enver Baki, Şerafettin Ömer, Altay Suroy, Aziz Serbest ile sözlü tarih çalışmaları hem görsel hem de metin madenciliği yoluyla incelendi.

-Yeni Dönem gazetesi ile sözlü tarih çalışması gerçekleştirdiniz, sanırım.

-Evet, Yeni Dönem gazetesinde bazı gazeteciler Türk topluluklarının sorunlarını gündeme getirmeye devam ettiler. Türk topluluğunun sesi olan Yeni Dönem gazetesi Kosova Cumhuriyeti'nin kuruluşuna tanklık eden ve sonrasında Türk toplulukların yaşadığı tüm zorluklara destek veren bir oluşumdu. Oldukça sıkıntılı bir sürecin ardından yayın hayatına başlayan Yeni Dönem, yayınlandığı dönem içerisinde bir karşı duruş sergileyerek Kosova Türklerin bağımsız gazetesi haline geldi. Yeni Dönem gazetesinin kapandıktan sonra yeniden yayın hayatına döndürülmek istenmesi yayınlandığı dönemdeki etkililiğini önemli bir göstergesiydi. Sözlü tarih çalışmalarına Yeni Dönem'den Taner Güçlütürk, Enis Tabak, Esin Muzbeg, Orhan Lopar ve Arzu Bütüç destek verdi. Bu veriler de yine metin madenciliği yöntemleriyle analiz edildi.

-Projede öncelikle sözlü tarih sonuçlarına göre neler söyleyebiliriz? Politika-Siyaset konularını gazeteciler nasıl değerlendirdiler?

-Betimsel ve analitik bir değerlendirme yapmakta fayda vardır. Gazetecilere, Tan ve Yeni dönem gazetelerinde Türk topluluklarının politika-siyasete dair sorunlarının neler olduğu, gazete sayfalarına

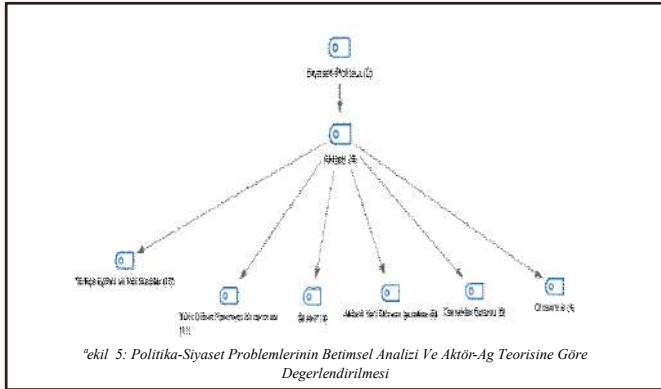
nasıl yansıdığı sorusu ortak olarak soruldu. Bir ülkenin politik sorunlarının neler olabileceğine bakıldığında, ülkelerin uluslararası tanınırlıkları, uluslararası ilişkileri, iç siyasi istikrar durumları, ekonomik yapılanmaları vb konular ön plana çıkar. Kosova'nın da, Yugoslavya döneminden günümüze gelinceye kadar politik sorunlarının genel olarak bu çerçevede oluştuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Politika-siyasete dair haberlerin gazete sayfalarında öncelikli haberler olarak değerlendirildiği söylenebilir. Politika-siyaset sayfaları, siyasi olaylar, gelişmeler, politika analizleri ve görüşler hakkında içerikler sunan bölümlerdir. Söz konusu sayfalarda, toplumun siyasi konularda bilgilendirilmesi, tartışmaların yönlendirilmesi ve demokratik katılımın teşvik edilmesi amaçlanır. Bu sayfalar, güncel siyasi haberleri ve olayları ele alırlar. Bu haberler, ülke içinde ve uluslararası düzeyde gerçekleşen siyasi gelişmeleri yansıtır. Dolayısıyla güncelin nabzını siyasetçiler ve kamudaki üst yetkililerin haberleri ve onların çalışmaları tutmaktadır.

Politika-Siyaset Hiyerarşik-Alt Kod Açılımına Bakıldığında Türkçe Eğitim Sorunu Ve Politik Tavır Sorunlarına İlişkin (16), Türk Dilinin Resmîyet Kazandırılma Çabalarının (11), Sansür (8), Otosansür (4), İktidar Ve Gazetelerin Yaşadıkları Sorunların (8), Dernekler Sorununun 5 kez vurgulandığı görülmektedir. Röportajlardan bazı örnek yanıtlara bakalım.

-Sizce gazetelerde ortaya koyulan siyasi problemleri nerlerdi?

-Bu sorunu konunun muhataplarıyla yaptığımız görüşme ve sohbetlerde aldığımız yanıtlara göre şöyle özetleyebiliriz:

Gazetelerde yapılan yayınlar söz konusu olduğunda Türkçe Eğitim Sorunu ve Politik tavırlar sorunlarına ilişkin gazeteci Arzu Bütüç; Yeni Dönem gazetesinin, Kosova Türk Toplumunun ilk dönemlerde topluluk olarak sayılması ve Türkçenin resmîyeti ile ilgili büyük mücadeleler verildiğine dikkat çekmektedir. Gazeteci Altay Suroy Reçepoğlu ise, "1968 yılında Kosova anayasal kanunu ile Kosova'nın ve topluluk topluluklarının yeni haklara kavuştuğuna ve 1974 anayasası ile Türkçenin Kosova'da eşit bir dil olarak kabul edildiği, eğitimde sınırsız imkanlar sağlandığı ve Türkiye ile ilişkilerin geliştirildiğine" vurgu yaparak Yeni Dönem gazetesinin toplumsal katkısına değinmektedir. Yeni Dönem gazetesinden Taner Güçlütürk te; "Yeni Dönem gazetesi biraz tavizkar bir politika izlemiş olsaydı, gündemi türkçenin resmîyetine yönelik bu kadar canlı ve aktüel tutmamış olsaydı belki, biraz konu ikincil planda kalmış olabilirdi. Ama 1999-2006 yılına kadar bu eder 7 yıl, 7 yıl boyunca resmi diller yasasının Kosova meclisinden geçinceye kadar Kosova'daki resmi varlığı konuları Yeni Dönem gazetesinde yer alan

meselerden biriydi" diyerek, gazetesinin dönemin sorunlarına ne kadar titizlikle eğildiğine vurgu yapmaktadırlar.

Türk Dilinin resmîyeti sorununa; Gazeteci Esin Muzbeg; 2006 yılında Türkçenin resmîyetinin düzenlenmesi fikrinin, sivil toplum kuruluşlarının desteklediğini belirtmektedir. Gerçekten Yugoslavya döneminde yayınlanan Tan Gazetesi de, sonraki dönemlere tanıklık eden Yeni Dönem Gazetesi de Türk topluluk-

larını çeşitli yönlerden destekleyen derneklerin ve sivil toplum örgütlerinin sorunlarına işaret ettiği, adeta dernek sorunlarının çözüm ortağı olduklarını sıklıkla belirtmektedirler. Çünkü dernekler topluluğun kültür-sanat, eğitim ve politik alanlardaki tüm sorunlarına çözüm bulmaya çalışan ve aydınların önderliğinde faydalı çalış-

malar yapan yerler olarak görülmektedir. Gazeteci Enver Baki ve Şerafettin Ömer'de Tan gazetesinin dernekler hususundaki katkılarına işaret etmektedir. Gazeteci Taner Güçlütürk, diğer sorunlar başlığı altında ise dönemin tüm panoramasını çizmektedir. Ona göre, Yeni Dönem gazetesi Kosova Türk Toplumunun siyasi haklarını savunmak için mücadele vermiştir. Öyle ki, ilk seçimlerde Türkçe pusulalarının ve oy kullanma haklarının verilmemesi, Türklerin ilk seçimleri boykot etme çalışmaları, Kimlik kartı ve nüfus cüzdanında Türkçe olması, Mediste ve yerel meclislerde Türk temsiliyeti, Belediye, yargı ve yerel yönetimde Türk kadrolarının korunması ve Kosova Türk Toplumunun diğer güncel meseleleri, hem dönemi bize aktarmaktadır hem de gazetenin bu konulardaki savunuculuğunu ve önderliğini göstermektedir.

Projede katılımcılardan alınan bilgilere göre oluşturulan tabloda da görüleceği gibi, dönemin cumhurbaşkanı, başbakanı, siyasetçiler, gazeteciler, önemli kişiler vb aktör konumundadırlar. Örneğin dönemin Kosova cumhurbaşkanı veya Türkiye'nin başbakanı ya da dışişleri bakanları Kosova ile güncel temasları dolayısıyla sıklıkla haberlere konu olabilmektedirler. Aynı zamanda sayfalarda siyasi uzmanlar, analistler veya köşe yazarları tarafından yazılan analizler ve yorumlar yer almaktadır. Bu yazılar, siyasi gelişmelerin arkasındaki nedenleri ve sonuçlarını açıklamaktadır. Dolayısıyla ele alınan her konu belli bir ağ oluşturmaktadır. Aktör konumundaki Cumhurbaşkanı, Başbakan, Gazeteciler, siyasetçiler vb. Arabulucu (mediators) durumundadır. Aynı zamanda ağın içinde, dahil olma (enrollment) ve ikna etme (interessement) ile ağ içinde rol oynamaktadırlar. Politika-Siyaset sayfasının aktantları ise; siyaset konusunda Kosova, Türkiye ve Dünya siyaseti olabilmektedir. Zira bu sayfalarda, siyasi figürlerle yapılan röportajları yer almaktadır. Bu röportajlar, siyasi liderlerin ve uzmanların görüşlerini daha ayrıntılı bir şekilde aktarabilmektedir. Dolayısıyla konuların da aktör olarak yer aldığı anlaşılmaktadır. Seçim konusundaki haberler de siyaset sayfasında yer almaktadır. Sayfalarda, seçim dönemlerinde adaylar, partiler ve seçim kampanyaları hakkında haberler ve analizler sunabilmektedir. Ayrıca, seçim sonuçları ve sonuçların analizi de bu sayfalarda yer almaktadır.

Kosova'da dernekler (Doğru Yol gibi), Türkiye'de ise Kültür Bakanlığına bağlı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) gibi kurumlar, hükümetin alınan kararları, politika değişiklikleri ve hükümetin stratejileri hakkında haberler ve analizleri de aktant olarak rol oynamaktadır. Politika-Siyaset sayfaları, toplumun siyasi konuları daha iyi anlamasını sağlayarak demokratik katılımı ve ka-

muoyu oluşturmayı desteklerken, güncel aktörler siyasetçiler, güncel siyaset konuları ise kurdukları ağlar ile aktant durumundadır.

Tan gazetesinin bu konular hakkındaki katkıları Reşit Hanadan tarafından; "Bazen komünist siyasetçilere yönelik haberler yaptığımızda sert tutumlarla karşılaşılırdık ancak Tan gazetesinin ne yöneticileri ne de gazetecileri yılmadılar" şeklinde belirtilirken Taner Güçlütürk Dönem Gazetesi'nin önemini, "Hatta Kosova'da türkçenin statüsünün, resmîyetinin geri iadesi konusunda gündemi yönlendiren ve gündemi ısrarla taşıyan ana enstrümanlardan birisi Yeni Dönem gazetesi oldu diyebilirim" şeklinde vurgulamaktadır.

R. Hanadan A. Çatalcalı'ya kitabını takdim ederken

-Projedeki sözlü tarih sonuçlarına göre gazetecilerin kültür-sanat problemlerini ortaya koymaları üzerine neler söylediğini öğrenebilir miyiz?

-Bildiğiniz gibi, Kültür-sanatın toplumların gelişiminde önemli bir rol oynadığı kabul edilir. Topulukların kültür sanat problemleri denilince akla gelen birkaç konu bulunmaktadır. Kültür ekonomisine ait sorunlar, mekan/tesis sorunları, sanatçıların yeterli desteği görememesi, sanat eğitiminin yetersizliği, kültürel mirasın korunmasının korunmasına yönelik yeterli faaliyetlerin ve yatırımların yapılmaması sorunu vb. dir.

Oysaki, kültür-sanat etkinliklerinin düzenlenmesi, toplumların kültürel hayatını zenginleştirmektedir. Aynı zamanda ekonomik kalkınmaya da destek olmaktadır. Çalışmaya katılan gazeteciler o dönemler içinde kültür-sanata dair sorunların gazeteler tarafından desteklendiğini ve Türk topluluklarında dönemin kılavuzluğunu gördüklerini belirtmektedirler. Ancak aktör-ağ teorisine göre incelenen proje verilerinde görüldü ki, ekonomik sıkıntılar her zaman ön plandaydı. Ağ teorisi bu aşamada ilişkiler bağlamında ağ bağlantısı kurmuş aktörleri önemser, belirler. Araştırmada Kültür sanat faaliyetlerinin aktörlerinin başkan, gazeteciler, siyasetçiler, sanatçılar ve aydınlar olduğu görülmektedir. Sorunların çözümünde ve Callon'un çeviri analizine göre, ikna etme sürecinde söz konusu aktörlerin işbirlikleri içinde buldukları tespit edildi. Sanatçılar; ki bunlar yazar ve şairler, tiyatro sanatçıları, aşıklar, ozanlar vb oldukları anlaşılmaktadır-kültürel birçok problemin çözümünde aktif rol oynadıkları görüldü.

Problemlenilen konuların Türk Kültürünü Yaşatma Sorunu, Türkiye İle Kültürel İlişkiler Sorunu, Tiyatro Sanatçılarının Desteklenmesi Sorunu(5), Türk Kültürü Merkezinin Kurulması Sorunu, Dernekler Sorunu (28), Festivallerin Desteklenmesi Sorunu (5), Edebiyatın Desteklenmesi Sorununuz(5) olduğu ve gazetecilerin tespitlerinde özellikle etkinliklerin ekonomik nedenlerle yeterince yapılamadığı vurgusu dikkat çekti.

İttifakların Mobilizasyonu (Mobilization of Alliances): sürecinde, projede etkinliklerin düzenlenmesinde çok önemli rolü olan derneklerin ki özellikle; Doğru Yol, Aşık Ferki, Mamuşa, Gerçek gibi kökleşmiş derneklerin- her sürece kendilerini adapte ederek, kültür sanat faaliyetlerinin yayılmasında çalıştıkları görüldü

Dernek sorunlarını genel olarak gazeteci Taner Güçlütürk'ün de dediği gibi, "karşılaştıkları maddi sorunlar, bağış bulma meseleleri, onların değişik zamanlarda yaşadığı, ister yerel bazda ister ulusal bazda sorunlarına da"çözüm oluşturacak yönleriyle Yeni Dönem gazetesinin destek olduğu belirtildi. Katılımcıların yoğunlukla üzerinde durdukları nokta, derneklerin ülke genelinde Türk topluluklarını bir arada tutan ve kültürün sanat faaliyetlerinin devamını sağlamaya yönelik planlamalar yaptıkları idi.

Tan gazetesinin tanıklığı da bu noktaya işaret ediyordu. Derneklerin kimi sorunları olmasına rağmen, yaptıkları kültürel faaliyetler çoğu zaman halkı birleştirici yönde idi. Gazeteler ise bu faaliyetleri teşvik edici, motive edici yönleriyle desteklemekteydiler. Orhan Lopor, Yeni Dönem gazetesinin dönemin dernekleri olarak; Doğru yol, Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği (Rumeli TTS), Gazeteci Reşit Hanadan ise, Doğru Yol, Aşık Ferki, Mamuşa, Gerçek Derneklerine dikkat çekmektedir. Edebiyatın desteklenmesi adına da Reşit Hanadan'ın belirttiği gibi farklı ülke ve şehirlerdeki sanatçılara davetiyeler göndererek ya da yapılan faaliyetleri gazetede yansıtarak destek olunurdu. Böylelikle sanatçılar da göz ardı edilmezdi. Tiyatro sanatçılarının da sorunlarına gazete haberlerinde değinilmekte ve kamuoyuna oluşturulan her türlü etkinliğin haberleri aktarılmaktaydı.

-Projede sadece 2 temel sonucu verdiniz. Diğer 3 sonuç hakkında genellersek ne söyleyebiliriz?

-Projede sözlü tarih çalışmasına katılan gazetecilerin anlattıkları ve metin madenciligi yoluyla elde edilen bulgular ışığında bazı sonuçları paylaşayım. İki eksenle, anlatalım. Birinci, Yazılı basın halinde bir gazetenin çıkarılmaması sorunların başında gelmektedir. Ayrıca dijital bir çağda yaşıyor olmamız medyanın güncel anlamda işlevselliğine de etki etmiştir. Bu anlamda Kosova'da vaktiyle Türkçe yayımlanmış gazetelerinin hali hazırda arşiv olanaklarının bile olmaması tespit edilen önemli sorunlar arasındadır. İkincisi, yeni dünya düzeniyle birlikte Balkanlardaki Türk topluluklarının bazı sorunlar yaşadığı görüldü.

Araştırmada, Türk topluluklarının karşılaştığı ekonomik zorluklar, eğitimde Türk diline ve kaynaklara erişim sorunları ve haklarını elde etme çabaları gibi bir dizi sorun belirlendi. İlk öneri, Balkan kültürüne ait tüm materyallerin gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarılması ve korunması için dijital arşivlerin oluşturulmasının gerekliliğine işaret ediyor. Ayrıca, Türkiye ile ilişkilerin güçlendirilmesi, Tan ve Yeni Dönem gazetelerinin kapanmasının ardından Kosova'daki Türk topluluğunun sesi olacak bir medyanın kurulması, bu bağlamda eğitimli gazetecilerin yetiştirilmesi ve Türk diline verilen önemin artırılması için stratejik adımlar atılması gerektiği vurgulanıyor.

İkinci öneri ise, kültür-sanat, ekonomi, politika, eğitim ve Türk diline ilişkin sorunların öncelikli olarak Türkiye işbirlikleriyle güçlendirilmesi gerektiğini belirtiyor. Türk topluluklarında bulunan genç Türklerin, dilin ve kültürün yaşatılmasında önemli bir rol oynayabileceği ve bu konuda sağlam projelerin yürütülmesinin gerekliliği üzerinde duruluyor. Bu projelerin, dilin ve kültürün yaşatılmasında çok geç olmadan genç Türkleri kazandırma potansiyeli olduğu belirtiliyor.

Projede, Türkiye ile ticaret ilişkilerinin geliştirilmesi ve ekonomik katkının artırılması için çeşitli öneriler sunuldu. Türkiye'nin Kosova'daki Türk topluluğuna yönelik yatırım ve desteklerinin devam etmesi istendi. Proje, Kosova'daki Türk topluluğunun sorunlarını ve ihtiyaçlarını belirlemek, Türkiye ile ilişkilerini güçlendirmek ve Türk kültürünü ve dilini yaşatmak için çözüm önerileri sunması açısından başarılı bulundu.

-Katılımınız için teşekkür ederiz

-Ben de verdiğiniz bu fırsat için Mamuşa dergisi ve yetkililerine teşekkür ederim.

HATIRAMDAKİ BAYRAM

İlâf KÖPRÜLÜ, Kerkük - IRAK

Siz hiç anımsadıkça kokusunu hissettiğiniz bir gün hatırlıyor musunuz? Peki bir günün kokusu neye benzer, diyedüşünmüş müydünüz hiç? Cuma günlerinden etli pilav ve latike¹, cumartesi günlerinden ise sebze yemeği kokusunu almış mısınızdır, bilmem. Ama her bayram için, daha on beş gün öncesinden külçe² kokusunu aldığınıza eminim. Benim hatıramdaki bayram da tıpkı bir zamanların klasik rutini olmuş ama 30 yıl sonra mumla aradığım neşeli ve anlamlı bayram günlerinden biriydi...

"Bugün bayramdı³

Bir kutu ayrandı⁴⁵

Orta Yaka'daki⁶ toprakevimizin damında babamın yolunu gözlerken, bir yandan sokağımızdan geçen çocukların tekerlemesine bir yandan da camiiden yükselen tekbirlere kulak veriyordum. Yalınayaklarım, tozdan kapkara olmuş topuklarım kimin umurundaydı? Birazdan babam bayram namazından dönecek ve ben de ellerinden öpüp boynuna sarılacaktım. Bayramlığımı vereceği zaman da önce utangaç davranıp geri çevirecek, babam ısrar ettiğinde ise büyük bir sevinçle kabul edecektim. Bir de kız kardeşlerim İpek ve Aynur uyanınca, sokağımızın başındaki oyuncakçının vitrininden haftalardır hayranlıkla izlediğim oyuncak bebeği alabilirdim artık. Sarı saçlı, ela gözlü ve pembe elbiseli bir bebek...

Damımızın duvarından aşağıya doğru sarkan sarı saçlarımı, annemin "İnci? İnci!..", diye bağırmasıyla bir çırpıda toplamıştım. Avludaki pürüzlü merdivenleri nasıl indiğimi hatırlamadım bir an. Mutfağımızın kapısında buldum kendimi.

"Anneciğim!", dedim, heyecanım gözlerimden okunuyordu.

"Tel dolaptan⁷ tuzu uzat. Aman bir şeyi kırıp dökme", diyordu annem.

Gerçi tel dolabımızın sürgüleri hepkırıktı. Dolaplardaki tabak çanaklar da ancak bize yetecek kadardı. Arada bir babaannem gelince bir tabağımızı ona ayırır, böylece annemle babam aynı tabaktan yemek yerlerdi.

"Hadi git, kızkardeşlerini uyandır", dedi annem. Sesi biraz öncekinin aksineşefkat doluydu.

Mutfağımızda bir ışık lambamız olmasa da, gözlerimde parlayan ışıltı annemin gönlünü aydınlatmış gibiydi.

İpek ve Aynur uyanınca, bir önceki bayramda giydiğimiz elbiselerimizi çıkarıp yer yataklarımızın üzerine sermiştik. Benimki üzerinde ufak ufak papatyalar olan sarı bir elbiseydi. Kolları kısa, yakası yuvarlak, eteği ise kıvrımlıydı. Aynur'unki yeşildi. İpek ise hiç memnun olmasada, eski turuncu elbisesini giyecekti. Bana sorsalar o turuncu simli elbiseyi giymeye bayılır, hiç de memnuniyetsiz olmazdım.

Çok geçmeden babam bayram namazından dönmüş, bayram sabahı sofrası kurulmuştu. Fasulye, pilav ve latike...⁸ Bayram yemeğimizi tekerlemeler eşliğinde büyük bir iştahla yemiştik.

"Heccilaqlaq⁹ havada

Yımirtası¹⁰ tavada

Göğde¹¹ taqtaqtaq eder

Balaları¹² yuvada

Qereqızın¹³ suçu yox¹⁴

Yımirtanın içi yox"

Yemek faslı her zaman gülüşlerimizin eşliğinde biterdi. Biz üç kızkardeşlik. Aynur en büyüğümüzdü. Her zaman sessiz ve sakindi. O yıl ilkokul ikinci sınıfa yeni geçmişti. Sınıfının en çalışkan öğrencisiydi. Ben ortanca çocuktum. Okula başlamama henüz bir yıl vardı. İpek ise benden bir yaş küçüktü. Evimizin nazlısıydı.

Babam Kuzey Petrol Şirketi'nde teknisyen olmasına rağmen ülkedeki durumlar dolayısıyla birkaç bin dolarlık maaş alıyor,¹⁵ onu da evin ihtiyaçlarına zar zor yetiştiriyordu. Annem ise genç yaşta işinden istifa etmiş bir bankacıydı. Onun için de çocuklarına bakmak, birkaç bin dinardan daha önemliydi. O zamanlar gözlerimden kaçan şeyleri şimdi daha iyi anımsıyor ve anlıyorum. Annemin neden kek yapmadığını, evimize her ay sadece tek bir muz girdiğini, bizim yorganlarımızın anneve babaminkinden daha kalın olduğunu... Şimdi daha iyi anlıyorum...

Ellerindeki bardaklardan çayın buğusu yükseldikçe, dalıp gittiğim derin düşüncelerimden sıyrılıp hakikatin ortasında buldum kendimi.

Saate bakıp, "işte şimdi zamanıdır", dedim.

Babam, iki odadan oluşan küçücük evimizin diğer odasına geçmişti. Mutfağımızdan, ocakta ısınan külçelerin kokusu geliyordu. Bir bayram daha büyükannemin evinde, cümbür cemaat yapmıştık külçeleri¹⁶. Hurmaların tohumunu ayıklayamasam da, annem herkese benim ve kızkardeşlerimin külçesi diye ikram edecekti...

Derken babam oturma odasına gelmişti. Üzerinde aşına olduğum şarap rengindeki kareli gömleği ve siyah pantolonu vardı. Masmavi gözleri odanın karanlığını ikiye bölüyordu. Böylece aydınlanan tarafta biz, karanlık tarafta ise kendisi kalıyordu...

"Bayram kadar tatlı kızlarım, hazır mısınız?", diye sordu. Üçümüz de ayaklanmıştık. Annemin peçetelere sardığı üçer külçeyi çantalarımıza koyup bayram harçlığını beklemeye koyulduk. Babam bir an bize bakıp iç sesimizi duymuşçasına dudaklarını bükerek, "haydi gidelim",

dedi.

Evden çıktığımızda üç kızkardeş el ele, babamın peşinden sevinçle zıplayıp koşuyorduk. Sokağın başına vardığımızda babam harçlıklarımızı verecek ve vitrindeki oyuncak bebeğe kavuşacaktım.

Lâkin sokağımızdan çıkmalı birkaç dakika olmuştu bile. “Eyyvah,” diyordum içimden, “harçlığımı alana kadar bekler mi beni?”, diye kendi kendimi yiyordum.

Derken oyuncakçının birkaç metre ötesindeki dondurma dükkanında bulmuşuk kendimizi. Babam bize üç dondurma alıp, kendisi de yanımıza oturmuştu. İpek ve Aynur’a bakıyordum. O kadar mutluydular ki, dondurmalarını yerken babamın kendisi için hiçbir şey almadığını fark etmemişlerdi. Geceleyn gördükleri rüyaları anlatıp, uğur böceklerinden ve kelebeklerden bahsediyorlardı. Başımı çevirip oyuncakçıyı görmeye çalışsam da mümkün değildi. Donduramandan birkaç kaşık yedikten sonra babama uzattım.

“Boğazım”, dedim, “yedikle boğazım acıyor, sen ye babcığım.”

Babam başımı okşuyor ve iyi hissedip hissetmediğimi soruyordu. O an için aklıma başka bir şey gelmemişti ve bayram yerine gitmeden eve dönmeyi istemediğimden defalarca iyi olduğumu söylemişim.

Bayram yeri Altunköprü’de iki ayrı yerde kurulurdu. Biri Orta Yaka’da, diğeri ise Salahiye’deydi¹⁷. Evimize yakın olduğundan biz hep Orta Yaka’dakine giderdik. NuhGemisi’ni Adnan amca, salıncakları ise Kenan amca yönetirdi. Hele ki bayramın ilk sabahı, haşır yeri gibi kalabalık olurdu. Bayram yerinde iyice ter döktükten sonra bayramlaşmak için ilk adresimiz babaannemin evi olurdu. Daha sonra halalarım, teyzelerim, anneannem ve amcamlar... Geleneklerimiz ve alışkanlıklarımız hiç değişmemişti. Altunköprü’de bayramlar hep bir başkakutlanırdı. Bayram hazırlığı bile bizim için bir şenlik niteliği taşırdı. Haftalarınıyorgunluğunu bir günde yaşar, yılların mutluluğunu da bir haftada tadardık. Komşular arasında bayram temizliği için hurma süpürgesi¹⁸ ve tatlılar için de külçe kalıpları değiş tokuş edilirdi. Kimse şaşanın ve gösterişpeşinde olmazdı. Hâl böyle olunca da ekmeğin bereketinden, komşuluğun ve akrabalığın gerektirdiği iyi ilişkiahlâkından hayır ve sevgi başlarınayağardı¹⁹. Nahiye halkının pek kıymet verdiği bir diğer husus da, millî değerlerdi. Böylece erkekler bayram namazlarına bile hem bir gelenek olduğu için hem de değerlerine sahip çıktıkları için zubbunlarını²⁰ giyerek katılırlardı.

Nahiyenin bütün çocukları bayram yerinde eğlenmeyi hak ediyordu. Oyuncak dediğimiz paslı demirler üzerine oturduğumuzda, aslında bayram yeri dediğimiz çöplüğün hakiki yüzünü göremezdik. Çocukluk hep böyle değil miydi zaten? Güzellikleri ve şenlikleri görmeyi öyle çok arzular ki, bu bir çöplüğün içinde bile olsa onu sevinçle karşılar, kabul ederdik.

O sabah bunu kabul etmekte biraz zorlanmışım. Bayram harçlığım yoktu. Bir avuç büyüklüğündeki çan-

tamda cevizli, lokumlu ve hurmalı olmak üzere üç adet külçeden başka hiçbir şeyim yoktu. Aynur ve İpek’e baktım. Elllerinde külçeleri, yemeye başlamışlardı bile. Yüzümde buruk ama sahici bir gülümseme belirdi. Benim baktığım gözle bakmıyorlar mıydı, yoksa bakıp da görmüyorlar mıydı? Bunu anlamama imkân yoktu. Ancak kızkardeşlerimin gözlerindeki mutluluk bana bir şeyler anlatıyordu. Fedakarlık, sabır, umut, şükür... Bu, onlardan öğrendiğim ilk dersti. Elimi çantama götürdüm, bizi uzaktan izleyen babama baktım. İçimden ona doğru koşup, boynuna sarılmak geldi. Külçelerden birer ısırık alıp, geri kalanını ona vermek için tekrar çantama koydum...

¹Kayısı, et ve kuruyemişlerle hazırlanan bir çeşit sulu yemek.

²Genellikle bayramlar için hazırlanan, lokumlu, cevizli ve hurmalı olmak üzere üç farklı çeşitte yapılan bir kurabiye türü tatlı.

³Bugün bayramdır.

⁴Bir kutu ayrandır.

⁵Çocuk oyunu şarkısı, tekerleme.

⁶Altunköprü nahiyesinde iki köprü arasında kalan ada.

⁷Mutfak dolaplarının eskiden kullanılan türü.

⁸Irak Türkmenlerinde her bayram sabahı bayram namazından sonra fasulye, pilav ve latike yemeği yemek bir gelenektir.

⁹Hacı leylek.

¹⁰Yumurtası.

¹¹Gökte.

¹²Yavruları.

¹³Kara kız.

¹⁴Yok.

¹⁵Irak para birimi.

¹⁶Bayram külçeleri mutlaka yakın akrabaların veyahut da komşuların tek bir evde toplanmasıyla yapılır. Bu durum eskiden yardımlaşma amacıyla yapılmış olsa da günümüzde bir gelenek haline gelmiştir.

¹⁷Altunköprü’de Kerkük’e yakın olan bölge.

¹⁸El yapımı ev süpürgesi.

¹⁹O şeye fazlasıyla sahip olmak.

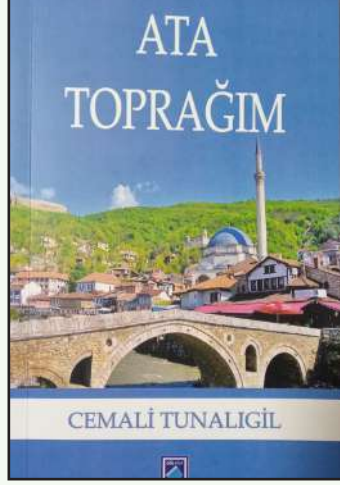
²⁰Irak Türkmenlerinin millî kıyafeti.

Cemali Tunalıgil'den yeni bir şiir kitabı

“ATA TOPRAĞIM”DA SILA ÖZLEMİ

Türkiye'nin Bursa kentinde yaşayan Mamuşalı şair, yazar, öğretmen Cemali Tunalıgil'in geçenlerde yeni bir şiir kitabı daha yayımlandı. Cemali Tunalıgil'in İstanbul "GülKitap" Yayınları arasında çıkan "Ata Toprağım" adlı yeni şiir kitabında 61 şiir yer almaktadır. Kitabın başında Cemali Tunalıgil'in özgeçmişiyle birlikte şair-yazar Ünal Kar'a ait bir önsöze de yer verilmiş. Şair-yazar Ünal Kar önsözünde diğerleri arasında şunları söylüyor:

"Hayatı boyunca Türk Dünyası'nın,

özellikle Kosova ve Balkanlar'da yaşayan soydaşlarımızın kimliğini kaybetmeden varolma mücadelesi için çaba sarf etmiş bir aydının kaleminden gerçekliği görmek de ayrı bir kazanım. Şiirlerinde vatan sevgisi, özlem, inanç, yaşam mücadelesi toplumsal barış, sevgi ve insan olmanın gerekliliğini ifade eden öğeleri sık sık dile getirdiğini görüyoruz. Yazarımızın Kosova ile Anadolu Türk Edebiyatı'nın bir anlamda harmanlanması sonucu özgün bir sentez ortaya çıkardığını söylemek daha doğru olacaktır..."

Cemali Tunalıgil'in yeni kitabından şiirler

ATA TOPRAĞIM

Tanrım yine mi güzel ülkemi dumanlar bağlamış?
Yine mi dertli Balkanlar'dan kara haber var?
Kılıç hakkı Ata toprağında kimler ağlamış?
Taze çimler üztünde atamın ayak izleri var!

Uzaktan hissettim al bayrağın dalgalanışını,
Fıskırıyor nemli topraktan şehidimin al kanı,
Allah Allah naraları gelir uzaktan
Hudut boylarından gelir kılıç sesleri!

Hissettimi, inliyor şehidimin ruhu derinliklerde,
Toprak yara almış, suyundan dem yok,
Bağ bağında güle konmuş bülbül ötmüyor,
Al güllerin kokusu kokmuyor, rengi solmuş.

Gülen yüzler bu alemleri terk edip gitmiş,
Viran kalmış bu yurt, tarumar olmuş,
Kana susmuş vampirler kol geziyor,
Yüzleri solmuş, kurtarıcısını ümitle bekleyenler var.

Başımda leş kargaları durmadan dönüp uçuyor,
İçimde garip hisler, alıp götürüyor beni bir yerlere,
Adımlarımı zorlanarak atarken, bedenim saga sola sallanıyor,
Attığım her adımda yeni tümsekler karşıma çıkıyor.

KÖYLÜM

Kim ne söylerse söylesin,
Efendisidir o milletimin,
Karşısında el pençe divan dururum,
Ona cahil diyenin aklından şüphe ederim.

Başındaki yazmasıyla,
Ayağında çarığıyla,
Elindeki çapasıyla,
Sıcak soğuk hiç demeden,
Mutludur hep alın teri emeğine.

Ayağında vardır hep çarığı,
Kalbinde vardır hep fedakarlık,
Alın teridir onun topraktan payı,
Tek derdidir onun mutluluk.

Ağustos 2010, Mamuşa/Kosova

İbrahim Arslan,
Priştine/Kosova

İbrahim Arslan 09.11. 1954'te Gilan'da (Kosova) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Priştine'de tamamladı. Priştine Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Priştine'de 1969'dan 1999 yılına kadar Türkçe olarak yayımlanan "Tan" Gazetesi'nde çalıştığı 1975-1993 yılları arasında gazeteci, 1984-1989'da baş yazar ve müdür yardımcılığı görevlerinde bulundu. Şairin Üsküp'te "Her Telden, Gönülden" (2019, "Çocuk Dünyası" (2021) ve Priştine'de "Beni Hor Görmeyin" (2021) adlı şiir kitapları yayınlandı.

RÜYA

Rüyamda ne kadar güzeldin
bir bilsen,
Seni öptüm,
Rüya olsun,
dün öpmüş gibiyim.
Dün de önce aklımdan,
sonra,
yanımdan geçtin,
Dün de bir rüya,
Öyle ya,
Yaşadıkça,
bitmesin bu rüya.

İSTANBUL...

İstanbul çok güzel,
İstanbul çok özel;
Yedi tepededir izi,
Aş, aşk, gurbet, içinde hepsi.

Boğaziçi asması bitirir hasreti,
Martılar havada kapar simidi,
Veda olsa da kavuşmaktır, ümidi...

Süleymaniye'den yükselir
"O birdir" sesi.
Dil, göz, söz,
fark etmez, güzel söyler,
Ne dersen, boştur gerisi,
İstanbul çok güzel.

20.09.2019, İstanbul

İbrahim Hanedanoğlu,
Salihli/Türkiye

Rubailer

-yerimiz-

Mademki bu dünyada
misafir gibiyiz
Bir gün bitecektir bu
misafirliğimiz.
Başlar yola çıkmak heyecanıyla sefer,
En son görünür bizlere gerçek yerimiz.

-solacak-

Yıllar boyu herkes gibi arzun olacak
Hicran ile vuslat ile kalbin dolacak
Aldanma gönül, gamzelerinin gamzesine,
Bir gün o da güller gibi elbet solacak.

-son gün-

Bir gün hepimiz bir sarı toprak oluruz
Bir gün düşerek yerlere toprak oluruz
Bir alem-i ervaha göçer ruhlarımız,
Son gün ise bir 'Katre-i Mutlak' oluruz.

-değişir-

Bir anda kurulmuş nice hülya değişir
Bir anda görülmüş nice rü'ya değişir.
Alemde değişmez diye bir şey arama,
Bir anda ve bir nefeste dünya değişir.

Dörtlükler

-yağmur-

Yıllar geçip gittikçe değişiyor mevsim, çağ
Gün geçtik.e büyüyor içimdeki yanardağ
Kalbimdeki ateşi söndüremezsün yağmur!
;ster damla damla yağ, ister şakır şakır yağ!

-son bakış-

Gönlümüze hasreti işledik nakış nakış
Hicran dolu içimiz; kaç yaz, kaç bahar, kaç kış?
Varsın vuslat ateşi yüreğimizi yaksın,
Sen kalplerimizde kal, ey son gülüş, son bakış!

-inan ki-

Gerçek sevgili nerde, gerçek aşk hangi? Gönül
Kalpler nefret içinde boğulmuş sanki, gönül
Aşk nedir, sevgi nedir, değerini bilen yok!
Bu dünya bize göre değil inan ki, gönül!

-gidelim-

Sen ey dudaklarda nem! Sen ey kirpillerde yağ
Sen ey gözlerde hüznü! Sen ey dertli arkadaş!
Bir ömrü bardak bardak içip bitirdik artık,
Gel, ey çaresiz gönlüm, gidelim yavaş yavaş!

“Anadolu” İlkokulu’nda Bağımsızlık Günü Müsameresi

Mamuşa “Anadolu” İlkokulu’nda 17 Şubat Kosova’nın Bağımsızlık Günü onuruna coşkulu bir müsamere düzenlendi. “Anadolu” İlkokulu Müdürü Erol Morina’nın evsahipliğinde söz konusu okulun öğrenci ve öğretmenleri tarafından gerçekleştirilen program kapsamında 17 Şubat Bağımsızlık Günü’nün önem ve anlamı hakkında yapılan konuşmaların ardından söz konusu okul öğrencilerinin öğretmenleriyle birlikte hazırladıkları bir müsamere de sunuldu. Bağımsızlık Günü’ne adanmış şarkıların söylendiği, şiirlerin okunduğu, oyunların sergilendiği müsamerede Bağımsızlık Günü’nün anlamı ve önemi vurgulanırken bağımsızlık için canlarını veren şehitler de övgülerle anıldılar.

Okul öğrencileri, belediye başkanı, çalışanları ve ebeveynlerin katılım sağladıkları program ilgiyle izlendi.

“Okullarda Sanat” programı

Kosova Kültür Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından başlatılan “Okullarda Sanat” Projesi çerçevesinde Yunus Emre Enstitüsü işbirliği ile geçenlerde Mamuşa “Anadolu” İlkokulu’nda öğrencilerin geleneksel müzik aletleriyle tanışmalarına yönelik ilginç bir etkinlik düzenlendi. Prizrenli müzisyenlerin denetiminde gerçekleştirilen bu etkinlik sayesinde öğrenciler geleneksel Türk müzik aletlerini tanıyıp bunlarla ilgili bilgi edinmenin yanı sıra bunları icra etme şansına da sahip oldular. “Anadolu” İlkokulu yetkilileri “Okullarda Sanat” Projesi çerçevesindeki bu güzel etkinliklerin devam edeceğini belirtiyorlar.

Çanakkale Zaferi Kutlaması

Mamuşa “Anadolu” İlkokulu’nda Çanakkale Zaferi’nin 109. yıl dönümü dolayısıyla coşkulu bir kutlama programı düzenlendi. Öğretmen ve öğrencilerin hazırladıkları zafer kutlaması ve şehitleri anma etkinliği programa katılanlar tarafından beğeniyle izlendi. Çanakkale Zaferi kutlama programına T.C. Prizren Başkonsolosu Celal Doğan, KDTP Başkanı Fikrim Damka, milletvekilleri Fidan Jilta, Enis Kervan, Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, “Anadolu” İlkokulu Müdürü Erol Morina, öğretmenler, öğrenciler ve veliler katıldılar. Çanakkale Zaferi’nin anlamı ve önemi hakkında konuşmaların yapıldığı program esnasında Çanakkale’de şehit düşenler de rahmetle anılıp yad edildiler.

Ramazan Bayramı'nda Çocuklar

Enver Baki, Priştine/Kosova

İster Ramazan Bayramında olsun, ister Kurban Bayramında olsun bizim mahalle çocukları çok neşeli, çok şendirler. Bayramların gelişini sabırsızlıkla beklerler. Hele hele Ramazan Bayramı arifesi günlerinde çocuklar birbirlerine sevine sevine sadece Ramazan Bayramını nasıl karşılayacaklarını, özellikle kandiller yandığında, orucun nasıl açılacağını anlatıp dururlardı. Bu konuşmalar içinde davulcu amca evden eve, kapıdan kapıya dolaşarak davulunu çaldığı sırada ortalığa kandillerin yandığını, dolayısıyla oruç açma vaktinin, iftarın geldiğini bağırarak bildirirlerdi. Davulcu amcanın davuluna vururken çıkardığı gümbürtüyü, yanındaki zurnacı amcanın çaldığı zurna sesini, ara sıra söyledikleri türkülerini heyecan çerisinde dinleyen çocukların neşesi bütün mahalleye yayılırdı.

İftardan sonra kimi arkadaşlar, tekrar bir araya gelerek bayram hakkında tatlı tatlı, uzun uzadıya sohbet edip dururlardı. Kimi arkadaşlar birbirlerine ana babalarının Ramazan Bayramı için kendilerine satın alacakları yeni giysilerini anlatırlardı. Kiminin babası bayram için yeni kat elbise, kiminin ana babası yeni ceket, kiminin ana babası çocuğuna yeni ayakkabı, kız çocuklara da yeni entari, yeni etek, ceket satın alacağını çocuklar birbirlerine anlatırlardı. Bayram arifeleri, günleri bu tür konuşmalarla geçirdi.

Dört Lüle Mahallesi, Mektepler mahallesi, Pirinaz mahallesi, Lokaç mahallesi, Veluşa Dere mahallesi ve Pazar mahallesi çocukları Bayram hediyelerinden söz edip konuşurlarken, kimi analar da gelinleriyle birlikte bayram hazırlıklarına ve evlerin temizlik işlerine girişirlerdi arife günlerinde. Bayram kuşluğu yemekleri de, bayramdan bir gün önce hazırlanırdı. Üç-dört yemek bayram kuşluğu için hazırlanır, bayram kuşluğunun sonunda çocukların sabırsızlıkla beklediği baklavadan herkesin önüne birer parça koyulup verilir. Kimi ailelerde 'Kadın Göbeği' tatlısı, kimi ailelerde 'Revani', 'Süt pidesi' sunulur, kimi ailelerde de sofraya cevizli, üzüm tatlısı konulurdu.

Çoğu çocuklar ana babalarının satın almış oldukları giysi, pantolonları, ayakkabıları mindere dizeyerek bayram namazı ezanının okunmasını sabırsızlıkla beklerlerdi. Ezanı okunduğundan

sonra, çocuklar elbiselerini giyip babalarıyla birlikte bayram namazını kılmak için camilere giderlerdi. Bayram namazından sonra, babalarıyla birlikte çocuklar, kasaba gömütlüğüne gider, yakın akraba ve tanıdıklarının mezarlarını ziyaret edip ruhlarına dualar okurlardı. Gömütlüğün geniş kapılarından cemaat ve çocuklar yol kenarında mendil veya havlularını ayakları ucuna seren çocuk dilencilere bayram hedi-

yesi olarak bozuk para bırakırlardı. Sadece büyükler değil küçükler de mendil ve havlulara bozuk para koyarlardı. Çocukların mendillere ve havlulara bıraktıkları bozuk paralar onlarda ayrı bir sevinç yaratıyordu.

Mezarlık ziyaretinden sonra evlerine dönen cemaat ve çocuklar evde hazır olan bayram kuşluğu sofrasına geçer, bayram kuşluğunu doyuya yerlerdi. Çocuklar büyüklerinin ellerini öperek bayramı kutlar, büyükler de çocuklarına bağrılarına basarak bayramı kutlarken mutluluklarından adeta uçarlardı.

Bayram kuşluğundan sonra ev ulucaları çocuklarını da yanlarına alarak, akrabalara bayram ziyaretine giderlerdi. Küçükler baba, dede yanında ziyaret süresince akrabalarının, aile dostlarının kimler olduklarını öğrenmiş olurlardı. Kimi akrabalar küçüklere bayram hediyesi olarak, ellerine bozuk para sıkıştırırlardı. Çocuklar genelde eve vardıklarında analarına, ablalarına bu bayramda ne kadar para aldıklarını onlar önünde sayar, kimi kardeşler de kazandıkları paraların bir bölümünü küçük kardeşleriyle paylaşırlardı.

Mamuşa "Zübeyde Hanım" Ana Okulu ziyaretimizden notlar

Çocuk Gülüşleriyle Cıvı Cıvı Bir Şefkat ve Eğitim Yuvası

Geçenlerde ziyaret ettiğimiz Mamuşa'daki "Zübeyde Hanım" Ana Okulu burada görevli İlknur Taç ve Şenay Mazrek adındaki iki bayan öğretmenin şefkatli kollarına emanet edilen çocuklarla cıvı cıvı kaynıyordu. Mamuşa "Anadolu" İlkokulu bünyesinde faaliyet gösteren "Zübeyde Hanım" Ana Okulu yıllardan bu yana 5 yaşını doldurmuş, Mamuşalı okul öncesi gruba giren çocukların ilkokul birinci sınıflara yetişti-

rildikleri bir eğitim kurumunu oluşturuyor. Burada okul öncesi öğretmeni sıfatıyla görevli öğretmenlerden İlknur Mazrek okuldaki çalışmalarıyla ilgili bilgi verirken bize şunları söyledi:

-Burada yaklaşık 55 çocuğa meslektaşım Şenay öğretmeni birlikte okul öncesi eğitim vermekteyiz. Çocukları iki sınıfa ayırdık. Sınıflardan birinde ben, diğerinde de arkadaşım çalışıyor. Çocuklarla çalışmaktan büyük bir mutluluk duyuyoruz. Zaten hep böyle bir yerde çalışmayı hayal ederdim.. Prizren'deki üniversitenin Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitim Bölümü'nden mezun olur olmaz hayalimin burada çalışarak gerçekleşmesinden son derece mutluyum.

Şenay Mazrek ise bize okul öncesi bu kurumdaki çalışma koşullarından bahsederken şunları söyledi:

-Ben de arkadaşım İlknur gibi burada çocuklarla çalışmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum. Liseden mezun olur olmaz Prizren Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitim Bölümü'ne kaydımı yaptırdım. Mezun olduktan sonra doğup büyüdüğüm Mamuşa'daki "Zübeyde Hanım" Ana Okulu'nda çalışmaya başladım. Çocuklarla bir arada olmak, onları ilkokul birinci sınıfa, hayata hazırlamak bana büyük bir mutluluk veriyor.

İlknur Taç da buradaki çalışma koşulları konusunda bilgi verirken şunları söyledi:

-Çalışma koşullarından memnun olduğumuzu söyleyebilirim. İki büyük sınıfımız var. Dolayısıyla

çocukları iki sınıfa ayırdık. Birinde ben, diğerinde arkadaşım Şenay görev yapıyor. Her iş günü saat 13-15 arasında, çocuklarla güle oynaya çalışıyoruz.

Çocuklarla ne gibi etkinliklerde buldukları konusundaki sorumuza Şenay Mazrek yanıt verirken bize şunları söylüyor:

-Çocukları ilkokul birinci sınıflara hazırlıklı bir şekilde başlamalarını kolaylaştırmak için iş arkadaşım İlknur öğretmen ile birlikte elimizden gelen çabayı harcıyoruz. Çocuklara harfleri, sayıları, renkleri, resim çizmeyi öğretiyoruz. Bu arada birlikte oyun oynarken yakınlaşmalarına, sosyalleşmelerine ve bir şeyler öğrenmelerine yönelik olarak yönelik çalışmalar yapıyoruz. Müzik, spor, kültürel alanlarla ilgili çeşitli etkinlikler yapıyor, bayramlarda çocuklarımızın yer aldıkları müsamereler düzenliyoruz.

Çocukların burada verilen eğitime olan ilgileri konusunda İlknur öğretmen şunları anlatıyor:

-Çocuklarımız öğrenmeye çok meraklılar. Her şeyi bir anda öğrenmek istiyorlar. Söylediklerimizi, öğrettiklerimizi anında gerçekleştirebiliyorlar. İlgileri ve becerilerinden birer öğretmen olarak son derece memnunuz. Böyle olunca öğretmen arkadaşım ile birlikte tabii ki biz de bundan büyük bir mutluluk duyuyoruz.

Gerek çalışma koşulları, gerekse yapılan çalışmalar çerçevesinde gerekli olan malzemelerin temini konusunda Şenay öğretmen bize bilgi veriyor:

-Çalışma koşullarından memnunuz. Gerekli malzemelerimiz de mevcut. Malzemelerin çocuğunu ilkokul yönetimi karşılıyor. Bazen ufak tefek malzemeleri de öğretmenler olarak arkadaşım ile birlikte kendimiz temin ediyoruz. Ana-babalar

tarafından bize emanet edilen öğrencilerimizi memnun, mutlu etmek için arkadaşım İlnur ile birlikte elimizden geleni yapıyoruz.

Bu röportajı gerçekleştirirken bizleri ilgiyle izleyen konuşulanları dikkatle dinleyen çocuklar gülen yüzleri, parıldayan gözleri, mutlu bakışlarıyla sanki öğretmenlerinin bu söylediklerini onaylar gibiydiler. İlnur ile Şenay öğretmen konuşmamız süresince sözlerine yıl sonunda öğrencilerine hediyeler ve bu arada bir yıl süren ana okulu eğitimini başarıyla bitirdiklerine dair sertifika verdiklerini de eklemeyi ihmal etmiyorlar.

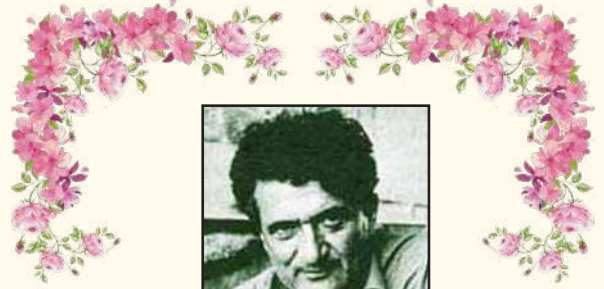
Röportajı gerçekleştirdiğimiz süre içerisinde biz de "Zübeyde hanım" Ana Okulu'nda eğitim verilen çocukların kendilerini her bakımdan mutlu etmek, hayata hazırlamak için çırpınıp duran İlnur ile Şenay adındaki fedakar öğretmenlerimizin emin ellerinde olduklarına, ana kucağına benzer sıcak, şefkat dolu bir ortamda bulduklarına tanık olmanın mutluluğunu yaşadık.

"Zübeyde Hanım" Ana Okulu'ndan, İlnur Taç ve Şenay Mazrek adındaki öğretmenlerimize, burada bir şeyler öğrenmenin hevesi içerisindeki çocuklarımıza çalışmalarında başarılar dileyerek ayrılırken bu fedakar öğretmenlerimizle birlikte öğrencileri de bizleri minnacık ellerini sallayarak uğurladılar.

"Mamuşa" Dergisi

Şenay Mazrek ile İlnur Taç öğrencileriyle bir arada

Bedri Rahmi Eyüboğlu Bahar ve Biz

Yılda bir kere çıldırır ağaçlar sevincinden
Rabbim ne güzel çıldırır.
Yılda bir kere uzatır avuçlarını yaprak;
Sevincinden titreyerek.
Yılda bir kere kendini verir toprak
Yılda bir kere yarılır bahçeler hazdan
Rabbim ne güzel yarılır.
Biz de bir kere sevinebilseydik.
Çiçek açmış ağaçlar gibi çıldırasıya.
Kimbilir belki bir gün sulh olunca
Biz de deliler gibi seviniriz,
Ağaçları ve baharı taklit ederiz
Renkli bez parçalarıyla donatırız şehri
Renkli ampuller asarız pencerelerden
Kimbilir belki bir gün sulh olunca
Biz de çatır çatır çatlarız binbir yerimizden
Ağaçlar gibi.

Türklerin Balkanlara Göçü Defterlerde Yazılıdır

Hüdaî Ülker
Berlin-Almanya

Değerli okurlar... Hüdaî Ülker aslında hemşerimiz sayılır. 1900'lü yılların ortalarında Tito Yugoslavya'sının bir parçası olan Makedonya Cumhuriyeti'nin İştıp kentinde dünyaya gelen Hüdaî Ülker kendisi daha küçükken ailece Türkiye'ye göç etmişler. İlk, orta okul ve lise öğrenimini orada tamamladıktan sonra geçici olarak çalışmak üzere Almanya'ya giden ve Berlin'e yerleşen Hüdaî Ülker burada çalışırken bir yandan da kendisini verdiği edebi uğraşı çerçevesinde hikaye yazmaya koyulmuş. Daha Yugoslavya döneminde hikayelerini Priştine'de Türkçe olarak çıkarılan "Tan" Gazetesi ile bu gazete çerçevesinde yayımlanan Kuş adındaki çocuk dergisi ile Çevren adındaki bilim-kültür-sanat dergisine gönderen yazarın bu yıllar içerisinde Türkiye ve Almanya'da yayımlanan çok sayıda eseri bulunmaktadır. Hemşerimiz de sayılan ve de bize daha çok eskiden tanıdık olan yazarın bu sayımızda sizler için Balkanlardaki Türk varlığıyla ilgili makalesine yer vermeyi uygun bulduk.

Son yıllarda Bulgaristan'dan Almanya'ya epey Türk geldi.

Bu ülke Avrupa Birliği üyesi olduğu için, vatandaşları da serbest dolaşım hakkı elde etti. Soydaşlarımız, Almanya'da iş imkanları az olmasına karşın, gene de burada şanslarını deniyorlar ve zor da olsa iş bulabiliyorlar. Kimsenin yapmak istemediği ağır işlere talip oluyor ve tabiri yerindeyse ekmeklerini taştan çıkarıyorlar. Kendileriyle bazen konuşuyorum, gayet mütevazı, efendi ve kültürlü insanlar. Konuştukları güzel Türkçeyle herkesi kendilerine hayran bırakıyorlar. Bazı insanlar onların böyle güzel Türkçe'yi nerede öğrendiklerini soruyor. 'Türkçe benim anadilim' cevabını alınca da hayrete düşüyorlar.

Bulgaristan Türkleri Berlin'de henüz yeni sayılırlar. Henüz herhangi bir dernekleri yok. Fakat belirli kahvelerde toplanıyorlar ve kendi aralarında sohbet ediyorlar. Berlin'de Türklere ait iş yerlerinde çoğunlukla Bulgaristan Türkleri çalışıyor. Onlar da çalışkanlıkları sayesinde ihtimal Berlin'de kalıcı olacaklar. Göç etmek Türklerin kaderinde var. Bu eskiden de böyleydi şimdi de... Ancak göç etmek her toplumun yapabileceği bir şey değildir. Bu iş için kültür birikimi ve cesaret gereklidir.

Yukarıda da anlattığım gibi, Bulgaristan Türkleri güzel Türkçeleriyle dikkat topluyorlar. Ancak ne yazık ki Balkan Türklüğü günümüzde bile layığıyla tanınmıyor. Oysa ki Balkanlar dünyanın öbür ucu değil, Türkiye'nin sınırı, ama gene de birçok insan oradaki Türk varlığından bihaber. Hadi bilmeyenler bir tarafa ama bir de bilmek istemeyenler var. Neyse ki bu tür insanlar küçük bir azınlık.

Türklerin Balkanlara olan göçleri, özellikle biz Balkan

kökenli Türkleri eskiden olduğu gibi günümüzde de yakından ilgilendirmektedir. Nasıl ilgilendirmesin? Koca koca insanlar televizyonlara çıkıp, 'Balkan Türklerinin tümü Anadolu'dan gitmemiştir' diyebiliyor. Bu tür laflar edenlerin kimi araştırmadan, yani kulaktan dolma konuşuyor, kimi de kasti olarak bunu söylüyor.

Evet, günümüzde kendilerine 'Araştırmacı-Yazar' diyen bazı kişiler, 'Balkanlar'daki bunca Müslüman Türk'ün tümü Anadolu'dan nasıl gitmiş olabilir?' şeklinde sorular sorarak halkta bir şüphe yaratmaya çalışıyorlar. Bu gün Almanya'da 2,5 milyondan fazla Türk nüfusu vardır ve bunların tümü oralara Türkiye'den gitmiştir. Sadece Almanya'da değil, Batı Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında, hatta Avustralya'da bile Türk var. Buna inanıyorsun da, bir zamanlar Türklerin Balkanlar'a gittiğine neden inanmıyorsun?

Balkanlar Osmanlı döneminde uzun bir süre altın çağını yaşadı. Sadece Türkler değil, Avrupa'nın başka ülkelerinden de insanlar geldi. 150-200 yıl önce Avrupalıların yazdığı kitaplarda, Balkanlara gelmek isteyenler için çeşitli bilgiler veriliyordu. Yani 1960'lı yıllarda nasıl Batı Avrupa altın çağını yaşadıysa, Balkanlar da o zamanlar altın çağını yaşamıştır. O zamanlar Balkanlara yabancılar bile gitmek istediğine göre Türkler haydi haydi gideceklerdi. Balkanlara gelen Türklerin bir kısmı gönüllü, bir kısmı da görevli olarak gelmiştir ama bunların içinde sürgün olarak gönderilenler de vardır. Ancak sürgün olarak gönderilenler de Osmanlı devletinin stratejik planı çerçevesinde gönderilmiştir, bunun da altının çizilmesi gerekir.

Balkanlara nerelerden gittik, ne zaman gittik, gibi sorular ara sıra gündeme geliyor. Özellikle genç arkadaşlar kendi soyunun kökenini araştırmaya çalışıyor ve bu da onların en insani ihtiyacıdır. Balkan Türkleri, 'Sizler

Balkanlara nerelerden gittiniz?’ sorusuna yanıt olarak: ‘Bizler Anadolu’dan, özellikle Karaman’dan Balkanlara gitmişiz’ derler. Bunda da yerden göğe haklıdır. Bunun ispatı da, bir zamanlar yazılmış ve günümüze kadar gelmiş olan tahrir ve tereke defterlerinde, sicillerde, buyruqlarda yazılıdır.

Ömer Barkan’ın ‘Tereke Defterleri’ adlı kitabının sayfalarını karıştırırken, Arda nehri kıyındaki bir tarla ile ilgili satırlarda ‘Mehmet Çelebi Karamanlar’ adlı bir kişinin adının geçtiğini gördüm. Türklerin büyük bir kısmı Karaman’dan göç etmediyse, 1545 yılında Mehmet Çelebi Karamanlıların Bulgaristan’da ne işi vardı? Bu sadece küçük bir örnek. Bilindiği üzere Balkanlar’da adı ‘Karaman’ olan birçok yerleşim yeri vardır. Bu yazıyı Ömer Barkan’ın kitabından bir alıntıyla noktalayalım:

‘...Gerçekten ‘büyük nüfus’ ve ‘vergi tahrihi’ defterlerinde yaptığımız tetkikler de bize Rumeli’nin iskanı için Anadolu’dan kütle halinde yapılan halk sürgünlerinin köylerdeki izlerini tespitte yarayacak neticeler vermektedir. Bu kayıtlara göre, vaktiyle yapılan sürgün iskanlarının yalnız Batıya doğru uzanan büyük tarihi yollar ve vadiler istikametinde değil, şimalde Tuna hudutlarını tutmak ve Kırım’la emniyetli bir temas münasebet sahası vücuda

getirmek için, şarki ve şimali Bulgaristan’da da yapılmış olduğunu göstermektedir.

Filhakika, aşağıda tetkik edeceğimiz veçhile, Yörükler’den büyük bir kısmı bu bölgede bulunduğu gibi, buradaki Türk çiftçilerden bir çokları da buralara sürgün olarak yerleştirilmiştir. Mesela 16. asrın başlarına ait tahrir defterlerinden Silistre sancağının Pravadi kazasında Anadolu’dan göçtürülmüş sürgünlerden müteşekkil 1025 hanelik ayrı bir idari birlik, bir sürgünler zeameti mevcuttur. Aynı defterlerde, bu sürgünlere ait olmak üzere, mevcut olup sureti aşağıda çıkarılmış bulunan bir kayıttan da anlaşılacağı gibi, umumiyetle sürgünler ‘avarız-ı divaniye’ tabir edilen ‘örfi tekalif’ten ve fevkalade zamanlara mahsus vergilerden muaf oldukları gibi, diğer normal vergilerde de bunların lehine bir hayli indirim yapılmış bulunmakta ve bu gibi sürgünler muhtelif köylerde dağınık bir halde bulunmakla beraber, hepsi birden müstakil bir ‘subaşı’ya tabi kalmaktadırlar...’

Demek ki biz göçmenler iki kere vergiden muaf tutulmuşuz: İlkin Balkanlara gittiğimizde, ikinci olarak ta, 500 yıl sonra, Büyük Göçler’le Türkiye’ye geldiğimizde 5 yıl vergiden muaf tutulduk.

Reşit Hanadan'ın "Sel" Romanını okurken

Prof. Dr. İrfan Morina

Şimdiye dek öyküleriyle bildiğimiz yazar Reşit Hanadan, bu kez karşımıza "SEL" adlı romanıyla çıkıyor. Gerçi bizde, Çağdaş Yugoslav Türk yazınında, gazetelerimizde tefrika edilmek suretiyle bir-iki roman görülmüşse de bunları kitap halinde okuyamamıştık. Aynı zamanda yazınsal çevrelerin görüşleri doğrultusunda, bu yapıtların uzun öykü mü, yoksa roman mı oldukları konusu üzerinde de kafalarımızı bugüne dek bir tereddüt kurcalamıştı. Sanatsal estetik özellikleri ve değerleri açısından da bu bir iki yaptın roman sıfatıyla yazın otoritelerinden olumlu vize alamamış olduklarını söyleyebiliriz.

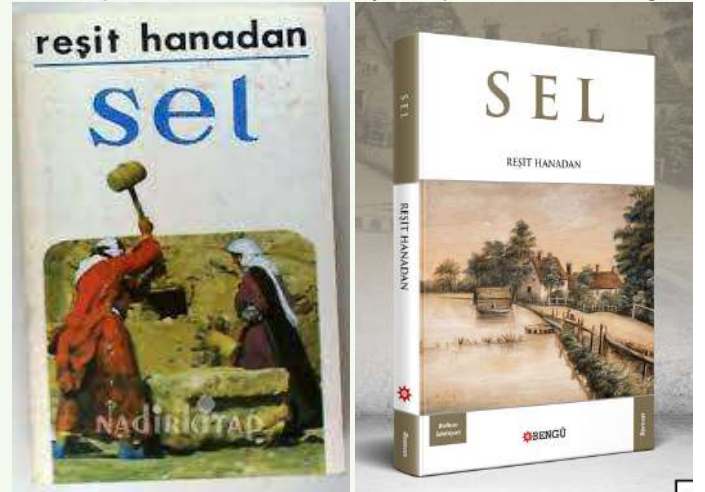
Yazarın elimizdeki bu romanı, "Yazgı" ve "Duygu Tutsağı" adlı öykü kitaplarından sonra, bu türde ilk çalışması olduğu gibi, Yugoslav Türk yazınında titiz bir çalışma sonucu meydana getirilmiş adamakıllı diyebileceğimiz ilk yapıttır. Daha önceki öykü kitaplarında gerçekçi akımın yolcusu olarak gördüğümüz yazarın bu en yeni yapıtında da aynı görüşten yola çıkarak, yazın dünyasındaki yolculuğunu kararlı adımlarla sürdürdüğüne tanık oluyoruz "Sel" i okurken. Birkaç bölüme ayırdığı "Sel" romanında, yazar Reşit Hanadan bir yandan kırsal kesimde yaşayan insanın iç ve dış dünyasını, doğaya, töreye ve geleneğe sıkı bağlılığını kendine özgü bir biçimde, ilginç olaylar çerçevesinde gözler önüne sererken, diğer yandan da tarımda makineleşme sürecinin, olayın yaşandığı yörenin eşliğine dayanıp kapıyı çaldığını ve bunun nasıl karşılandığını anlatıyor. Aslında, romanın mihenk taşı bu ikinci olgu oluşursa gerek.

"Eski köye yeni adet" diye bir deyim geçer dilimizde. Bir yandan romandaki olayların ana konusu bu deyimden bazı durumlarda geçerli olduğunu kanıtlarken, diğer bir yandan da zaman çarkının dişleri arasında sıkışmış insanın modern çağa ayak uydurmak zorunda kalması karşısında, sözü edilen deyimden insanı ileriye götürecek, gelişmesini kışkırtacak bir değere sahip olmadığını ve istediğimizde insanın bunu boşlayabileceğini göstermektedir. Romanda anlatılan olay, bizdeki kırsal kesimin tipik bir örneğini oluşturan Prizren'e bağlı Mamuşa köyünde 1968-69'lu yıllarda geçiyor. Olayın ana konusunu tarımda makineleşme süreci oluştururken, bunun çerçevesinde okuduğumuz diğer gelişmelerin, yan veya küçük olaylar gibi görülüyorlarsa da, romanın genel yapısını güçlü kıldıkları ve ana olayla sıkı bir ilişki içinde oldukları gerekçeyle hayli önem taşıdıklarını söyleyebiliriz. Tüm bu gelişmeler, romandaki kahramanlar, kişiler ve olaylar arasında organik bir bağlantının kurulmasına asla engel ol-

muyor, bilakis gelişmelere renk ve değer katıyorlar. Yazar romanında, bize insanları sadece kendi karakterleriyle tanıtmakla kalmayıp, olayların içindeki durumları ve davranışları vasıtasıyla acıma, sevmeye ve yakınlaşma gibi duyguları da aşılmasını becerebiliyor.

Romanda, makineleşme sürecine karşı koyan yaşlı kuşak (Yakup Ağa, Bodur Basri) ile genç kuşak (Salim, Cemil, Esmâ gibileri) arasındaki görüş ayrılığı başarıyla işleniyor. Bunların yanında, ilginç olanı şudur ki, yaşlı kuşağa düşmekle birlikte yeniliğin, çağdaşlığın yararını sezebilmiş insanların da romanda yer alması (Yaşlı İmam, Rüstem Dayı, Bilal Öğretmen, Uzun Hasan) olaylara tam bir gerçeklik havası estirmektedir. Bu yargı, belirli kuşak mensupları arasında kadın-erkek ilişkileri ve aşk konusu üzerinde ortaya çıkan görüş ayrılığı için de geçerlidir. Romanda köy insanlarından başka, köyün tarihi de incelikleriyle ele alınıyor. Bu olgu, gün görmüş-geçirmiş, çeşitli tarihsel olayların kahramanı olan Rüstem Dayı ve daha bazı kişiler tarafından, sohbetler esnasında, geriye dönüş tekniğiyle, köyün geçmişteki ve şimdiki durumu arasında bir bağlantı kurularak dile getiriliyor. Romanı okuyup olaylarla sarmaş dolaş olurken, çeşitli meslek sahibi (çiftçi, öğretmen, satıcı, din adamı vb.) insanlarla karşılaşıyoruz.

Romanda 50'nin üzerinde tip işleniyor. Doğal olarak, olaylardaki önemleri ve ağırlıkları açısından bazıları canlı, bazıları ise daha sönük olarak görülüyorlar. Ne var ki, yazar tümünün iç dünyasını başarıyla çözebilmiştir. Tipler işlenirken, ortaya atılan elemanlar okur üzerinde inandırıcı izlenimler bırakabiliyor. Romandaki tipler ve bunların karakterlerine gelince, aralarında olumsuz ve olumlu olanları var. Yaşlı İmam, Rüstem Dayı, Topal Avni, Salim gibi

olumlu tiplerin karşısında Bodur Basri gibi olumsuz bir tip çıkartılıyor. Romanın ana kahramanı Yakup Ağa, bir yere dek olumsuz bir kişiliğe sahip iken, romanın sonuna doğru ileriye, gelişmeye dönük bir kişiliğe dönüştürülüyor. Olaylar gelişirken tipler arasındaki çekişmelerde olumluların olumsuz tipler üzerinde yeni elde ettiklerini görüyoruz ki, bu olgu, romanın eğitici açıdan da etkili olmasını sağlıyor.

Yazınsal yaratıların yazılmasında dilin ne denli büyük bir önem taşıdığını söylemeye sanırız gerek yoktur. Belki de, şimdiye dek ozan ve yazarlarımızın yaratıcılıklarında, şiir ve öyküden daha ileriye gidememiş olmalarının nedeni altında, dil alanında kendilerinde gereken gücü ve cesareti bulamamaları yatsa gerek. Halbuki, yaşayan bir Türkçeyle, akıcı ve tatlı bir anlatımla yazılan “Sel” romanı ozan ve yazarlarımızdan çoğunun karşısında bir dev gibi dikilen dil engelinin nasıl ustaca aşılabileceğini ortaya koyan güzel bir örnek. Türkçeyi ustaca kullanmasının yanında, yazarın başarılı bulduğumuz diyaloglarında Türkiye Türkçesinde geçen deyimlerden başka, olayın yaşandığı yöreye özgü deyimlere de yer vermesi, yapıda ayrı bir renk katıyor. Buna örnek olarak, “em kel, hem de kodoş oluyor-sun Bodur Basri...” (s.158) deyimini gösterebiliriz.

Köye, kırsal kesime hiç ayak basmamış veya ayak basmış olsa bile köy insanının iç dünyasını kavramaya vakit bulamamış bir kişinin bu romanı okurken, köy yaşamını, köy insanının acısını ve mutluluğunu, toprağa, hayvana bağlılığını, ekmeğini kazanabilmek için toprakla mücadelesi süresince ne gibi çileler çektiğini ayrıntılarıyla, kırsal kesim insanıymişçasına yaşayacağına inanıyoruz. Çocukluğumu olayın cereyan ettiği yörede geçirmiş biri olarak, ben bile, bu yapıyı okurken olaylar içerisinde bir parça kendimi de bulduğumu -laf aramızda- ve de duygulandığımı samimiyetle belirtmeyi bir borç biliyorum. Bütün bu söylediklerimizden sonra, bu yapıyı okuyacak kişinin, olaylar ve gelişmeler içinde bir parça olsa dahi, kendi yaşamından... bir şeyler bulacağını tahmin ediyoruz. Yazarın amacı da, herhalde bu olmalıydı.

Not:Önsöz niteliğindeki bu değerlendirme yazısı “Sel” romanının 1987 yılında Priştine “Tan” Yayınları’nda çıkan baskısı ile 2020 yılında Ankara “Bengü” Yayınları arasında çıkan baskılarında yer almaktadır.

İSTANBUL'UN AKSARAY'IN AYNI OTELİNDE

Pencereden koyverilen sepetleri eskimez
kimi ekmek
kimi zeytin tanesi
kimi peynir ister

Bilmem bu kaçınıcı defadır gördüğüm
İstanbul'un
Aksaray'ın
aynı otelinde

Dertlileri kahvesinde tükenmez
kimi akşamcı
kimi sabahçı
kimi pişmancı

Bilmem kaçınıcı defadır bu karşılaştığım
İstanbul'un Aksaray'ın
aynı otelinde

Gezenleri sokağında hiç bitmez

kimi sütçü kimi simitçi kimi öğütçü

Bilmem kaç akşamdır kaldığım
İstanbul'un Aksaray'ın
aynı otelinde.

İrfan Morina
01 Mayıs 1981/İstanbul

Büyükelçi Sabri Tunç Angılı Kosovalı Türk edebiyatçılarla

T.C. Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı 13 Mart 2024 Çarşamba günü Kosova Türk Yazarlar Derneği yöneticileri ve üyeleriyle Prizren'deki Yunus Emre Enstitüsü'nde bir araya geldi. Prizren Başkonsolosu Celal Doğan'ın da hazır bulunduğu buluşmada Kosovalı Türk şair ve yazarlarla Kosova'da yaratılan çağdaş Türk edebiyatı konusunda oldukça samimi bir bilgilendirme sohbeti gerçekleştirildi. Kosovalı şair ve yazarların edebi yaratıcılıkları ve karşılaştıkları sorunları hakkındaki görüşlerini dinlerken kökleri Osmanlı dönemine uzanan Kosova'daki çağdaş Türk edebiyatı temsilcilerinin eserleriyle Türkiye'de de ilgiyle takip edildiklerinden haberi bulunduğunu, çalışmalarından büyük bir memnuniyet duyduğunu vurgulayan Büyükelçi Sabri Tunç Angılı-buradaki Türk edebiyatının daha da gelişmesi için büyükelçilik ve başkonsolosluk olarak ellerinden gelen yardım ve desteği sunmaya hazır olduklarını belirtti.

Buluşmaya katılan şair ve yazarlar Büyükelçi Sabri Tunç Angılı'ya eserlerini takdim ettiler.

PAPAZIN ADALETİ

Bahtiyar Sipahioğlu

Salih sokakta arkadaşlarıyla oynarken, omuzuna bir el dokundu. Nerden geldiğini anlamaya çalışırken dedesi Süleyman Efendi ile burun buruna geldi. “Hayrola dedeciğim, bir şey mi oldu?” diye seslendi Salih. Süleyman Dede, “Evet oğlum, sen artık büyümüşsün, sokaklarda oynamak yerine mektebe gitmen için köy korucusu Ali Efendi eve gelip seni aradı. Evde olmadığını görünce seni aramak için yollara düştüm. Hadi oyunu bırak, beraber mektebe gidelim. Mektepte muallim Ömer Efendi köyümüze yeni gelen daskalla tanıştıracak.”

-Daskal da neyin nesi dedeciğim. Ben kimim ki benimle neye tanışmak istiyor?

-Süleyman Efendi, “Mektebe Hasan Efendi ve Ömer Efendi gibi muallimlerin dışında yeni bir muallim gelmiş,” diye yanıt verdi. . “Ancak yeni gelen bu muallime Daskal Efendi diyorlar. Daskal Efendi ne istiyor bi görelim. Anladığım kadarıyla sen artık talebelik çağına erdin. Sokakta oynamak yerine mektebe gideceksin. Mektepte hocaların öğretecekleri hayatımızı boyunca kullanacağımız iman bilgileri ve milli geleneklerimizi öğreneceksin hem daskalın öğretecekleri bilgileri de dikkatli dinleyerek anlamaya çalışacaksın. Öğrendiklerini bizlere evde anlatıp, bilmediklerimizi bize öğreteceksin. Öğreteceksin ki biz de muasır medeniyet çizgisine ulaşmış, dünyada olup bitenlerden yeni bilgiler doğrultusunda haberdar olalım. Böylece ailemize, devletimize ve milletimize daha faydalı olacaksın.”

Salih oyun oynarken kan ter içinde elini yüzünü kirletmiş olduğu durumdan kurtulmak için hemen köy meydanındaki pınara koştu. Pınardan çıkırcık ile zar zor bir kova su çıkarabildi. Elini yüzünü yıkadı, üstünü başını temizledi. Kendince kendine çeki düzen vererek dedesi Süleyman Efendi’ye, babacığım ben hazırım diyerek karşısında divan pençe durdu.

Süleyman Efendi torunu Salih’ielinden tutarak mektebin yolunu tuttu. Mektebin avlusuna varınca kalabalık bir insan topluluğuyla karşılaştı. Neyin nesi olduğunu sorunca, köye yeni muallim geldiğini, yeni gelen muallime daskal denildiği lafların ortalıkta dolaştığını zor duyan kulaklarıyla işitti. Kalabalık sayısı artınca yeni gelen muallim yani daskal mektebin avlusuna çıktı. Önce kendini tanıttı. Şehirden geldiğini Türkçe bildiğini, şehirde yaşadığı mahallede Müslüman komşularıyla birlikte yaşadığını, hatta Müslüman komşularıyla Türkçe konuştuğunu ancak derslerin Türkçe değil Sırp dili üzerinde olacağını, mektepte ve derste Sırpçanın dışında Türkçe konuşulmasının yasak olduğunu, mektebin di-

şında bizim eğitim-öğretim göstereceğimiz kuruma “Şkola” denildiğini, şkolada ders görüleceğini söyleyince herkesin suratları birdenbire asık hale geldi. Daskal devamında artık şkolada resmi dili Sırpça olduğu Sırp Kralının aldığı ve alacağı kararların hükmü olduğu, Osmanlı Paşasının hiçbir hükmü kalmadığı, kurallara uymakla herkesin yükümlü olduğu, uymayanlara ağır müeyyideler uygulanacağı gibi uyarıları dile getirirken sözlerini bastıra bastıra halka aktarmaya ve hakimiyetin Osmanlıdan Sırp Krallığına geçtiğini bütün marifetini göstererek, hissettirmeye çalıştı.

Salih’in kaydı hem mektebe hem de şkolaya yapıldı. Öğleden evvel şkolaya, öğleden sonra mektebe giden Salih derslerini dikkatlice dinlediği için mektepte talebeler arasında en başarılı olurken, Şkolaya ise bir türlü uyum sağlayamadı. Kendini ne kadar zorladıysa da daskalın öğrettiklerini kavrayamadı. Kavrayamadığı için şkolaya gitmekte devamsızlık yapmayı adet haline getirdi. Devamsızlık günleri çoğalınca korucu Ali Efendi, Süleyman Efendi’ye durumu bildirmenin ötesinde ciddi bir ikazda bulundu. Süleyman Efendi Salih’i yanına çağırıp, şkolaya neden gitmediğini sorunca Salih; “Dedeciğim mektebe gidiyorum. Muallimlerin anlattıklarını anlıyorum. Anladığım için hem mektebi hem de hocalarımı çok seviyorum, dolayısıyla devamsızlık yapmıyorum. Şkoladadaskalın söylediklerini ve anlattıklarını anlamıyorum. Bunun için şkolayı sevmiyorum. Sevmediğim için de gitmiyorum,” cevabını verdi. Bu sözler karşısında Süleyman Efendi torununu haklı bulmasına rağmen şaşkınlık krizine girdi. Kendini toparlayarak torununa: “Oğlum, sen mektebe gittiğin gibi şkolaya da gitmek zorundasın. Şkolada dersler ana dilin olan Türkçe verilmediği için anlamıyorsun. Anlamak için sıralı gitmen, dersleri dikkatli dinlemen ve daha da önemlisi sabırlı olman gerekir. Bak göreceksin dediklerimi yaptıktan sonra daskalın verdiği dersleri de anlayıp, öğreneceksin. Mektepte olduğu gibi şkolada da en iyi talebe olacaksın.”

Salih dedesinin sözlerine inanarak zaman içinde derslerde uyum sağlamayı ve başarı göstermeyi becerdi. Hatta birkaç ay geçince sınıfın en başarılı talebesi oldu. Böylece sınıf başkanı unvanını elde edince sabretmenin ve gayret etmenin önemini kavramış oldu. Hafta başı, günlerden pazartesi olmasına, dersler başlamasına rağmen daskal sınıfa gelmedi. Sınıf içinde kargaşa başladı. Talebeler bağırıp çağırırken Dervişlerin Kamil, masa üzerinde bulunan daskalın kızılık sopasını eline aldı. Sağa sola sallarken duvarda asılı

bulunan Kralın resmine var gücüyle vurdu. Talebeler ne olduğunu anlamadan resim paramparça olarak yere düştü. Gürültü sınıfın dışına taşınca hademe Ali Efendi içeri girdi. Durumu görünce bütün vücudunu şiddetli korku kapladı. Çünkü Kralın resmini yırtılmış vaziyette yerlerde sürünmekteydi. Kin ve nefret içindeki Krallık Hükümetinin durumu öğrenince nelerle karşı karşıya gelinebileceğini aklına getirdi. Daskal gelmeden bir şeyler yapması gerektiğinin farkına vardı. Aklına Mehmet Berber'in berber dükkanı geldi. Berber dükkanında da Kral'ın duvara asılı bir fotoğrafı asılı bulunuyordu. Derhal Muhtar Veli Feyzullah'ın evine koştu. Durumu anlatınca telaş içinde birlikte berber dükkanına vardılar. Berber dükkanında işi olmayanlar, ununu eleyip, eleği saçağa atanlar "memleketin hali ne olacak" muhabbetini yapıyorlardı. Muhtar Veli Feyzullah ve Ali Efendi'yi telaş içinde dükkana girdiklerini görünce herkesi korku aldı. Neler olup bittiğini söylemeden duvarda asılı bulunan Kral'ın resmini almak için Muhtar sklenbinin(isklemle) üstüne çıktı. Ellerini uzatarak duvarda asılı olan çerçeveyi aldı. Berber dükkanında bulunanlara neler olduğunu anlatmadan hızlıca şkolanın yolunu tuttular. Daskalınşkolaya hala gelmemiş olduğunu görünce derin bir nefes alarak, acele ortalığı temizledikten sonra Kralın resmini yerine koydular. Hiçbir şey olmamış gibi Muhtar evine dönerken, Ali Efendi de şükür duası ederek işine devam etti.

Salih, zor benimsediği şkolayı sonunda bitirip Sırbistan Krallığı Hükümeti'nden (Svedočanstvo) Şehadetname almayı başardı. Günler, haftalar hatta yıllar geçti Salih askerlik çağına ulaştı. Kralın askeri olarak askerliğini Maribor'da yaptı. Terhis olunca baba ocağına zayi olmadan döndü. Mutluluklarını aile fertleri eş, dost, akrabalarla paylaştıkları sırada cami minaresinden salalar okunmaya başladı. Kim öldü araştırmaları yapılırken, selalara ardı arkasına kesilmeden okunmaya devam edildi. Neyin nesi olduğunu araştırırken Sırp Kralı Aleksandar'ın, Hırvat USTAŞ milliyetçileri tarafından Fransa'nın Liyon şehrinde öldürüldüğü anlaşıldı. Gün boyu salaların sesi kesilmedi. Ertesi gün, daha da ötesi Kral'ın cenazesi toprağa verilmeye kadar devam edilmesi emri geldiğini anlaşılmış oldu. Selaların okunması devam ederken cenaze merasimine katılma durumu ortaya çıktı. Muhtar Veli Feyzullah idaresinde ihtiyar heyeti tarafından cenaze merasimine katılacak komite oluşturuldu. Komite içinde Salih'in de bulunması kararı alındı. Alındı çünkü köy dahilinde Sırpçayı bilen, anlayan ve konuşan Salih'ten daha iyisi yoktu.

Muhtar Veli Feyzullah, Salih, Fettah Adem, Rüstem Beg ve Liman Sezair'den oluşan heyet cenaze merasimine katılmak için Belgrad yolculuğuna koyuldu. Kazasız belasız cenaze merasimine yetişince korteje katıldılar. Kortej esnasında yüksek sesle ağlayanların ve ağıt yakanların sayıları hayli kabarık hale gelince, Fettah Adem de Türkçe ağıt yakarak kortej içinde gözlerinden yağmur gibi gözyaşlarını akıtmaya başladı. Fettah Adem'in Türkçe sesli ağıtları ve gözlerinden akan yaşları gören resmi zevat Fettah Adem'i kortejin en ön safına getirdiler. Fettah Adem istifini bozmadan

avazı çıktığı kadar ağıt yakmayı ve gözlerinden yaş akıttırmayı devam etmekten geri kalmadı. Kralın cenazesi toprağa verildikten sonra eve dönüş yolculuğu başlayınca Veli Feyzullah, Fettah Adem'e: "Be kardeşim Kralı çok mu seviyordun ki durmadan ağıt yaktın, göz yaşı döktün?" diye sordu.

Fettah Adem: "Kralı neye seveyim, sevdiğime dair hiçbir ifade kullanmadım, sevdiğim falan yok. Siz her halde benim ağızından çıkan laflara dikkat etmediniz. Anadilim olan Türkçe olarak ben Allah'tan Kralın cenahenemde yeri olmasını, akrabalarını ve milletinin belasını vermesini istedim, hep aynı lafları ve duaları tekrarlardım. Türkçe anlayan olmadığı için beni kralı sevdiğim zannıyla kortejin en ön safına çıkardılar. Benim dediklerimi anlasalardı belki beni de diri diri mezara gömerlerdi." diye cevap verdi.

Rüstem Beg: "Peki, sen öyle diyorsun ama gözlerinden yaşlar hiç eksilmedi. İçinde acı duygusu olmasaydı, gözlerinden yaşlar öyle sel gibi akmazdı..." diyerek söze karıştı.

Fettah Adem; "Yazık vallahi çok yazık! Kırk yıldır aynı mahallede ve aynı köyde yaşıyoruz ama beni hala anlamamış ve tanıyamamışsınız, diye iç çekti. Cenaze merasimine katılacağım ortaya çıkınca ne yapabilirim diye düşünmeye başladım. Gözyaşlarımı akıtmam için kuru soğan aklıma geldi. Evden yanıma iki baş kuru soğan aldım. Merasime katılınca bir baş soğanı ikiye böldüm. Belli etmeden gözlerime ovuşturdum. Acı kendini gösterince, gözlerimden gözyaşlarım dökülmeye başladı. Gözyaşlarım kesilince soğanı tekrar gözlerime ovuşturdum. Böylece acı duyan ve hasret çeken rolümü oynadım. Siz bunu yapabilir misiniz?"

Liman Sezai: "Be kardeşim, şeytanın aklına gelmeyi aklına getirmişsin, senden korkulur..." diyerek söylendi. Abi ben yine bir şey anlamıyorum. Hadi gözyaşlarını gözlerine soğan sürerek akıtmışsın. Peki ağıt yakarken Kralı Türkçe söverek ve beddua ederek yaparken hiç korkmadın mı? Biri senin ağızından çıkan kelimeleri anlamış olsa ne hale gelebileceğini hiç düşünmedin mi. Bu büyük cesareti nereden aldın?"

Fettah Adem; "Belgrad'ın ortasında, özellikle cenaze merasiminde benim ağızından çıkan kelimelere dikkat edecek insan olamayacağını biliyordum, diye cevap verdi. Ağızından çıkan sesleri de boğumlayarak çıkarıyordum. Dolayısıyla ağızından çıkanların net anlaşılmasını zorlaştırıyordum. Ancak bu becerimi kullanarak, bizim krala bağlılığımızı inandırarak gerçekleştirmiş olduk..."

Krala düzenlenen merasim ve merasim esnasında yaşananları birbirlerine anlatılarak köye dönüş yoluna koyuldular. Köye varınca özel sohbetlerde toplantılarda Fettah Adem'in marifeti ağızdan ağıza dolaşırken ülke çapında çeşitli ayaklanmaların başladığı haberleri arasında Belgrad'ın Alman askerleri tarafından işgal edildiği haberleriyle birlikte savaşın ayak sesleri herkesin yüreğini titretti.

Baharın uyanmasıyla birlikte bütün Yugoslavya Krallığı harp ilan eden Almanya tarafından işgal olundu. Bölgeye Arnavutluk Krallığı hüküm sürmeye başlayınca,

Komünist Partisi işgalden kurtuluş planlarını yürürlüğe koyarak, ülke çapında ayaklanmalar yapmaya başladı. Yeni gelişmeler boy gösterip yeni hükümetlerin ve siyasi sistemlerin temelleri şekillenmeye başlayınca berber dükkanında ve fırın odasında çeşitli dedikodular da başlamış oldu. Köyün siyasi platform merkezi olan berber dükkanında bunlar tartışılır, değerlendirilirken, köyün çıkışında silah sesleri duyuldu. Neyin nesi olduğunu öğrenen için çoluk çocuk sesin geldiği yere hücum etti. Mezarlığı geçince kocaman bir çukurun açılmış olduğu ve içinde birinin kanlar içinde upuzun yattığı görüldü. Birkaç gün sonra patlayan bombaların Alman uçakları tarafından atıldığı, vurulan kişinin ise bölgede Komünist Partisinin emriyle ayaklanma için teşkilatlanma görevlisi ileri gelenlerinden biri olduğu haberiyle yeni bir dünya harbinin başlamış olduğu gerçeğini artık sağır sultan yanında bütün köy halkı da anlamış oldu.

Alman işgaline karşı Komünist Parti'nin girişimiyle ülke çapında karşı atağa geçildi. Bosna'da devam eden harbe Makedonya ve Kosova Müslüman topluluklardan oluşan 7. Arnavut Tugayı kendini toparlayıp, harekete geçti. Kardeşlik birlik hayallerini yaşayan bölge Müslümanlarından Arnavutlar, Türkler, Torbeşler, Gorallılar, Çingene ve diğer Müslüman milletler Alman askere karşı Partizan yapılanmasında yerlerini aldılar. Köyden elliden fazla genç, hatta askerliğini yapmış olanlar bile Partizanların buldukları cepheye katıldılar. Askerliğini yapmış olduğu halde pjk k harbe katılanlar arasında Salih de bulunmaktaydı.

Salih, krallığın getirdiği ve uyguladığı onur kırıcı kanunlardan her zaman rahatsızlık duyan ve tartışmasını yapan ender kişilerden biriydi. Osmanlıdan sonra adaletin a'sı bile kalmayan hayattan kurtulup, hak, hukuk, adalet gibi insanca yaşamayı hayallerinde hiç eksik etmeyen ve bunun günün biride gerçekleşeceğine kesin inanlardan biri olarak, Komünist Partinin masallarına kandı. Hele Bosna'nın AVNOY Toplantısında hak, hukuk, eğitim, kültür, inanç, kardeşlik ve eşitlik haklarının imza altına alınmasından sonra ülkede hakikatten bir kardeşlik birlik hükümetinin kurulacağına hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde inandı. İnandığı için tam dört yıl Alman askerlerini ülkeden kovmak için savaştı. Alman askerleri teslim bayrağını çektikten sonra harp bitti, kurtuluş geldi, hakka, hukuka, adalete uygun bir hayat başlanacağı inancının yerleştiği bir anda Sırp Çetnikleri ve Hırvat Ustaşlarının kendi milli devletlerini kurmak, teşkilatlarını yerleştirmek ve kendi milletlerinin dışında diğer milletlere yaşam hakkı tanımayarak, yok olmalarını sağlamak için cephelerde savaşa devam ettikleri ortaya çıktı. Aynı inançla Sırp Çetniklerine ve Hırvat Ustaşlarına karşı savaşı sürdürdü. Çetniklerin ve Ustaşların güçleri kırılarak savaş son bulmuş oldu. Savaşın bitmesiyle Salih de ikinci terhisini yaşadı ve evine, ailesine, daha da önemlisi adalet çerçevesinde yaşayacak yeni bir yurda yeni, bir vatana kavuştu.

Nihayetinde Tito önderliğinde Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Devleti kuruldu. Yeni hükümetle beraber huzurun, refahın, ayrımcılığın ve huzur içinde yaşamının günleri beklenirken Stalin Politikası

uygulamaya koyuldu. Eşitlik maskesi altında zengin durumda olan hanelerin bütün mallarını devleştirerek, hanelerinde bulunan yiyecek, içecek ve saire gıdalara el konuldu. Açlığa mahkum edilen binlerce insan çayır-larda topladıkları ebegümece, karga ayağı ve buna benzer otlarla hayatlarına devam etmek zorunda kaldılar. Köyde hanelerin evlerinden alınan buğdaylar ve diğer yiyecek maddelerinin Karadağ'a gönderilmesi kararı alındı. Tam altmış vagon buğday halkın ağızından alınarak Karadağ'a gönderildi. Huzur beklenirken, huzursuzluğun daniskası hayat buldu. Salih hali vakti yerinde, bağı, dağı, bahçesi olan hatırı sayılır bir hane sahibi iken, birdenbire evinde ekmeği olmayan, ayrına muhtaç hale geldi. Karşılaştığı durumu hazmedemeyince de yatağa düştü.

Köyden toplanan altmış vagon buğday Karadağ'a vardıkdan sonra ortaya halka nasıl dağıtılacağı konusunda sorunu ortaya çıkınca, çareyi komünistlerde değil, papazda buldular. Hakka hakkaniyete uygun davranacağı inancıyla getirilen buğdayları Karadağ halkına dağıtma görevi Titograd (Podgorisa) Papazına parti yetkilileri tarafından tevdi edilmiş oldu. Papaz her ne kadar parti işine bulaşmak istemediyse de yapılan tehditkar emirler neticesinde dağıtma işini zoraki de olsa kabul edilmiş oldu.

Podgorisa'ya getirilen altmış vagon buğdayın bulunduğu mağazanın bir bölümünde papazın görev yapacağı bir büro hazırlandı. Dağıtıma başlanmadan önce, neyin nasıl yapılacağını düşünen Papaz sonunda: "Ben Allah'tan daha adil olamam. Allah kime ne verdiyse, ben de onu vereyim düşüncesi doğrultusunda dağıtıma başlamış oldu. Dağıtım birkaç gün içinde tamamlandı. Dağıtım esnasında papaz önüne gelene "Evinde kaç kilogram buğdayın var? diye soruyor. 10 kilogram varsa on kilogram veriyor, elli kilogram varsa elli kilogram veriyor, yüz kilogram varsa yüz kilogram, beş yüz kilogram varsa, beş yüz kilogram, Allah ne kadar vermişse, papaz da aynı miktarda vermiş oluyor.

Karadağlılar papazın adaletiyle rahata kavuşup, ekme derdinden kurtulmuş oldukları bir zamanda Kosova'da, daha doğrusu Yugoslavya'da Türk ve Müslüman nüfusun yoğun yaşadığı bölgelerde insanlar açlıktan hayvanlar gibi çayır-larda toplamakta oldukları otlarla hayatta kalma mücadelesi verirken, parti yetkilileri her hafta sonu milletin ağızından alıp, Belgrad, Moskova ve buna benzer merkezlere gönderdikleri gıdaları başarılı çalışma ve vazife ödülü olarak kutlamaları sekete uğratmadan devam etmeyi hüner saydılar. Kutlama esnasında çilingir sofrasında kuş sütü eksik, her türlü yiyecek, içecekler sarhoşluk naralarıyla açlıktan ölmeyi temenni eden halkın kararan ruhunu, tükenen ümitsizliklerini gören, işiten mumla aranıyordu. Bununla kalmayıp, sofradaki sarhoşların şeytani ruhlarını okşamak için davul, zurna ve buna benzer çalgılar eşliğinde türkücüler ve şakşakçılar emirlerine amade olmakla, sofraya kırıntılarından faydalanmayı ve sofraya artıklarını yanlarına getirmiş oldukları yağlıklara doldurmayı, çocuklarını sevindirmeyi lütuf görmeye, zevati eğlendirerek minnet borçlarını ödemiş oluyorlardı. Eğlence

esnasında Prizrenli Kara Cafo'ya ait türkü sözlerinden esinlenerek "Alta kalan canı çıksın" naraları atılırken ödüllendirilen zevatin şehveti zirveye ulaşmış, yaşasın Komünist Partisi, yaşasın Sosyalist Federatif Yugoslavya Halk Cumhuriyeti, Yaşasın Yoldaş Tito sesleri türküleri karışarak, halkın ümitlerini başka bir bahara bırakıyordu.

Evinde bulunan bütün yiyecek gıdaları alınan, bir lokma ekmeğe, bir tas ayrına muhtaç kalan Salih, hayatı boyunca görmediği, büyüklerinden de işitmediği bu durumun tahlilini yaparken, uzaktan bacanağının oğlu olan Ravusalı Muharrem'in parti yetkililerince davul zurna eşliğinde evinden alınıp, kasabanın çıkışında çukura itilip, kurşunla vurularak öldürüldüğü haberi üzerine geleceğe kalan umudunu da yitirerek, hasta yatağını çevreleyen, gizli gözyaşlarıyla son anlarına eşlik eden eş ve yakınlarına: "Bu toprakları vatan yapan ecdadımızdan Allah binlerce kere razı olsun. Asırlarca insanların canına, malına, namusuna zarar getirmeden Allah'ın emirleri ve kanunları doğrultusunda birlikte yaşama ve yaşatma şartlarını uygulayarak, ak yüzle tarihe veda ettiler. Kimsenin gücüne, kuvvetine, diline, dinine, kültürüne bakmadan birlikte yaşama sanatını gelecek nesillere, mensup olduğumuz din kardeşlerimize ve tarihe miras bıraktılar. Ancak görünen o ki bizler için burada hayat kalmadı. Ben son anlarımı yaşıyorum. Emanetim odur ki benim neslimden gelecekler Anavatanımız Anadolu'ya göç etme yollarını aramalı ve nesillerin devamını vatan topraklarında sürdürmelidirler. Her ne kadar siyasi platformlarda ve değişik kürsülerde milletleri arkalarında sürükleyen politikacılar, değişik akımlara mensup kişiler, emperyalist batılı güçler ve bütün şer odakları ecdadımızı akla gelmeyecek iftiralarla lekelemeye çalışacaklarsa da günü gelecek zalimlerin şerlerinden kurtulamayan nesiller, ecdadımızın uygulamış olduğu düzeni arayacak, haksızlığa uğradıkları acıları tarih huzurunda yüksek sesle akademik ve siyasi platformlarda seslendireceklerdir. Günü gelecek, zamanbuna şahitlik edecek, tarih yeniden yazılacak ve hak yerini muhakkak bulacaktır,1 diye yakınmaktaydı.

Salih emanetini neslinden gelecek kuşaklara vasiyet edip, ruhunu Allah'a teslim ettikten sonra Tito Yugoslavya'sı temellerini sağlamlaştırmaya ve üzerinde duvarlar örmeye devam ederken AVNOY'da alınan kararları sümen altı edip, Müslüman milletleri birinci sınıf vatandaşlığın dışına bırakıp, renk değiştiren ÇETNİK ve USTAŞLAR'la yol yürümeyi uygun görmüş oldu. Yoluna devam edip, "dün dündür, bugün bugündür" mantığıyla alınan siyasi kararları uygulamayı seçerken bir ara eğitim, kültür, ekonomi, siyasi ve saire alanlarda bölgede hatta dünya ülkeleri arasında sayılan ve değer verilen ülke durumuna geldi. Bağlantısız Ülkeler Teşkilatı'nın meyvelerinden yararlanırken, yola devam ettiği ve üstün gördüğü (Sırp, Hırvatlar, Slovenler) milletler arasında milliyetçilik kavgası, ben büyüğüm, hakimiyet benim elimde olmalı nefsani fikirleri herkesin anlayacağı dilde güçlerini göstermeye başladılar. Bazı tedbirler alındıysa da yıkım hareketleri yoluna tam gaz devam

edildi. Tito ömrünü tamamlayıp tarih sahnesine çekilince, ayrılış türküleri eşliğinde silah sesleri ülke çapına yayıldı. Sırp Çetnikleri ve Hırvat Ustaşları, Avrupa Birliği Barış havarilerinin teşvik ve yardımlarıyla Müslüman Boşnakları telef edip ortadan kaldırmak için birbirleriyle yarış haline girmiş oldular. Yirminci yüzyılın sonlarında böyle bir vahşeti beklemeyen Boşnaklar, derin bir şaşkınlıktan sonra toparlanıp hem Sırp Çetniklerine hem Hırvat Ustaşlarına hem de Batı Havarilerine karşı atağa geçince, dünya düzenine şekil veren Haçlı zihniyet şaşkına döndü. Boşnakların daha ileri başarılarının önünü kesmek için Deyton Anlaşması masaya koyuldu.

Deyton Anlaşması'yla Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti tarih sahnesinden tamamen silindi. Yerine paramparça yutulmaya uygun devletçikler çıkmış oldu. Çıkan bu devletçikler arasında Müslümanların yönetiminde yamalı bohça bir Bosna Hersek, Batının Şemsiyesinde koruma ve destekleme altına alınan Hırvatistan ve Slovenya, kendini Slavların hamisi olarak gören dişleri sökülmüş, verilene rıza göstermenin dışında hiçbir seçeneği kalmamış, kızgınlığı geçmemiş bir Sırbistan, siyasi ve askeri gücü olmayan, Batının emirleri ve istikametlerine boyun eğerek yaşama hakkı verilen Makedonya, Karadağ ve Kosova...

Dünya değişti, değişmeyen Papazın Adaleti ve Kara Cafo'nun "Alta kalanın canı çıksın" sözleri kaldı. Papazlık mekanizması günümüzde Beyaz saraylarda, Kremlin meydanlarında, Avam Kamaralarında, Havra dehlizlerinde, medeniyetten ve insanîyetlikten nasibini alamamış Humeyni'nin tabiriyle büyük şeytanlar tarafından kararlar alınıp, fütursuzca dünyanın gözleri önünde insanlarla alay edercesine uygulanmaktadır. Müslümanları, gayrimüslimleri ve dünya kamuoyunu arkasına alan güç, başta Orta Doğu olmak üzere bütün dünyayı toz dumana katmaktan, kanun-nizam demeden insanlığa zulüm etmekle Kur'an-ı Kerim'in bahsettiği ayetlerindeki hükmünü yerine getirmekle ömrünü tamamlamakta olduğu görülmektedir.

İkinci Dünya Harbi sonunda Birleşmiş Milletler Teşkilatı kurulmuş, insan haklarına önem verilmiş, büyük-küçük, zengin-fakir her ülkenin Birleşmiş Milletlerde temsil hakkı tanınmış ve karara bağlanmıştır. Varlığını koruyan bu Milletlerarası Teşkilat siyasi platformlarda güce dayalı sıfatları bulunan ülke ve kurumlarının güçleri ile donatılarak 21. Yüzyıl dünyasında medeniyetin yüz karası olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu şeytani yaratıkların acıma duyguları yerine nefretleri zevk verdiği için "Alta kalan, canı çıkanların feryatlarını duyan, işiten yok... Yirmi birinci yüzyılın birinci çeyreğinde bile herkesin gözü önünde yaşanan olaylara bakıldığında dünden bugüne değişen bir şey olmadığı görülmektedir. Unutmamak gerekir ki şeytani fikirlerin güçleri varsa, fakirlerin, yoksulların, kimsesizliklerin de Allah'ı vardır... Elbet mazlumların feryadı Arş'a ulaşacak, hiç şüphe yok ki zalimlerin hesabı hakka, hukuka ve hakkaniyete uygun olarak kesilecektir... (En'am 146.

Kuzey Makedonya mektubu

“MENZİLE KOŞAN SÜVARİLER” ADLI ESERE DAİR GÖRÜŞLER

Dr. Mümin Ali

Balkan Türk Edebiyatı, özelde ise Makedonya Türk Edebiyatı her geçen gün yeni eserler ile bilhassa de öykü türü açısından ortaya koyulan yapıtlarla sevindirici bir şekilde ülke sınırları dışına taşmaktadır. Ayrıca Osmanlı-Türk Edebiyatının devamı kabilinden ve tarihsel bağı açısından Türkiye ile birlikte yürümeye devam eden bir konumdur. Kaleme alınan bu metinde, ana hatlarıyla yakın zamanda yayımlanan ve ciddi bir okur ile beğeni kazanan Kuzey Makedonyalı öykü yazarı Kurt'un "Menzile Koşan Süvariler" adlı eserine değinilecektir. Bu vesileyle maksat, eserler vasıtasıyla Makedonya Türk Edebiyatını Türk okurlarıyla tanıştırmak, daha yakından tanıtmak ve bazı değerlendirmelerde bulunmaktır. Çünkü Evlâd-ı Fâtihân'da Türkçe olarak kaleme alınan ve neşredilen her eser umut aşladığı gibi aynı zamanda da bir motivasyon membaidir.

Günümüzde öykü alanında hem edebî-estetik değeri yüksek olan metinler verilmekte hem de aynı zamanda teorik manada öykü ve hikâye alanında tanımlarına ilişkin literatürde kaynak eserler bulunmaktadır. Ancak konumuz itibarıyla bu meseleye sadece dikkatleri cezbetme manasında değinilmekle yetinilmektedir.

Kuzey Makedonya Türk Edebiyatı, 2000'den sonra öykü alanında ilerleme kaydederek, günümüz itibarıyla önceki nesilden almış olduğu bayrağı kararlı bir şekilde devam ettirdiği görülmektedir. Necati Zeke-riya, İlhami Emin, Fahri Kaya vb. genellikle çocuklar için yazdıkları öyküleri ile gündeme gelirken, modern manada günümüzde öykü alanına ciddi bir eğilim olduğu görülmektedir.

Misal olarak yakın zamanda YTB katkılarıyla neşredilen, Kuzey Makedonyalı araştırmacı yazar Özlem Kurt'un Menzile Koşan Süvariler isimli öykü kitabı bunlardan sadece bir tanesidir.

“Menzile Koşan Süvariler”

YTB desteği ile Türkiye/Ankara'da Uzam Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kurt, Modern-Postmodernist bir bakış açısıyla kaleme aldığı öykülerinde, bireylerin kendi benlikleriyle verdikleri savaşları ironik ve sarkastik bir dil ile okuyucusuna sunmaktadır. Menzile Koşan Süvariler adlı kitap on yedi öyküden oluşmaktadır. Kurt, sürükleyici üslubu ile düşünceli okuyucuya hitap ederken aynı zamanda şiirsel bir tavrı da öykülerinde hissettirmektedir. Etkileyici bir anlatım ile kaleme alınan öyküler Balkanlara dair bilgi sunduğu gibi, aynı zamanda Balkanların kanayan yarası olan göç konusundan tutun da modern dünyanın trajedisini olarak karşımıza çıkan bireylerin içsel savaşlarını da işlemektedir.

Kitabın arka kapağında yer alan pasaja bakıldığında öykülerle dair okura ipuçları sunulmaktadır.

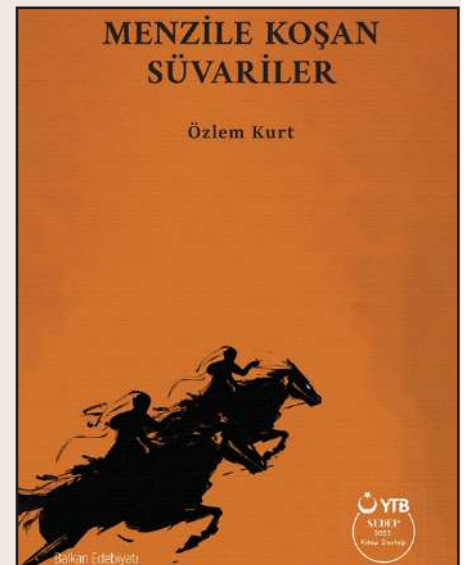
“Balkan bozgununda savaş ve yoksullukla girdiği cidali kaybeden babalar, geride kalan yetimlerle dedelerinin yaşam mücadelesi; göçler, göçemeyişler arasında büyüyen ama hep hayret çağında kalan öykü kişileri... Gerçekliğin düşse, düşün gerçekliğe ulandığı metinler arası geçişler, tarihî kişiliklerle öykü kişileri arasında tebessüm ettiren diyaloglar Menzile Koşan Süvariler'in zengin, sıra dışı anlatı atmosferini dokunaklı, sade bir dille kuruyor.”

Yer yer fantastik unsurlara da yer verilen öykülerde, Kuzey Makedonya Türk Edebiyatı nezdinde

edebî tür olarak gelecek vadeden bir gelişme olarak kaydedilmektedir. Türkçe kullanım açısından önemli gelişmeler olarak değerlendirebileceğimiz bu tarz eserler hem tapu değerinde hem de estetik yönüyle gelecek olan nesillere seslendiği gibi Balkan Türk Edebiyatı nazarında elzem bir konumu temsil etmektedir. Yerel öğelere yer verilmesi ise Makedonya Türk Edebiyatı özelinde, belgesel bir yanı da gözler önüne sermektedir. Bilindiği üzere Balkanlardaki süvari söylemi kadim bir maziye dayanmaktadır. Eser hoş tasarımı ve dikkat çeken ismiyle Balkan Türk hikâye geleneğiyle menzile koşmaya devam etmektedir.

Bu yazıyı Balkanların öyküsüne, kültürüne dair bir soru işareti, küçük bir davet olarak kabul edin lütfen. Sevgili okurlar! Esere, kitap satışı gerçekleştiren internet sitelerden yahut aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz: (<https://uzam.com.tr/kitap/menzile-kosan-suvariler>)

Öyküyle kalın diyor, Balkanlar'dan/Makedonya'dan selamlarımızı sunuyoruz.

“Atatürk” Lisesi’ne Dil Laboratuvarı

Mamuşa Belediyesi Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Müdürlüğü’nün girişimleri sonucu beldemizdeki “Atatürk” Lisesi bir laboratuvara daha kavuştu. Söz konusu lisede bu kez çoktandır gereksinimi duyulan yabancı dil laboratuvarı hizmete verildi. Şubat ayının ortalarında düzenlenen bir törenle hizmete verilen dil laboratuvarı sayesinde burada öğrenim gören öğrenciler yabancı dil derslerini daha kolay, uygulamalı bir şekilde yapabilecekler. Dil Laboratuvarı Kosova Türk Temsil Heyet Başkanlığı desteğiyle hayata geçirildi.

Laboratuvarın 09 2024 Cuma günü hizmete verilmesi dolayısıyla söz konusu lisede düzenlenen açılış törenine başta evsahibi sıfatıyla Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, Belediye Kültür Eğitim Gençlik ve Spor Müdürü Türker Mazrek, KDTP Başkanı Fikrim Damka milletvekilleri Fidan Jılta, Enis Kervan, TC Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı, TC Prizren Başkonsolosu Celal Doğan, Kosova KFOR Komutanı Tümgeneral Özkan Ulutaş, Kosova TTHB Başkanı Albay Sabri Karamürsel, belediye çalışanları, öğretmen ve öğrenciler katıldılar.

Dil laboratuvarının yabancı dillerin daha kolay ve çağdaş yöntemlerle öğrenilmesine katkı sunacağına belirtildiği açılış töreninde belediye ve lise yetkilileri laboratuvarın gerçekleştirilmesi konusundaki desteklerinden dolayı Türk Temsil Heyet Başkanlığı’na teşekkürlerini belirttiler.

“Atatürk” Lisesi’ne halı saha

“Atatürk” Lisesi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü ile Uluslararası Göç Örgütü IOM’un ortaklaşa girişimiyle halı sahaya kavuştu. Bu saha “Anadolu” İlkokulu ile lise öğrencilerinin yanısıra Mamuşaspor Futbol Okulu ve Mamuşalı sporsever gençlerin hizmetine sunulacak.

“7 Mart” Kosova Öğretmenler Günü Dolayısıyla “Atatürk” Lisesi Öğretmeni Fikret Mazrek’e “Yılın Öğretmeni” Ödülü

Fikret Mazrek’e Eğitim Bakanı A. Nagavci takdirname sunarken

Mamuşa “Atatürk” Lisesi’nde tarih-coğrafya öğretmeni olarak görev yapan Fikret Mazrek 07 Mart Kosova Öğretmenler Günü dolayısıyla Mamuşa Belediyesi Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından Yılın Öğretmeni Ödülü’ne layık bulundu. “Atatürk” Lisesi’nde uzun yıllardan bu yana çalışan Fikret Mazrek bu ödüle görev yapmakta olduğu söz konusu lisedeki Türkçe eğitime sunduğu örnek katkısıyla layık bulundu.

Fikret Mazrek aynı zamanda Kosova Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından her yıl 07 Mart Kosova Öğretmenler Günü dolayısıyla geleneksel olarak ülkedeki belediyelerden her birinde Yılın Öğretmeni seçilen öğretmenlere görev yaptıkları belediyelerdeki eğitime sundukları katkı için verilen Eğitim Bakanlığı Takdirnamesi ile de ödüllendirildi. Fikret Mazrek’e takdirnamesi 07 Mart 2024 Mart tarihinde Priştine’de düzenlenen ve Kosova Başbakanı Albin Kurti’nin de hazır bulunduğu törende Kosova Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanı Arberie Nagavci tarafından sunuldu.

Mamuşa’da doğan ve ilkökullü lise öğrenimini Mamuşa’da okuyan Fikret Mazrek yüksek öğrenimini de Türkiye’de, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi / Buca Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü’nde yüksek lisans mezunu olarak tamamladı.

“Mamuşa” dergisi olarak değerli öğretmenimiz Fikret Mazrek’i Türkçe eğitime sunduğu örnek katkısıyla layık görüldüğü bu değerli ödülleri için kutlar, eğitimdeki başarılarının devamını dileriz.

Suphi Mazrek'i ölüm yıl dönümünde anıyoruz

ŞİİRLERİNDE MAMUŞA'YI, UMUDU YAŞATAN BİR ŞAİRDİ

Kosova Türk edebiyatında köy konulu şiirleriyle ad yapan Suphi Mazrek bundan dört yıl önce, 04 Şubat 2020 tarihinde, çok sevdiği Mamuşa hakkında daha çok şiir, hikaye yazacak, burada faaliyet gösteren dergi ve gazetelere doğup büyüdüğü Mamuşa'daki siyasal, ekonomik kültürel gelişmelere ilişkin daha çok haber yapacak genç bir yaşta amansız bir hastalık sonucu Hak'ın rahmetine kavuşmuştu.

1965 yılında Mamuşa'da doğan, ilkokulu doğduğu beldede, Liseyi Prizren'de tamamlayan Suphi Mazrek Mamuşa Belediyesi'nde memur olarak görev yapıyordu. Bu arada daha Yugoslavya döneminde başladığı edebiyat alanındaki çalışmaları çerçevesinde özellikle şiirleriyle tanınan Suphi Mazrek aynı zamanda daha vaktiyle Üsküp'te yayımlanan "Birlik" ile Priştine'de yayımlanan "Tan" gazetelerine yaptığı haberler, bu gazetelerin bünyesinde çıkan dergilerde yayımladığı şiirleriyle dikkatleri üzerine çekmeyi başlamıştı. Şairin "Tan" Yayınları arasında çıkan "Tito Şiiri" adında bir şiir kitabı bulunuyor. İkinci şiir kitabını baskıya hazırladığı bir sırada genç yaşta ölümü ailesi, yakınları ve sevenleri için olduğu kadar Türk edebiyatı için de üzücü bir kaybı oluşturmaktaydı.

Suphi Mazrek bir kültür-sanat aşığıydı da aynı zamanda. Mamuşa 'da 1979 yılında kurulan "Aşık Ferki" Kültür-Sanat Derneği'nin kurulmasında, gelişmesinde kurucu bir üye ve bu arada uzun yıllar başkanı olarak çok büyük hizmetleri geçmişti. Onun başkanı olduğu yıllarda "Aşık Ferki" Derneği Kosova, Yugoslavya'da olduğu gibi aynı zamanda Türkiye'deki çok sayıda kültür-sanat festivaline de katılarak sergilediği Mamuşa Türk halk sanatı, folkloru ve türkülerıyla çok sayıda ödüle ve takdimnameye layık bulunmuştu.

Suphi Mazrek 05 Şubat 2020 tarihinde vefat etmişti. Ölümünden bu yana aradan dört yıl geçmiş bulunuyor. Ölümünün 4. yılında Mamuşa Dergisi olarak kendisini rahmetle anıyor, şiirleriyle yad ediyoruz.

YEŞİLLİK

Bir bakıver köyümün ovalarına
Her yerde ağaçlar boy vermiş
Yeşillikler özgürlük verir bana
Akşam bir çiçek bahçesidir sanki
Doyamam çiçeklerin nefis kokularına.

Özlemim artar sevgim boy verir
Bir başkadır birlikte geçen yazlar
Yeşillikler ve çiçekler içinde
Köyümde geçen mutlu günler ve aşklar
Doyamam çiçeklerin nefis kokularına.

YAĞMUR

Yağmur bilemedin mi çiftçilere acımayı
Günler haftalar geçti sensiz
Tek tek kuruttu ekinleri şu güneş
Kızarmış toprak kor oldu
Yüreklere keder doldu.

Ne zaman yağacaksın yağmur
Toprağın, köylünün umudu sende
Bir gün yağacaksın diye
Bakışlar, gözler gökyüzünde
Çiftçinin, çocukların halini düşün
Ekmeksiz kalabilirler bir gün
Sen inadını sürdürürsen böyle.

EŞİME

Bizim de bir gün kaderimiz güler, üzülme canım!
Nasıl ki ağaçlar çiçeğe durmuş
Nasıl ki bütün kuşlar ilkbaharın gelişine seviniyor
Sabret, bu da geçer, üzülme!
Yorma kendini
Üzme o tatlı canını...
Bizim de yüzümüz güler bir gün!

Bu da geçer
Geçse de aylar, yıllar
Dert etme sen
Kapımızı mutluluk çalar bir gün
El ele koşacağız ovalarda
Dizinde yatıp türküler yakacağız beraber
Şu dertten kurtulacağız
Hadi gülüver de, güller açsın yüzünde
Gül ki karanlık güllerimiz son bulsun

Sen dert etme canım
Bize gülecek günler yakındır.

GURBET YOLU

Bayram Mazrek Mızrak, Mamuşa/Kosova

Haziran ayının sonarına doğru ortaokul için sonuna varmak üzereydik. Birkaç gün sonra iki buçuk aylık yaz tatiline ayrılacaktık. Öğretmenlerimiz o günlerde yılsonu yaklaşıyor diye yıl boyunca kaydetmiş olduğumuz tespit edebilme konusunda çaba gösteriyorlardı. Ortaokul üçü pekiyi dereceyle tamamlamıştım. Tatile ayrılmıştık. İki buçuk aylık tatildi. Uzundu yani. Tatilimi nasıl değerlendirebileceğimi düşünüyordum. Tatil dedimse de eğlenmek, tatilin tadını çıkarmak gibi konular aklıma gelmiyordu. Çalışmak, okul masraflarını karşılayabilmem için para kazanmak gibi, ekonomik anlamda çıkış yolu arıyordum. Para konusunda bayağı sıkıntılarımız vardı. Ailemiz sadece rahmetli babamın emekli maaşıyla geçiniyordu. O yıllarda benden birkaç yaş büyük sayılan kardeşim Lütfü Slovenya'da çalışıyordu. Okul masraflarını garantilemem için yapabileceğim tek iş o topraklara gidip kardeşimin yanında çalışmak olduğunu düşünmüştüm. Fakat nasıl? Nasıl dedimse şunu kastetmek istiyorum. Bu yaşa kadar hiç gurbet ellere düşmemiştim. Bunun sonucu olarak kesin karar vermekte biraz tereddüt içerisindeydim. Kardeşimin yanına gidebilmek için bir arkadaş bulmam gerekiyordu. Durumu anneme de anlattım. Madem gitmek için bu kadar hevesliydim, bu uzun yolculuğa dayımın oğlu Davut ile gitmemi önerdi. Davut bu yerlere birkaç kez gitmişti. Buraları iyi biliyordu. Davut'a bu teklifte bulunduğumdahiç düşünmeyim falan demeden kabul etti. Hayır diyebilirdi. Çünkü o günlerde yeni evlenmişti. Gideceğimiz günü belirledik. İlk önce yanına varacağımızdan haberi olsun diye Lütfü'yle telefonlaştık. Bize birkaç günlüğüne iş bulma konusunda yardımcı olmasını istedik. Yardımcı olacağını söylemişti.

Yolculuk yapacağımız gün geldi. Gidiş mesafesi ilk olarak Prizren-Belgrad oluyordu. Prizren'den Slovenya'nın baş kentiLüblana'ya gidebilmek için o zamanlarda hiç aktarmasız olarak ne bir otobüs ne de tren vardı. Durum böyle olunca oralara gitmek için ilk önce Belgrad'a varmamız gerekiyordu. Belgrad'a trenle gitmeye karar verdik. Prizren'den Belgrad'a tren her akşam saat 19'00'da vardı. Nihayet yolculuk yapacağımız gün geldi. Biletleri temin etmiştik. Başka önemli bir işimiz yoktu. Akşamın, daha doğrusu yola çıkacağımız saatin gelmesini, dakikaları sayarak sabırsızlıkla bekliyorduk. Özellikle benim gurbete yolculuğum ilk sefer olduğu için , sabırsızlık duyguları benim yüzümde daha fazla hissediliyordu. Yola çıkacağımız an gelmişti. Uğurlamak için annem ve teyzem de yanı-

mıza, tren istasyonuna geldiler. Tren istasyonu altı, altı buçuk suları yakınlarını uğurlamaya gelen aile yakınlarıyla doluydu. O anlarda istasyon avlusunda akrabalarca yolculuğa uğurlananlar çember içine alınmış, trenin hareket edeceği ana kadar, teselli etme anlamında son sohbetler gerçekleşiyordu. Dayımla ben de istasyon avlusunun bir köşesinde annem ve teyzemin vermiş oldukları nasihatleri dikkatle dinliyorduk. Tren istasyonunda bu tür olaylar yaşanırken yolculuk yapacak olanların, trende yerlerini almamız için hazır olun işareti anlamında yüksek sesle tren düdüğü çalmaya başladı. Çok can yakıcı bir işaretti. Çaldığı zaman yüreğimde derin bir acı hissettim. Bu düdüğü sesi ardından istasyon avlusundaki gurbetçilerin tümü yakınları tarafından el sıkışıp kucaklaşarak vedalaşmaya başladılar.

Anlatılması çok zor dakikalar yaşanıyordu. Dayımla ben de annem ve teyzemle vedalaşarak trene doğru ilerlemeye başladık. Başıma ilk defa böyle bir olay gelmişti. Bundan olacak ki annemle birbirimize sarıldığımızda gözyaşlarımı tutamadım. Annem de ağlamaya başladı. Tren koridorunda azıcık bir uğraşın ardından bilet üzerinde yazılan numaralı kompartımanı bulduk. Yerimizi almazdan önce ilk olarak yol botunca annemin yiyecek için hazırladığı erzakımıza bir yer bulmaya çalıştım. Bunu başardıktan sonra pencereye yanaşınca gözlerim bizi son ana kadar tren istasyonunda bekleyip duran annem ve Fatma teyzemeilişti. Yanan yüreğim acı doluydu. Ayrılmak çok zordu. Maalesef trenin yola çıkması gereken dakikalar gelmişti. Kesintisiz, durmadan tren düdüğü çalmaya başladı. O anlarda ister tren istasyonunda yakınlarını uğurlamaya gelenler, ister trenin içerisinde pencerelelere yaslanan biz yolcular karşılıklı olarak el sallamaya başladık. Tren yoluna devam ederek aile yakınlarımızdan biz gurbetçileri, kısa sürede yırdı. Annem ve teyzem gözden iyice kayboluncaya kadar pencereden başımı çekemedim. Yolculardan çoğu bu tür olayla karşılaşıyordu.

Koltuklara dayımla yan yana oturmuştuk. Çok zor anlar yaşamaya başladım. Dayım fark etmişti. Sıkıntıdan kurtulmam için alaya edici kimi fıkralarla beni teselli etmeye çalıştı. Tren raylar üzerinde var gücüyle yoluna devam ediyordu. Bazı şehir veya köylerden geçerken raylara yakın insanların daha dikkatli davranmaları için arada bir düdüğünü çalıyordu. Yol boyunca beni en çok sıkıntıya sokan zaten bu sestti. Düdüğü kaç

sefer çaldıysa yüreğimde hep acı hissettim. Dayımla yol boyunca dereden tepeden sohbet ederken uykumuz da gelmeye başlamıştı. Vakit çok geçmeden zaten uyumuştuk. Sabah kalktığımız zaman kendimizi Belgrad tren istasyonunda bulduk. Uykudan uyanmamıza trendeki kalabalık insanların inmek için birbirleriyle sesli olarak konuşmaları neden oldu. Uykudan uyandıığımızda Prizren'den buralara kadar geldiğimiz trenden, aceleyle indik. Hiç vakit kaybetmeden bu büyük garda, Lüblana'ya gidecek treni aramaya giriştik. Azıcık bir uğraşın ardından bu istikamete gidecek olan trenin on birinci peronda bulunduğunu öğrendik. Tren Slovenya'nın başkenti Lüblana'ya bir saat sonra hareket edecekti. Dayımla bu kısa süreyi daha iyi değerlendirmek için yapmamız gereken ilk işbilet satın almak oldu. İlk defa böyle büyük bir şehre gelmişim. Her şey bir rüya gibi geliyordu. İstasyonda kalabalık insanları, trenleri, büyük, yüksek binaları gördüğümde hayrete düşmüştüm. Robot gibi olmuştum. Bir o yana bir bu yana bakıyor, ara sırada bu kalabalıkta dayımın nereye gittiğini, ne yaptığını izleyerek onu kaybetmeye özen gösteriyordum. Bir saat içinde Belgrad tren istasyonunda gereken tüm işlemlerimizi tamamladıktan sonra dayımla Lüblana'ya gidecek trendeki yerlerimizi almıştık. Slovenya'nın başkenti Lüblana'ya hareket eden bu tren Prizren'den Belgrad'a yolculuk yaptığımız trenden daha konforluymuştu. Elektrikle çalışıyordu. Çok hızlı hareket ediyordu. Ortalık iyice aydınlanmaya başlamıştı. Tren raylar üzerinde tüm hızıyla Lüblana'ya doğru yola devam ederken, ben camdan ilgiyle dışarıdaki manzarayı seyrediyordum. Şehirler, köyler, dağlar, tarlalarda çalışanlar verimli arazilerde ekili dikili mahsuller ilgimi çekiyordu. Sekiz dokuz saatlik bir yolculuğun ardından ilk olarak Hırvatistan'ın başkenti Zagreb'e, daha sonra da Lüblana'ya vardığımızda saatler öğleden sonra üç buçuk olmuştu. İkinci vakti yaklaşmıştı.

Trenden iner inmez gardan çıkarak tramvay istasyonunu aramaya koyulduk. Domjaleye'ye gidecektik. Litfö ağabeyim Lüblana'dan yedi kilometre uzakta bulunan şirin, küçük, ekonomisi güçlü olan Domjale'de çalışıyordu. Domjale yolculuğumuzu tramvayla yapmamız gerekiyordu. Lüblana şehri de bayağı ilgimi çekmişti. Özellikle şehir sokaklarındaki sakinlik bir tek çocuğun bile ortalıkta olmayışına hayret ediyordum. Tramvayla on beş dakika kadar yaptığımız bir yolculuğun ardından kardeşimin çalıştığı Domjale şehrine gelmiştik. Gerçekten güzel ve zengin bir şehirdi. Burada küçük sanayi dalında çok sayıda fabrika çalışmalarını sürdürüyordu. Domjale'ye geldiğimizde bayağı yorgun ve bitkindik. Yorgunluğumuzu gidermek için bir an önce kardeşimle görüşüp kaldığı eve yerleşmek istiyorduk. Dayım Lütfü'nün kaldığı evi biliyordu. Bir taksiye atlayıp eve geldik. Kapı kapalıydı. Bu saatlerde kardeşim hala işyerinde çalışıyordu. Yaptığı iş inşaatçılıktı. Taksi bizi kardeşimin kaldığı evin yakınlarında bırakıp gitmişti. Kapının kapalı olduğunu

gördüğümüzde çaresizliğe kapılıp ne yapacağımızı şaşırдық. Yorgunluk üzerimize bir hayli çökmüştü. Evin bahçesinde oturduk. Lütfü'nün işten dönmesini bekliyorduk. Bir iki saat sonra geldi. Bizi görünce çok sevinmişti. Önce birbirimize sarılarak hasret giderdik. Bizi fazla bekletmeden içeriye aldı. Evin bir odasında hemşerimiz Tahsin amcayla birlikte kalıyordu. Tahsin amcayla da görüştük. O akşam bizi çok güzel misafir etmişlerdi. Doğum yeri, memleket hasretinden gece geç saatlere kadar bize çeşitli sorular sordular. Uyumamışlardı. Soru sormaktan bıkmıyorlardı. Saatler yarı geceyi geçmişti. Yorgunluktan gözlerimiz kapanıyordu. Sonunda uyumak istediğimizi fark ettiler. Odada sadece ii karyola bulunuyordu. Birinde dayımla ben, diğerinde kardeşimle Tahsin amca yattılar. Sabah erkenden kalmıştık. Kahvaltı yaptıktan sonra Lütfü ile Tahsin amca işlerine gittiler. Dayımla ben evde kaldık. Bize kendileri işten dönünceye kadar evden dışarı çıkmamamızı söylemişlerdi. Kardeşim çalıştığı şirkete bizim de çalışmamız için ricada bulunacaktı. Onların yoğun uyarılarına rağmen maalesef akşama kadar odada kapalı duramadık. Davut dayım çıkıp biz de iş arayalım dedi. Domjale'yi iyi biliyordu. Bu güzel şehri gezmeye başlamıştık. Gördüğümüz tüm inşaat alanlarında işçiye ihtiyaçları olup olmadığını soruyorduk. Maalesef hepsinden hayır yanıtını almıştık. İş ararken nu hayır yanıtları karşısında sabrımız tükenmişti. Bu temmuz sıcağında bayağı da yorulmuştuk. Ayaklarımız şişti. Daha fazla yürüyebilmek için gücümüz kalmadı. Bir kenara çekilerek biraz olsun yorgunluğumuzu gidermek için uygun bir yer bularak oturmuştuk. Buralara geldiğimize bin pişmandık. Düşünceli düşünceli birbirimize bakıyorduk. Çok dalgındık. Ne yapacağımızı şaşırılmıştık. Dayım benden büyüktü, sigara içiyordu. Arada bir dumanı hızlıca çekerek üflüyordu. Ben de oldukça üzgündüm. Hiç konuşmuyorduk. Bir süre sessizliğimiz karşısında hayallere kapılarak ne yapacağımızı düşünürken yoldan geçen bir polis arabasındaki polisler nasılsa bizi gördüler. Yabancı olduğumuzu fark etmişlerdi. Arabayı durdurdular. Yanımıza gelerek kimliklerimizi istediler. Ben ne istediklerini anlamamıştım. Sloven dilini hiç bilmiyordum. Davut kimliklerimizi istediklerini, çıkarıp vermemiz gerektiğini söyledi. Polislere imliklerimizi çıkarıp vermiştik. Kosovalı olduğumuzu görünce hiç soru sual etmeden bizi arabaya alarak karakola götürdüler. Başıma böyle bir olay ilk defa gelmişti. Korkmaya başladım. Kötü düşünceler aklımdan geçiyordu. Domjale karakoluna gelmiştik. Burada bize birçok soru sordular. Boy ve bedenimizin ölçüsünü alarak yazıp çizdiler. Karakolda iki saat kalmıştık. Gereken tüm işlemler yapıldıktan sonra buraya neden geldiğimizi ve nerede kaldığımızı sordular. Çalışmak için geldiğimizi, iş aradığımızı söyledik. Çaresizliğe kapılarak polislere Lütfü'nün evinde kaldığımızı da bildirmiştik. Bizi yine arabaya alarak kardeşimin kaldığı eve getirdiler. Ağabeyim işten dönmüştü. Bizi evde bulamayınca nereye

gittiğimizi merak ediyormuş. Evden çıkmayacağımıza dair kendisine söz vermiştik. Bizi ve polis arabasıyla döndüğümüzü görünce kötü bir şeyler yaptığımızı zannederek korkusundan yüzünün rengi sapsarı olmuştu. Arabadan ilk olarak polisler çıktı. Lütfü'den Davut ve benim hakkında bilgi aldılar. Lütfü polisler benim kardeşi, Davut'un da dayısı olduğunu anlattı. Yanından birkaç gün misafir kalacağımızı söyledi. Karakolda biz de zaten aynı ifadeleri vermiştik. Lütfü'nün anlattıkları bizim söylediklerimizle uyuşuyordu. Polisler bunun farkına vararak bizi kardeşimin yanında bırakarak gittiler. Lütfükendisinden habersiz şehre çıktığımızı kızmıştı. Polislerin başına kötü bir iş açacaklarından korkuyordu. Artık iş işten geçmişti. Dayımla kendimizi polisler yakalatmıştık. Kardeşimin bize ettiği nasihatleri boşunaydı. Lütfü durmadan bu konu hakkında konuşuyordu. Bir ara azıcık sinirleri yatışınca Davut boş bulunarak konuşulmuştu ne yaptığını sordu. Cevap vermedi. Azıcık sustuktan sonra kaşlarını yukarıya doğru kaldırarak bir iki defa “zor, zor...” dedi. Dayım “zor olan nedir?” diye sordu. Kardeşim çalıştığı inşaatta işçiye gereksinim durulmadığını söyledi. Bu haberden sonra dayımla iş konusunda var olan umutlarımızı büsbütün yitirmiştik. Ne yapacağımızı şaşırдық. Çaresizliğe kapılmıştık. Lütfü'ye daha fazla yük olmak istemiyorduk. Evimize, köyümüze dönmeyi düşünüyorduk. Buna kardeşim Lütfü karşı çıktı. “Dönemezsiniz...” dedi. “Bir çaresine bakarız. Hemen dönerseniz özellikle ben köye rezil olurum. Burada da benim itibarım beş paralık olur. Bin kilometre aradık uzun bir yolculuk yaptınız. Hemen dönerseniz köylü hem sizinle hem de benimle alay eder...” dedi. Bize bu çeşit sözleri söylerken bir ara boş bulunup aklına çalışabileceğimiz bir yer geldiğini söyledi. “Size iş buldum...” dedi ayağa kalkarak. “Artık sıkılmayın. Evet, evet, iş buldum...” dedi birkaç kere. Kendisinden ansızın böyle sözleri işittiğimizde bozuk olan morallerimiz azıcık düzeldi. “Selim'i tanıyor musunuz?” diye sordu. Dayım “Hangi Selim?” diye sordu. “Komşumuz Celal Şişko'nun oğlu...” diye söze karıştı Lütfü. Dayım tekrar “E, ne olmuşselim'e” diyesordu. Lütfü “Ne olacak buraya gelince büyük adam oldu. Bir müteahhitle ortak iş açtılar. Onların işçiye gereksinimleri olduğunu biliyorum.” diye cevap verdi. Bu sözleri söyler söylemez iş konusunu görüşmek için hemen Selim'i arayıp bulmak için dışarı çıktı. Lütfü odadan çıkar çıkmaz dayımla yorgunluktan karyolalara yaslanan bedenlerimiz kısa bir süre sonra uykuya dalmıştı. Lütfü'nün dönmelerini beklemeden uyumuştuk. Kardeşim ise bu arada Selim'in akşamları nerede bulunduğunu bildiği için güçlük çekmeden görüşüp kendisine Davut ile Domjale'ye geldiğimizi, iş aradığımızı söyleyerek “Çalıştığınız inşaatta kendilerine birkaç günlüğüne iş verebilir misiniz?” diye sormuştu. Selim hiç düşünmeyim falan demeden “teklifi kabul ederek hemen “yarın gelsinler, işe başlasınlar” diye cevap vermiş. Lütfü Selim'den bu olumlu yanıtı alır almaz müjdeyi

hemen vermek kısa bir zaman sonra yanımıza geldi. Kapıyı hızlı hızlı açarak” müjde, müjde...” diye bağırdı. O anda bizim karyolalarda derin uykuya dalan bedenlerimiz Lütfü'nün bağırmalarıyla uyandı. Lütfü'ye “ne oldu, ne oldu? diyerek sorular sormaya başladık. “Ulan gamsızlar, umurunuzda bile değil. Güzel güzel uyuyorsunuz. Ne olacak, iş buldum, iş...” diye seslendi. “Hem de işe hemen yarın başlıyorsunuz...” Çalışacağımız yerin Selim'in inşaat alanı olduğunu da belirtti.

Selim müteahhit gibiydi. Ona yakın işçisi vardı. İşçilerin tümü Kosovalı hemşerilerimizdi. İnşaatçılıkta gerektiğinde temelinden damına kadar yeni evler yapıyordu. Gerektiğinde evleri iç ve dış olmak üzere sıvalıyordu. Çalıştırdığı işçiler her iki alanda da tecrübeliydiler. Davut'la sonunda iş bulduğumuza sevinmiştik. Hiç olmazsa masraflarımızı karşılayabilecek miktarda para kazanabilecektik. Çünkü cebimizde bir dinar para bile kalmamıştı. Yediğimiz içtiğimiz masrafların tümünü kardeşim Lütfü karşılıyordu. O akşam yine erken yatarak sabah erken kalkmıştık. Kardeşim bizi geç kalmadan bir an önce Selim'in çalıştığı inşaat alanına götürdü. Orada köylümüz Selim ve ortağıyla tanıştırdı. Ortağı da hemşerimiz sayılıyordu. Köyümüze yakın bir Arnavut köyündendi. İnşaata iş başı yapan bütün ırgatlarla ayrı ayrı tanıştık. Selim dayımla yapacağımız işi belirledi. O gün yapılacak iş sıvaydı. Selim bize ustalara harç yapmamızı söyledi. İşin bitimine kadar da işimizin bu olacağını belirtmişti. Davut dayımla ister istemez kabul etmiştik. İşe başladık. Artık Lütfü'ye yük olmaktan kurtulmuştu. Çalıştığımız inşaat alanındaki bir odaya biraz çeki düzen vererek oracıkta yatıyorduk. Mevsim yazdı ve ortalık da zaten sıcaktı. Ama inşaatçılık bayağı ağır bir işti. Özellikle bana, bu genç yaşında beton yaparak el arabasıyla bir hayli uzağa harç yüklü ağır arabayı itmek oldukça zor geliyordu. Fakat buralara kadar gelmişken her türlü zorluklara katlanmak mecburiyetinde kalmıştık. Aradan on güne yakın bir zaman geçmişti. Bu alanda var gücümüzle çalışıyorduk. Bazen çalışmamız geç vakitlere kadar uzuyordu. Çünkü yaptığımız işin karşılığında alacağımız paranın miktarı yevmiye değil, saate göre hesaplanıyordu. Öyle ki, günde kaç saat çalışırsan karşılığında o kadar para alacaktık. Bir saatlik iş gücümüzün değeri beş Batı Alman Mark'ıydı. Günde on saat çalışıyorduk. Gündeliğimizin miktarını elli Alman Markı'na çıkarıyorduk. İyi bir paraydı. Günde iki sefer yediğimiz yemeği işini gerçekleştirdiğimiz inşaatın sahibi karşılıyordu. Öyle ki masrafımız da olmuyordu. Arada sırada akşamları ya da pazar günleri eğlenmek için bir yere çıksak, bir yemek yesen, bir çay içsek birkaç yıl önce buralara çalışmak için gelen hemşerilerimiz karşılıyorlardı. Buralarda Davut dayımla ben misafir sayılıyorduk. Bu yaman gurbet ellerinde uzun zamandır ekmeklerinialın teriyle kazananbu gurbetçileri iyi tanıyorduk. Bir çoğu komşularımız sayılıyordu. Hepsi de bu acı veren gurbet

topraklarına,biz gibi iş, geçim konusunda sıkıntı çektikleri için mecburen gelmişlerdi. Çalışmayanlar, sokaklarda başı boş gezenler de vardı. Başı boş gezenler dediysek de iş bulamamalarından değil, keyiflerinden bunu yapıyorlardı. Bu hemşerilerimiz iş bulduklarında üç beş gün çalışıyor, üç beş gün de çalışmıyorlardı. Kazandıkları parayı da gezip tozarak yiyip içerek harcıyorlardı. Her gece başka bir disko, her gece başka bir meyhane.Gençliklerinin tadını doyasıya çıkarıyorlardı. Böylelerini de gördük bu acımasız kör olası gurbet topraklarında.

Selim'in inşaatında çalışmaya başlayalı aradan yaklaşık on gün geçmişti. Başlangıçta inşaatçılık bana bir hayli zor geliyordu. Fakat, bir iki günde alışmıştım. Çalıştığımız gurbetçilerle hemşerilik bağlarımız kuvvetliydi. Birbirimizi kırmıyor, çok güzel anlaşıyorduk. Tek sözle hepimiz de ekmek parası peşindeydik. İşimizi çok ciddi yapıyorduk. Ben yaş olarak hepsinden de gençtim.Çalıştığım inşaatın yanında komşumuz, sarı saçlı, güzel kız yaşıtım Katarina'yı tanıma imkanını da bulmuştum. Dilimiz, dinimiz, kültürümüz ayrı olsa bile, her ikimizin de o yaşlarda hiçbirengeli tanımayan yüreğimizdeki o delikanlılık hisleri birbirimize yakınlaşma yollarını bir çırpıda rüzgar misali hızlandırdı. Ama aramızda çok büyük farklılıklar vardı. O Batı'nın zengin bir şehrinde yetişen her konuda mükemmel bir kızcağz, ben ise aşağılarda Kosova'da yetişen içine kapalı bir delikanlı. Zaman zaman aramızda aşk gibi bir takım elektriklenme olduysa da farklı kültür olanakları ilişkimizin daha ileriye gitmesine izin vermedi. Sonunda arkadaş olarak ayrıldık. Çalıştığım inşaatın yanında büyük bir havuz vardı. Hafta sonları bu havuz tatillerini eğlenerek geçirmek için gelen insanlarla dolardı. Bu eğlence alanında Katarina'yla güzel anlarımız olmuştu. Ta gözlerimizin içinde daha ileriye gidecek bir takım hisler belirdiverse de çok şükür sadece, elleri ellerime değmekle, gözlerim gözlerini seyretmekle kaldı. Katarina'nın o yumuşacık sıcak ellerini hala bugün hayallerimde yaşıyorum. O ilk kaprisli bakışlar, ilk el dokunuşları, heyecanlı anlarda hızlı kalp atışlarını yaşamak itiraf ederek söylüyorum ki, tarifli mümkün olmayan hislerdi.

İnşaatteki işimiz yavaş yavaş bitmek üzereydi. Sahibi yaptığımız işten oldukça memnundu. Fakat biz iççiler on gün gibi bir zamanın ardından bir hayli kuşkulandırmaya başladık. Çünkü bu on gün içinde Selim ile ortağı bir gün bile olsa yaptığımız işi değerlendirip kontrol etmek içerisinde ihtiyaçlarımız olup olmadığını sormak için inşaatı, ziyaretimize gelmediler. Kuşku landığımız olay da buydu zaten. Ortalıkta bir dolabın dönmeye başladığını anlamaya başlamıştık. İşini bitirmek için çaba harcadığımız Sloven arkadaşın da selim ile arkadaşının uğramamalarına canı sıkılıyordu. Kendisine bu iki patronun inşaat alanına niye uğramadıklarını sorduğumuzda belli başlı bir yanıt alamamıştık. O da bilmiyordu. Sadece yapacağımız işin

karşılığında, anlaşlıkları fiyatın yarı parasını Selim ile ortağına verdiğini açıklamıştı. Bu durum karşısında arkadaşlardan hepimiz daha çok kuşkulandırmaya başlamıştık. Kuşkulandırmamız iyi oldu. Meğer insafsızlar inşaat sahibinden aldıkları parayla hayatlarının tadını çıkarıyorlarmış. Kendilerini birlemez bir duruma gelinceye kadar sarhoş olarak her gece başka bir meyhane, başka bir disko geziyorlarmış. Ancak bunun farkına kuşkulandırmaya başladığımız andan sonra vardık. Bunu anladıktan sonra inşaatteki işi bıraktık. Arkadaşlarımızdan birkaçı Selim ile ortağına aramaya oyuldular. Bulmaları zor olmamıştı tabi. Her ikisini de sarhoşluktan kendilerini bilemez bir durumda meyhanenin birinde yakalamışlardı. Arkadaşlar bundan sonra başımıza nelerin geleceğini bildikleri için Selim ile ortağına işi bıraktığımızı söylemişlerdi. Bu arada çalıştığımız güne kadar hesaplarımızı kesip paralarımızı da derhal vermelerini istemişlerdi. Kendilerini bilmezler konuşamayacak kadar sarhoş oldukları için belli başlı bir cevap verememişler. Olayı sorunsuz olarak çözmek için saatini belirleyerek anlaşmayı yarına bırakmışlardı. Bu, arkadaşlarımızın yanlarından ayrılmaları için Selim ve ortağının ustaca yalan dolan biruydurmasıymış meğer. Ertesi gün hep beraber görüşmek için anlaştığımız o alana çıktığımızda maalesef kendileri orada yoktu. Olayı fark ettiğimiz andan itibaren Domjale'den ayrılmışlardı. Bir daha izlerini bulamadık. Sanki yer yarıldı da yerin içine battılar.Çalışma, para kazanma umudumuz boşa gitmişti.Lütfü'ye de yaşadığımız bu üzücü durumu anlattığımızda inanamadı. "Olamaz" dedi. "Böyle bir şey yapmaları imkansız..." Fakat bir iki gün sonra kardeşim Lütfü de onları bulamayınca aldatıldığımızı anlamıştı. Evet, bu olaydan sonra artık dayımla ciddi olarak evimize, burnumuzda buram buram tüten köyümüze dönmeye karar verdik. Çok üzücü olaylar yaşamıştık. Dayımla üzgün olduğumuz kadar sinirliydik de...Aldatıldığımızı bir türlü hazmedemiyorduk. Yaşadığımız bu olay gerçekten sinirlenmeye değerdi. Çünkü ayıptır söylemesi, evimize, köyümüze dönebilmek için cebimizde bir dinar paramız bile yoktu. Kosova'ya dönüş parasını da Lütfü karşılamıştı. Üzüntülü, üzüntülü evimize, köyümüze parasız, pulsuz döndük. Bu durum karşısında en fazla üzüldüğüm olay şuydu. Kendime o zamanlarda moda olan ve sadece Slovenya'da bulunan, İtalyan malı bir çift kotpantolon bile satın alamamıştım. Kazanacağım parayla ilk olarak pantolon satın almaya niyet etmiştim. Ne yazık ki arzum yerine gelmedi. Öyle ki evime, köyüme boş kalan bir istekle ve maalesef yıkılan hayallerle döndüm. Ortada ne kaldı. Büyük bir yorgunluk, yıkılana hayaller, yarım kalan bir aşk, ve boş bir arzu. Bunlarla da uzun yaz tatilim sona ermiş oldu. Paranın gözü kör olsun...

Acı kayıp

Balkan Türk Edebiyatından Bir Yıldız Daha Kaydı

Balkanlardaki Türk edebiyatının ad yapmış isimlerinden Üsküplü öğretmen, gazeteci, şair ve yazar Avni Engüllü geçirdiği ağır bir hastalığın ardından tedavi görmekte olduğu Ankara'da 77 yaşındayken vefat etti. Avni Engüllü'nün vefatıyla Balkanlardaki Türk edebiyatından bir yıldız daha kaymış oldu.

1947 yılında Üsküp'te doğan Avni Engüllü buradaki "Tefeyzüz" İlkokulu'nu tamamladıktan sonra kaydolduğu "Nikola Karev" Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu. Bir süre öğretmenlik yapan Avni Engüllü çalışmaya başladığı Üsküp Radyosu Türkçe Yayın Bölümü'nde önce gazeteci, ardından da yapımcı, yayın sorumlusu, yönetici olarak uzun yıllar görev yaptı.

Şiir ve hikaye yazmaya daha ilkökul çağındayken başlayan Avni Engüllü kaleme aldığı eserlerini Üsküp'te yayınlanan "Birlik" Gazetesi ile bu gazete bünyesinde çıkarılan "Tomurcuk", "Sevinç", "Sesler" dergileriyle Priştine'de çıkarılan "Tan" Gazetesi ve bu gazete çerçevesinde yayımlanan "Kuş" ve "Çevren" dergilerinde okurların beğenisine sundu. Daha geçlerde şiir ve öykülerini kitaplaştıran Avni Engüllü'nün "Üsküp", "Metem", "Dört Mevsim", "In Misin Cin Misin", "Yarım Kalan Düşünceler" adlı şiir ve öykü kitapları bulunmaktadır. Şiir

ve öyküleriyle dikkatleri üzerine çeken, takdir edilen Avni Engüllü T.C. Diyanet Vakfı'nın 1997 yılında düzenlediği Naat Yarışması'nda birinciliğe layık bulunmuştu.

Kosovalı Türk edebiyatseverler tarafından ilgiyle okunan ve sevilen bir edebiyatçı, Kosovalı Türk gazeteci, şair ve yazarlarla gerek Makedonya gerekse Kosova'da düzenlenen şiir saatleri, edebiyat karşılaşmaları ve sanat festivallerinde bir araya gelmekten büyük bir memnuniyet duyan Avni Engüllü'ye "Mamuşa" Dergisi olarak Allah'tan rahmet, kederli ailesine de başsağlığı diliyoruz.

A. Engüllü, Türkiyeli, Makedonyalı ve Kosovalı Edebiyatçılar ile birlikte

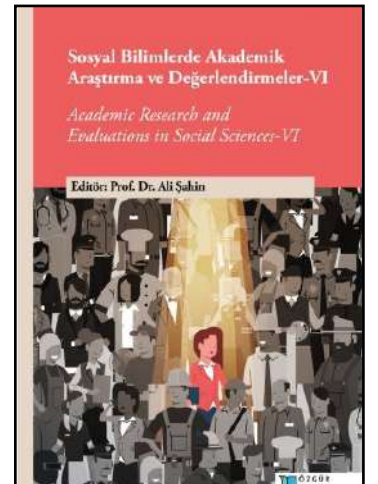

Arşiv: Yıl 1989, Makedonya'nın Ohri Gölü kıyısındaki Struga kenti Soldan Sağa Ayaktakiler: Alaettin Tahir, Avni Engüllü (Makedonya), Atilla Maraş (Türkiye), Reşit Hanadan (Kosova), Bahaettin Karakoç (Türkiye), Nuhi Mazrek (Kosova). Oturan: Sabit Yusuf (Makedonya).

R. Hanadan'ın "Taş Yerinde Ağırdır" adlı üçleme romanı hakkında yapılan kapsamlı sosyolojik incelemede

"Taş Yerinde Ağırdır" a "Evlad-ı Fatihan'ın Romanı" Tanımlaması

Yazarımız Reşit Hanadan'ın uzun yıllar önce "Taş Yerinde Ağırdır" başlığı altında Kosova'da yayınladığı 2. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Yugoslavya'daki Türklerin komünist yönetim tarafından uygulanan insanlık dışı baskılar sonucu Türkiye'ye göçlerini ele aldığı üç ciltten oluşan 1200 sayfalık üçleme romanı geçen yılın sonlarına doğru Prof. Dr. Ali Şahin'in Türkiye'de Özgür" Yayınları arasında yayınlanan Sosyal Akademik Araştırma ve Değerlendirmeler başlıklı sosyolojik-bilimsel içerikli eserinde kapsamlı bir inceleme yazısıyla konu edildi. Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde Türkiyeli akademisyen sıfatıyla uzun yıllar öğretim üyesi olarak görev yapan Salih Okumuş tarafından kaleme alınan "Evlad'ı Fatihan'ın Romanı" başlığı altında konu, mekan, olaylar, kişiler bağlamında kapsamlı bir şekilde incelenen söz konusu romandan övgüyle söz ediliyor.

Ramazan ayı ve oruç ile ilgili yararlı bilgiler

Ramazan ayı ne demektir?

Ramazan ayı bağışlayıcı bir aydır. İslam dininin 5 temel esaslarından biri olan oruç tutmak bu ay içinde gerçekleştirilir. Oruç tutan kişi Allah tarafından bağışlanır ve günahlarından arınır. Bu ayın önemlerinden biri de birleştirici ve barıştırmacı olmasıdır. Ramazan ayında kimse birbirine dargın kalamaz. Kötü sözler insanlardan uzaklaşır, yemekler paylaşılır, aynı sofrada buluşulur ve birlik duygusu pekiştirilir. Her yıl bir defa yaşanan Ramazan ayı gecesi ve gündüzü ile Müslümanlara apayrı bir heyecan verir. Ramazan gecelerinde camide toplanan cemaat Allah için yaptıkları ibadetlerini kıldıkları teravih namazı, okudukları dualarla hep birlikte dile getirirler. Müslümanları aynı dualarda buluşturan mübarek bir aydır Ramazan ayı.

Orucun anlamı ve önemi

Oruç, Allah'ın rızasını kazanmak için gün boyu yemekten, içmekten, nefsi arzularından uzak durmak suretiyle yerine getirilen bir ibadettir. Her şeyin bir zekatı olduğu gibi bedeninin de zekatı oruçtur.

Oruçla ilgili bazı kavramlar ve anlamları:

Niyet: Oruç tutmaya karar vermek ve kararı kalben yapmaktır.

İftar: Akşam ezanı ile birlikte oruç açmaktır.

Sahur: Sabahın erken vaktinde, oruç tutmak için yemek yemektir.

Teravih namazı: Ramazan ayında yatsı vaktinde kılınan namazdır.

Orucu bozan şeyler:

***Bilerek yemek içmek:** Kişi bilerek yemek yer ve su içerse orucu bozular.

***İlaç almak:** Her türlü hap, ağız spreyi, şurup benzeri ilaç orucu bozar.

***Genel ve lokal anestezi.**

***Bilerek kusmak**

***Kan almak**

***Diş macunu ve su yutmak.**

***Sakız çiğnemek.**

Ramazan Bayramı Mübarek Olsun!

Nasrettin Hoca'dan Bayram Fikrası

Ramazan ayı bitiminde sevenleri Nasrettin Hoca'ya
-Acaba Ramazan ayı bizden memnun kaldı mı?
diye sormuşlar. Nasrettin Hoca bu ya, her zamanki bilge
kişiliğiyle yanıt vermiş kendisine bu soruyu soranlara:
-Eğer memnun kalmasaydı, her yıl 10 gün önce gelir
miydi?...
-Ama Hocam, bereket dolu bir ayın bitmesinden dolayı
biz çok üzülüyoruz.
-Bilmez miyim, demiş Nasrettin Hoca. Ramazan sona
erdi diye üzüntünüzden 3 gün bayram yapıyorsunuz.

Ramazan Bayramı

Ramazan ayı boyunca yandı kandiller
Ramazan Bayramı mübarek bayram
Aydınlatan nurla ışığı alem
Ramazan Bayramı mübarek bayram.

Güzel hoş ay mutlu güne sözlendi
Hasret gidermeye dağlar düzlendi
Bayramlaşmamıza yaren gözlendi
Ramazan Bayramı mübarek bayram.

Allah'ım kuluna verdi sevinci
İmanlı yüreğe girdi sevinci
İnsanlarız olmayalım biz kinci
Ramazan Bayramı mübarek bayram.

İlahi böcekte uçan kuşlarda
İnci inci gözden akan yaşlarda
Bereket çoğalır yenen aşlarda
Ramazan Bayramı mübarek bayram.

Sancak'ım bir görsen coşar çocuklar
Şeker toplamaya koşar çocuklar
Bayramda bambaşka yaşar çocuklar
Ramazan bayramı mübarek bayram.

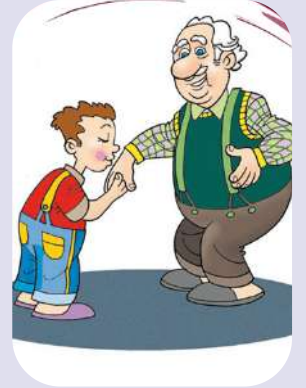
Hacı Yiğit

Ramazan Bayramı Sevinci

Ramazanda son günler
Beklenen bayram hazzı
Alaca karanlıkta başlar
Bayram Namazı...

Tekbirlerle semaya
Açılan eller dolar
Oruçta açlık değil
Nefise terbiye var...

Bayramların sevinci
Asla toklukta değil
Açken tok gözlü olmak
Hayatın sırrı bu, bil...

Alper Kürük

3. Kosova Okçuluk Yarışması'nda

Mamuşalı Okçular Başarıdan Başarıya Koşuyor

Geçen yılın Aralık ayı ortalarında Yunus Emre Enstitüsü ile Prizren Belediyesi tarafından geleneksel olarak düzenlenen Kosova Öğrenciler 3. Okçuluk Yarışması'na Priştine, Prizren, Mitroviça ve Mamuşa'dan katılan yaklaşık 100 okçu dereceye girebilmek için birbirleriyle kıyasıya mücadeleye giriştiler. Prizren'de gerçekleştirilen mücadelede Mamuşalı okçularımız gösterdikleri başarılar sonucu elde ettikleri ilk derecelere göğsümüzü kabarttılar. Şöyle ki:

Yarışmada 13-14 yaş arası erkekler kategorisinde birincilik, ikincilik ve üçüncülük Mamuşalı okçuların

oldu. Birinciliği Ahmet Şala elde ederken ikinciliğe Yasin Mazrek, üçüncülüğe ise Enis Mazrek sahip oldu.

13-14 yaş arası kızlar kategorisinde de birincilik ve ikinciliği Mamuşalı kızlarımız kazandı. Birinciliği Menesa Morina kazanırken ikinciliği Firdes Krüezi elde etti.

10-12 yaş arası kızlar kategorisinde birincilik ve ikincilik yine Mamuşalı kız okçuların oldu. Birinciliği Eda Elşani, ikinciliği ise Yağmur Taç kazandı.

Mamuşa Dergisi olarak okçularımızı ve antrenörleri Gülhan Krüezi'yi göğsümüzü kabartan bu başarıları için yürekten kutluyor, başarılarının daim olmasını diliyoruz.

Öğrencilerimiz Brezoviça Kayak Merkezinde

Kosovalı ilkökul öğrencilerinin her yıl geleneksel olarak Şar Dağı'ndaki Brezoviça Kayak Merkezi'nde bir araya gelerek kayak eğitimi alırken birbirleriyle görüşüp tanışmalarını sağlamak amacıyla her yıl geleneksel olarak düzenlenen öğrenci buluşmaları bu yıl ilkökul 7. sınıf öğrencileri grubunda gerçekleştirildi. Kosova'nın çeşitli belediyelerinden yaklaşık 150 öğrencinin katıldığı bu buluşmada Mamuşa "Anadolu" İlkokulu'ndan 15 öğrencimiz de öğretmenleri Yaşar Krüezi'nin refakatinde yer aldı-

lar. Kış Merkezi'nde bir araya gelen öğrenciler gündüzleri yapılan kayak derslerinin yanı sıra kayaka-birbirleriyle yarışırken akşamları bir araya gelerek kültür, sanat, bilimsel etkinliklerde bulunma fırsatına da kavuştular.

Kayak yarışmalarına katılan öğrencilerimizden Mehtan Morina erkeklerde birinciliği, Kerem Morina üçüncülüğü elde ederken kızlarda Eda Elşan da üçüncülüğü kazandı. Öğrencilerimizi bu derecelere dolaylı kutluyor, başarılarının devamını diliyoruz.

